

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN YERLİ VE YABANCI
BASINDAKİ YANSIMALARI (2005-2018)**
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

ARZU ALBAYRAK

DANIŞMAN

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ MUAMMER ERGÜN

KASTAMONU 2018

**T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN YERLİ VE YABANCI
BASINDAKİ YANSIMALARI (2005-2018)**

Arzu ALBAYRAK

**Danışman Dr. Öğr. Üyesi Muammer ERGÜN
Jüri Üyesi Doç. Dr. Süleyman KARATAŞ
Jüri Üyesi Doç. Dr. E. Nihal LINDBERG**

KASTAMONU-2018

TEZ ONAYI

Arzu ALBAYRAK tarafından hazırlanan “**Türk Eğitim Sisteminin Yerli ve Yabancı Basındaki Yansımaları (2005-2018)**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve oy birliği / oy çokluğu ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman   Dr. Öğr. Üyesi Muammer ERGÜN .....
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi   Doç. Dr. Süleyman KARATAŞ .....
Akdeniz Üniversitesi

Jüri Üyesi   Doç. Dr. E. Nihal LINDBERG .....
Kastamonu Üniversitesi

12/06/2018

Enstitü Müdürü   Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU .....

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

İmza

Arzu ALBAYRAK

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Türk Eğitim Sistemi'nin yerli ve yabancı basındaki yansımaları incelenmiştir. 2005-2018 yılları arasında hem yabancı basında hem de yerli basında Türk Eğitim Sistemine yansıyan konuların; Yabancı Dil Sorunu (Çift Dillilik), Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorunu, Suriyeli Mülteci Öğrenciler ve 2017 Yılı Müfredat Değişiklikleri olduğu görülmüş ve bu konular üzerinde durulmuştur.

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve çalışmaya hazırlık sürecinde desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen, kendisine ne zaman danışsam değerli zamanını ayırıp her fırsatta yardımcı olmaya çalışan çok kıymetli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğretim Görevlisi Muammer ERGÜN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışma sürecinde değerli görüş ve yönlendirmeleriyle yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Süleyman KARATAŞ'a, Doç. Dr. Nihal LINDBERG'e ve Dr. Öğretim Görevlisi M. Öztürk AKCAOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim. Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi bölümünde ders aldığım çok değerli hocalarıma da içtenlikle teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini hiç bir zaman esirgemeyen canım aileme, bu zorlu tez sürecinde hep yanımda olan ve beni hep destekleyen kardeşim Mehmet DEMİR'e, varlıklarıyla hayatımı anlamlı kılan, kendileriyle birlikte geçireceğimiz zamanlardan fedakârlık eden sevgili eşim Mehmet ALBAYRAK ve canım kızım Hümeýra ALBAYRAK'a, kuzenim Gülay YILMAZ'a, arkadaşlarım Hülya ÇINAR'a, Mine OĞUZ'a, Nagehan ÖZÇELİK'e ve Ümit DÖNER'e sonsuz teşekkür ederim.

Arzu ALBAYRAK

Kastamonu, Haziran 2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN YERLİ VE YABANCI BASINDAKİ YANSIMALARI (2005-2018)

Arzu ALBAYRAK
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Muammer ERGÜN

Bu çalışmanın amacı, 2005-2018 yılları arasında Türk Eğitim Sistemi ile ilgili çıkan haber ve köşe yazılarının yerli ve yabancı basına yansımalarının incelenmesidir. Bu bağlamda gazetelerin tirajları dikkate alınarak yabancı basından The New York Times, Financial Times, The Guardian, The Independent, Daily Mail gazeteleri ile yerli basından Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Sözcü ve Vatan gazetelerinin konulara bakış açıları incelenmiştir.

Bu çalışmada, Google arama motoruna anahtar kelimeler yazılarak yabancı basında Türk Eğitim Sistemi ile ilgili çıkan haberlere ulaşılmıştır. Burada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Gazetelerin resmi haber siteleri ve Kastamonu Üniversitesi'nin resmi internet sitesi kullanılarak Türk Eğitim Sistemi ile ilgili kaynaklara ulaşılmıştır. Ayrıca yerli basında da Türk Eğitim Sistemi ile ilgili haberler gazetelerin resmi internet sitelerinden elde edilmiştir. Daha sonra bütün bu kaynaklar bir araya getirilerek tablolştırılmıştır.

Doküman analizinden elde edilen bilgilerin sonucunda; 2005-2018 yılları arasında hem yabancı basında hem de yerli basında Türk Eğitim Sistemine yansıyan konuların tarihsel sıralamaya göre; Yabancı Dil Sorunu (Çift Dillilik), Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorunu, Suriyeli Mülteci Öğrenciler ve 2017 Yılı Müfredat Değişiklikleri olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yazılı basın, yabancı dil sorunu, kıyafet serbestisi, mülteci öğrenciler, evrim.

2018, 113 Sayfa

Bilim Kodu:

ABSTRACT

Msc. Thesis

REFLECTIONS OF THE TURKISH EDUCATION SYSTEM ON THE LOCAL AND FOREIGN PRESS (2005-2018)

Arzu ALBAYRAK
Kastamonu University
Institute of Social Sciences
Department of Educational Sciences

Supervisor: Muammer ERGÜN

The aim of this study is to analyze the reflection of news and columns about Turkish Education System in national and foreign press. In this regard, considering the circulation of the newspapers, viewpoints on the subjects of The New York Times, Financial Times, The Guardian, The Independent, Daily Mail in foreign press and Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Sözcü, Vatan in national press have been analyzed.

In this study the news about Turkish Education System in foreign press have been reached by writing key words in Google search engine. A qualitative research technique has been adopted here. Making analysis of documents, resources about Turkish Education System have been reached from the archives of newspapers in foreign press by using Kastamonu University's official web sites and official web sites of the newspapers. Likewise the news about Turkish Education System in national press have also been acquired from official web sites of the newspapers. Later on all these sources have been gathered and tabularized.

In conclusion of the studies acquired from document analysis, it's seen that the subjects reflecting on Turkish Education System in national and foreign press between 2005 and 2018 have chronologically been Foreign Language Problem (Bilingualism), Freedom of Dress and Headscarf, Syrian Refugee Students and Curriculum Changes in 2017.

Key Words: Written press, foreign language problem, freedom of dress, refugee students, evolution.

2018, 113 Pages

Science Code:

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	ivv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vvii
TABLOLAR DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	5
1.2. Araştırmanın Alt Problemleri.....	5
1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Eğitim ve Medya.....	8
2.2. İnternet Gazeteciliği.....	11
3. YÖNTEM	14
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	14
3.2. Çalışılan/İncelenen Kaynaklar.....	15
3.3. Araştırma Süresi.....	15
3.4. Verilerin Toplanması.....	15
3.5. Verilerin Analizi.....	16
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	18
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	18
4.1.1. Yabancı Dil Sorunu (Çift Dillilik).....	19
4.1.2. Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorunu.....	23

4.1.3. Suriyeli Mülteci Öğrenciler	28
4.1.3.1. <i>Kamplardaki ve kamp dışındaki okullar ve bu okullara kayıt yaptıran ya da yaptırmayan Suriyeli öğrencilerin basına yansıyan haberleri</i>	29
4.1.3.2. <i>Sınıf ortamına ve Türk eğitim sistemine uyum sorunu ve dil sorunu yaşayan Suriyeli mülteci öğrencilerin basına yansımaları</i>	32
4.1.3.3. <i>Çocuk işçiliğine ve şiddete maruz kalan okul çağındaki Suriyeli mülteci çocukların basına yansıyan haberleri (erken evlilik ve cinsel istismar)</i>	35
4.1.4. 2017 Yılında Yapılan Müfredat Değişiklikleri	45
4.1.5. Arşivlerde Taranan Ancak Belirlenen Standartların Dışında Kalan Haber Ya da Köşe Yazıları.....	51
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	55
4.2.1. Yabancı Dil Sorunu (Çift Dillilik).....	56
4.2.2. Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorunu	58
4.2.3. Suriyeli Mülteci Öğrenciler	60
4.2.3.1. <i>Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitimiyle ilgili yerli basına yansıyan haberler</i>	60
4.2.3.2. <i>Türk eğitim sistemine ve sınıf ortamına uyum sorunu ve dil sorunu yaşayan Suriyeli mülteci öğrencilerin yerel basına yansımaları</i>	70
4.2.3.3. <i>Çocuk işçiliğine ve şiddete maruz kalan okul çağındaki Suriyeli mülteci çocukların yerel basına yansımaları (erken evlilik ve cinsel istismar)</i>	73
4.2.4. 2017 Yılı Müfredat Değişikliği.....	74
5. TARTIŞMA	78
KAYNAKLAR	91
ÖZGEÇMİŞ	100

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. Türk Eğitim Sistemi ile ilgili haberlerin yabancı basındaki konulara göre dağılımı	18
Tablo 2. Yabancı dil sorununun yer aldığı gazeteler ve haber sayıları.....	19
Tablo 3. Kılık kıyafet serbestisi ve başörtüsü sorununa yer veren gazeteler ve haber sayıları.....	23
Tablo 4. Suriyeli mülteci öğrencilerle ilgili haberlere yer veren gazeteler ve haber sayıları.....	29
Tablo 5. 2017 yılında yapılan müfredat değişikliklerine yer veren gazeteler ve haber sayıları.....	45
Tablo 6. Anahtar kelimeler ışığında arşivlerde taranan ancak standartların dışında kalan haber ya da köşe yazıları.....	51
Tablo 7. Yabancı dil sorununun yer aldığı gazeteler ve haber sayıları.....	56
Tablo 8. Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorununun yer aldığı gazeteler ve haber sayıları.....	58
Tablo 9. Suriyeli mülteci öğrencilerle ilgili haberlere yer veren gazeteler ve haber sayıları.....	60
Tablo 10. Yıllara Göre Ülkemizde Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrenci Sayısı ..	63
Tablo 11. Yaygın eğitim faaliyetleri	67
Tablo 12. A1-A2 ve B1 Türkçe kurslarına kayıtlı Suriyeli kursiyer.....	68

Tablo 13. Kastamonu il genelinde Suriyeli öğrenci dağılımı	70
Tablo 14. 2017 yılı müfredat değişikliği konusunun yer aldığı gazeteler ve haber sayıları	75

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1. Okullara Göre Öğrenci Sayıları (05.03.2018).....	64
Şekil 2. Örgün eğitimden mezuniyet ve yükseköğretime erişimi sağlanan öğrenci sayısı	65
Şekil 3. Yükseköğretim gören Suriyeli öğrenciler	66
Şekil 4. Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında kalan Suriyeliler	66
Şekil 5. Suriyelilerin en çok bulunduğu iller	69

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AİSH	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AKVAM	Akdeniz Üniversitesi Avrupa Birliği Araştırma ve Uygulama Merkezi
AP	Avrupa Parlamentosu
BAU	Bahçeşehir Üniversitesi
BHRRC	İş ve İnsan Hakları Kaynak Merkezi
BM	Birleşmiş Milletler
ÇATOM	Çok Amaçlı Toplum Merkezleri
GEM	Geçici Eğitim Merkezi
HUGO	Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
İGAM	İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi
İNGEV	İnsani Gelişme Vakfı
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YÖBİS	Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi

1. GİRİŞ

21.yy'da teknolojide yaşanan gelişmeler, insan hayatını sosyal, kültürel, ekonomik ve hatta siyasal yönden değişime uğratacak yeniliklere gebe olmuştur. Meydana gelen bu değişim insanı ufkunu genişletmesi ihtiyacı ile karşı karşıya bırakmıştır. Böyle bir süreçte, bireylerin yetiştirilmesinde eğitim faaliyetlerinin rolü daha fazla önem kazanmıştır. Günümüzde eğitim, geçmiş dönemlerin geleneksel bilgiyi aktarıcı anlayışından hızla uzaklaşarak değişik alanlara transfer edilmiştir.

Eğitim, bireylerin okul yoluyla kazandırılması hedeflenen tüm istendik davranışları içinde barındırır. Bir ülkenin dünyayı algılayış felsefesi, gelecekte ulaşmak istediği medeniyet şeklinin ve yetiştirmek istediği insan tipinin temelini oluşturur. Eğitim, dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de ülkenin kalkınması, ekonomik, sosyal, kültürel vb. açılardan gelişmesi için en önemli faktörlerden biridir. Dolayısıyla Cumhuriyet tarihi boyunca, eğitimin devamlılığının ve geleceğe uyumunun sağlanması için sürekli geliştirme faaliyetleri yapılmıştır. Buna bağlı olarak içinde bulunduğumuz 21.yy bilgi çağı olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle hem dünyada hem de Türkiye'de meydana gelen teknolojik değişimler eğitim sistemine yansıtılarak öğrenme ve öğretme faaliyetlerini etkilemiştir. Teknolojideki yenilikler, bilgisayarlar ve iletişimdeki ilerleme ve gelişmeler yeni teknik ve yöntemlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu durum ise öğretim anlayışında gelişim ve değişimlere neden olmuştur. Bu gelişim ve değişimler eğitim sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Önceleri sınıflarda kullanılan yazı tahtası, tepegöz gibi eğitim araçları teknolojinin gelişmesiyle yerini modern teknoloji ürünü olarak kullanılan akıllı tahtalara, tablet bilgisayarlara bırakmıştır.

Bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler bilgi toplumu yaratma sürecinde önemli işlevleri gerçekleştirmektedir. Bu yolla bilgiye ulaşmak ve bilgi aktarımı çok hızlı ve kolay olmaktadır. Bu hızı ve kolaylığı sağlayan ise bilgisayar sistemleri ile birbirlerine bağlı olan ve dünya çapında yaygın olarak kullanılan, sürekli büyüyen internet ağıdır. Özen, Gülaçtı ve Çıkılı (2004), interneti bir topluluk, bir kitaplık, dev bir bilgisayar şebekesi, hayatı kolaylaştıran bir unsur olarak görmektedirler. Bilgiye ulaşım, bilginin

paylaşımı ve kullanım kavramları internetin ortak noktaları olarak ifade edilmektedir. Geniş kitlelere zaman ve mekân sınırı olmadan erişimin kolayca sağlanması, öğrenme öğretme ortamlarını da değiştirmiştir. Eğitim, öğrencinin merkeze alındığı öğrenme sürecinde, eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü ortamların dışına taşarak, yerini iletişimin internet üzerinden sağlandığı çevrimiçi ortamlara bırakmıştır. Etkili iletişim ve etkin katılımı işbirlikçi ortamlar geliştirilerek öğrencilerin aktif katılımcı olmaları sağlanmıştır.

İnternet ve bilgisayar kullanıcılığının artmasıyla birlikte, öğretmenler de eğitim öğretim süreçlerinde daha aktif olmuşlardır. Aynı zamanda bu süreçler yaratıcı ve işbirlikçi öğrenme ile desteklenerek öğrencilerin araştırma, sorgulama ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine imkân vermektedir (Öztürk ve Talas, 2015).

İnternetin hayatımıza girmesiyle birlikte sadece eğitim alanında değil, medya alanında da yenilikler yaşanmıştır. Öğrenenlere sunulan pek çok kolaylık medyayı eğitimde önemli bir unsur haline getirmiştir. Erişiminin kolay olması, ücretsiz kullanım imkânı sağlaması, sosyal destek ve işbirlikçi bir çalışma ortamına imkân tanınması, her yaş grubuna ve düzeyine hitap edebilmesi, akran dayanışması sağlaması, öğrenme ortamının daha esnek olması, öğretim ve değerlendirme sürecinde farklı uygulamalara olanak tanınması, üniversite desteğine çok fazla ihtiyaç kalmadan kullanılabilir olması medyanın eğitim alanına sağladığı katkıları göstermektedir (Blackey ve Chew, 2009: akt. Jones, Blackey, Fitzgibbon ve Chew, 2010).

Bilgiye hızlı erişim imkânı, bilgiyi saklama ya da bilgiyi milyonlarla paylaşma olanağını tanıyan internet, kablolu kablosuz iletişim olanaklarıyla yaşamın vazgeçilmezi haline gelmiştir.

Geleneksel medyadaki gecikmeler ve okurdan anlık tepki alamama durumlarının aksine internet ortamında tepkilerin anında alınarak dönüt verebilme imkânının olması internet medyasını cazip kılmıştır. Çünkü internet kullanıcısı kâğıt, kalem, telefon gibi hiçbir materyale ihtiyaç duymadan sadece tek bir dokunuşla görüşlerini, deneyimlerini

aktarabilme imkânına sahiptir (Çakır ve Topçu, 2005, s.76). Bu durum internetin diğer kitle iletişim araçlarından daha etkin hale gelmesinin nedenidir. Ayrıca yazı, ses ve görüntünün aynı anda verilmesi daha çok ilgi görmesini sağlamıştır.

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte kitle iletişim araçlarından biri olan gazetelerin, internet ortamında yayımlanması internet gazeteciliğini ortaya çıkarmış; hem ucuz hem de erişiminin kolay olması nedeniyle ilgi görmüş ve bu durum internet gazeteciliğinin yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bu kavram Avrupa ve Amerika ile aynı zamanda Türkiye’de de yerini almıştır.

Dünyada internet gazeteciliği, tam anlamıyla ilk olarak Amerika’da 1995 yılında gazetelerin internette yayın yapmasıyla başlamıştır. Amerika’da The Washington Times, The New York Times gibi gazeteler yayınlarını birebir internete aktarmışlardır. Aynı yıl Avrupa’da International Herald Tribune ve Daily Mirror gibi gazeteler de sanal dünyaya giriş yapmışlardır (Çakır, 2007). Türkiye’de ise Milliyet Gazetesi internet gazeteciliği anlamında ilk Türkçe yayın yapan gazetedir. Böylece insanlar hem yabancı basını hem de yerli basını takip etme imkânını bulmuşlardır. Merak edilen haberlerin hem geçmişteki arşivlerine hem de anlık haber veren sitelerine ulaşmak mümkün olmuştur.

Bu bağlamda, bu çalışmada 2005-2018 yılları arasında Türk Eğitim Sistemi ile ilgili yerli ve yabancı basına yansıyan haberler üzerinde durulmuştur. Hem yerli basında hem de yabancı basında Türk Eğitim Sistemine yansıyan konuların; Yabancı Dil Sorunu, Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorunu, Suriyeli Mülteci Öğrenciler ve 2017 Yılı Müfredat Değişiklikleri olduğu görülmüştür. Gazetelerde bu konularla ilgili yayımlanan haberlere ve köşe yazılarına yer verilmiştir. İnternet haberciliği sayesinde elde edilen bu kaynaklara kolayca ulaşılmış ve zamandan tasarruf sağlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümü olan giriş bölümünde eğitim, medya ve internet gazeteciliğiyle ilgili genel bilgi verilerek araştırmanın önemi, amacı ve sınırlılıkları belirtilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, kuramsal çerçeve kısmında, eğitim ve medya kavramlarından bahsedilmiştir. Bu iki kavramın birbirini nasıl etkilediği ve etkileşim alanları üzerinde durulmuştur. Beraberinde internet gazeteciliğinin tanımından, dünyadaki ve Türkiye’deki durumundan ve internet gazeteciliğinin özelliklerinden bahsedilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise araştırmanın yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır. 2005-2018 yılları arasında yerli ve yabancı basında, Türk Eğitim Sistemi ile ilgili çıkan haber ve köşe yazıları çalışmanın temelini oluşturmuştur. Google arama motoruna anahtar kelimeler yazılarak yerli ve yabancı yüksek tirajlı gazetelerden kaynak taraması yapılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde yer alan bulgular kısmında ise belirlenen anahtar kelimelerin yardımıyla gazete haberlerine ulaşılmıştır. Elde edilen gazete haberleri, belirlenen konulara göre tablolaştırılmıştır. Dokümanların azlığından ya da tarih sınırlamasından dolayı çalışmaya dâhil edilemeyen gazete haberleri ise kendi aralarında gruplandırılarak tablolaştırılmış ve özet bilgileri verilmiştir.

Bulgularda karşımıza çıkan ilk alt başlık “Yabancı Dil Sorunu (Çift Dillilik)’dur. Özellikle yurt dışına giden Türk ailelerin çocuklarının maruz kaldığı dil problemleri, sınıflarda karşılaşılan iletişim sorunları ve bunlara bağlı olarak anlatılan derslerin anlaşılabilmesi gibi etkenler, yabancı basında bu konuya haber niteliği kazandırmıştır. Çalışmanın devamında ise ikinci alt başlık olarak kılık kıyafet serbestisi ve başörtüsü sorunundan bahsedilmiştir. Üniversitelerde özellikle kız öğrencilerin bu durumu protesto ederek derslere başörtüsüyle girmek istemeleri üniversite yönetiminin ise derslere sadece başı açık öğrencilerin girişine izin vermesi hem yerli hem de yabancı basında haber konusu olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin 60’ıncı Hükümeti döneminde başörtüsü yasağının kaldırılması ile ilgili haberler gazete sayfalarında yerini almıştır. Yabancı gazeteler bu değişikliği aktarırken toplumun sosyolojik yapısındaki değişimlerden de bahsetmişlerdir.

Gazetelere yansıyan bir diğer konu ise üçüncü alt başlık olan Suriyeli mülteci öğrencilerdir. Öğrencilerin okullarda uyum sorunu yaşamaları, öğretmen ve arkadaşlarıyla yaşadıkları iletişim sorunları, karşılaştıkları dil problemleri ve ülkelerin eğitim müfredatlarındaki farklılıklar bir takım sıkıntılara sebep olmuştur. Kamplarda kayıt altına alınamayan okul çağındaki öğrencilerin tekstil fabrikaları başta olmak üzere başka iş sahalarında faaliyet göstermeleri de ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Ülkenin Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) gibi sosyal yardım örgütleri de Türkiye'deki bu göç dalgasına yardım elini uzatmışlardır.

Son olarak gazetelerde yer alan bir diğer alt başlık ise Milli Eğitim Bakanlığı'nca 2017 yılında yapılmış olan müfredat değişikliğidir. Değişiklikte en çok öne çıkan konu ise lise son sınıf biyoloji dersinin müfredatında yer alan "Hayatın Başlangıcı ve Evrim" ünitesinin ders kitaplarından çıkartılıp yerine "Canlılar ve Çevre" başlıklı bir ünitenin getirilmesidir. Bu haber özellikle yabancı basınında geniş yankı uyandırmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise elde edilen bulgular ışığında tartışma ve sonuç bölümlerine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

2005-2018 yılları arasında Türk Eğitim Sistemi yerli ve yabancı basına nasıl yansımıştır?

1.2. Araştırmanın Alt Problemleri

1) Türk Eğitim Sistemi yabancı basında nasıl ele alınmıştır?

- a) Konulara göre nasıl bir dağılım göstermiştir?
- b) Konuların yıllara göre dağılımı nasıldır?

2) Türk Eğitim Sistemi ile ilgili yabancı basındaki haber konuları, yerli basına nasıl yansımıştır?

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İletişim teknolojilerinde yaşanan değişim ve gelişim, bilginin kısa sürede elde edilmesine, toplanmasına ve milyonlarca insanla paylaşılmasına imkân vermektedir. Her alanda büyük değişimlere sebep olan iletişim teknolojileri, bu değişimleri eğitim alanında da sürdürmüştür. Bu gelişimin en etkin belirleyicilerinden biri de internettir. Eğitim alanında yapılan çalışmalar; yeni düzenlemeler, yeni kavramlar, yeni yöntemler ya da yeni teknikler internet sayesinde birçok insana ulaşmıştır. Dünyanın farklı bölgelerinde, farklı kültürlerde yaşayan insanların bir araya gelmelerine olanak sağlayan internet, milyonlarca insanın birbirleriyle haberleşmelerini ve her türden iletiyi birbirleriyle paylaşmalarını sağlamaktadır. Artık okuyucuların internette yer alan haberlere anında ulaşabilmeleri hatta bununla ilgili yorumlar yapıp, gündemi tartışabilmeleri, haberlere destek vermeleri ya da onları protesto etmeleri, okuyucuları pasif konumdan alıp daha aktif bir konuma taşımıştır.

Bu bağlamda okuyucuların yerli ve yabancı gazetelerin internet sayfalarındaki haberlere kolayca ulaşarak, istedikleri haber ya da köşe yazısını okuyabilmeleri internet gazeteciliğini ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla bu çalışmada internet gazeteciliğinden faydalanılarak Türk Eğitim Sistemi ile ilgili yerli ve yabancı basında çıkan haberlere ulaşılmıştır. Ayrıca bu sayede, üniversite kütüphanesinden gazete arşivlerini inceleyebilme imkânının olması bu çalışmaya büyük katkı sağlamıştır. 2005-2018 yılları arasında yerli ve yabancı basında, Türk Eğitim Sistemi ile ilgili çıkan haber ve köşe yazıları çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Yabancı basının Türk Eğitim Sistemi ile ilgili olarak hangi konulara ağırlık verdiği, belirlenen konuları nasıl değerlendirdiği, olaylara bakış açıları, haberlere tarafsız bir gözle bakıp bakmadığı bu çalışmanın

amacını oluşturmaktadır. Ayrıca yabancı basında Türk Eğitim Sistemi ile ilgili yer alan haber konularının, yerli basına nasıl yansıdığı ve yerli basının bu konuları nasıl değerlendirdiği çalışmanın bir diğer amacıdır. Böylece araştırma tek yönlü olarak, tek bir bakış açısıyla değil farklı yönlerden, farklı bakış açılarıyla ele alınmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın sınırlılıklarını 2005- 2018 yılları arasında, yabancı basından yüksek tirajlı The New York Times, Financial Times, The Guardian, The Independent, Daily Mail gazeteleri ile yerli basından Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Sözcü ve Vatan gazetelerinde yayımlanan haber ve köşe yazıları oluşturmaktadır. Çalışma İngilizce ve Türkçe kaynaklarla sınırlıdır. Araştırma bir yıllık çalışmanın ürünüdür.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Eğitim ve Medya

Medya, demokratik toplumlarda halkın haber alma kaynaklarından biridir. Günümüz toplumlarında kamuoyunun gerçekçi ve sağlıklı tepkiler verebilmesi için doğru bilgilendirilmesi şarttır. Medya, bireyler için önemli haber ve bilgi kaynağı olması, sosyalleşme süreci ve eğitimlerine olumlu katkılar sağlaması gibi nedenlerden dolayı seçilmişleri ve diğer toplumsal kurumları halk adına denetler. Çoğu zaman medya, halkın olay ve olguları doğrudan gözlemleyememesi sebebiyle toplumun gören gözü, işiten kulağı ve konuşan ağzı durumundadır. Diğer yandan sağlıklı bir kamuoyunun oluşabilmesi medyanın haberleri doğru ve tarafsız bir şekilde vermesine bağlıdır (Işık, 2005).

İletişim olanaklarının artması ile birlikte kişilerarası ilişkilerin yerini artık medya vasıtasıyla meydana gelen iletişim almıştır. Bu durum ise kişilerin medyaya olan ihtiyaçlarının artmasını ve medyayı hayatlarının merkezine almaları sonucunu ortaya çıkarmıştır (Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen El Kitabı, 2007, 25).

Medya, ülkemizde ve dünyada meydana gelen olayları değerlendirme imkânı sağladığı için sosyal, ekonomik ve siyasal süreçler üzerinde etkilidir. Ancak artık günümüzde her alanda aktif olarak kullanılan medyanın eğitim alanında da etkin bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. “Özellikle, yetişkinlerin bilgi ve görgülerini artırmak, tutumlarını değiştirmek, yeni gelişmeler ile ilgili bilgilendirilmelerini sağlamak açısından etkisini yaygın bir biçimde göstermektedir” (Yılmaz, 2015).

Medyanın bir diğer önemli işlevi de haber ve bilgi vermektir. Eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yayınlarda, bilgi ve becerilerin kazanılmasına, eksikliklerin giderilmesine, yeni kavramların, tekniklerin, metotların öğrenilmesine yönelik olarak medya kaynakları etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin bilgiyi

edinmelerinde, çeşitli beceriler kazanmalarında, kendilerini yenilemelerinde ve geliştirmelerinde medyanın önemli bir katkısı vardır. Medya bilgi üretmektedir ve bu üretilen bilgiler sosyal yapının şekillenmesini sağlayarak günlük hayatımızın düzenlenmesine ve çevremizi daha iyi algılamamıza imkân verir.

Medya sayesinde düşüncelerin gelişmesine, kişiliğin oluşmasına ve hayatın her alanında yetenek ve becerilerin kazanılmasına ilişkin imkân sağlayacak bilgiler iletilir. Özellikle gelişim çağındaki çocukların algı ve bilinç düzeylerinin yükselmesini sağlarken bir taraftan da eğitimin geliştirilmesi yönünde yayımlar yaparak bu konuda önemli bir rol oynar. Bu konu ile ilgi son zamanlarda eğitimin gelişmesine yönelik düzenlenen kampanyaları, kamu ve özel kuruluşların eğitime dönük yatırımlarının duyurulup kamuoyu oluşturulması yönündeki çalışmaları medyanın sağladığı, göz ardı edilemeyen hizmetleridir (Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen El Kitabı, 2007, 27).

Yeni iletişim teknolojileri, insanların kendilerini ifade etme olanağını veren bir medya imkânı sunmaktadır. Medya olarak ifade edilen bu ortam toplumun öne çıkan değerleri arasında yerini almaktadır. Medya kavramını, haberleşmeyi ve iletişimi sağlamak amacıyla, insanların internet olanaklarını kullanarak etkileşime geçmesini, birbirleriyle bağ kurmasını sağlayan bir ayrıcalık olarak ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda internet aynı ilgi alanlarına sahip insanların yeni grup ve topluluklar oluşturarak bir araya geldiği sanal bir ortamdır.

Castel (2007), medyayı oluşturan en önemli unsurların, medyanın bilgisayar ağlarından oluşması, dijital olması, mesaj gönderenin bu gönderiyi küresel çapta gerçekleştirebilmesi ve küresel boyutta etkileşime olanak tanınması olarak ifade etmiştir.

Medya, farklı düzeylerde iletişimi kolaylaştıran, çeşitli platformları bir araya getiren, mesaj atmak, e- posta göndermek ve dosya paylaşımında yeni sistemler sunan ortamlar olarak ifade edilmektedir. Bu ortamlar farklı uygulamalar ve veri tabanlarına ulaşmak yoluyla programlamaya da olanak tanımaktadır (Çakır, 2014). İnternetin eğitimde kullanılmasıyla birlikte, sanal kütüphaneler, sanal üniversiteler ve sanal kurslar

sayesinde öğrenciler istedikleri zaman istedikleri her yerden erişim sağlayarak aradıkları her türlü bilgiye ulaşabilmektedirler. Ayrıca öğrencilerin konulara ilişkin kaynak paylaşımları, fikir alışverişinde bulunarak birbirlerine düşüncelerini ifade etmeleri internet medyası ile sağlanmıştır.

İletişim olanaklarının gelişmesiyle birlikte dünyanın en büyük kütüphanelerine gidip araştırma yapmak yerine internet aracılığıyla kitapların internet versiyonlarına ulaşmak daha kolay bir hal almıştır. Bu durum insanların daha etkin bir iletişim kurmasına imkân tanımaktadır. İnternetin hayatımıza girmesiyle birlikte yakınlar uzak, uzaklarda çok yakın bir hale gelmektedir. Kanadalı bir iletişim bilimci olan Marshall McLuhan'ın dünyanın küçük bir köye dönüşeceği öngörüsü günümüzde medya sayesinde tecrübe edilir hale gelmiştir (Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen El Kitabı, 2007, 25-26).

Bu ifadelerin yanı sıra akademik takvim, ders kitapları ve bunlarla ilgili pek çok kaynak, verilen ödevler ve bunlara yönelik siteler, her bir derse ilişkin linkler öğrenciler tarafından internet sitelerinde paylaşılması bilgiye erişimi daha kolay hale getirmiştir. Ayrıca bazı internet siteleri sayesinde farklı türlerde sınavlara hazırlanan öğrenciler çeşitli yayınevlerinin deneme sınavlarına kolayca ulaşabilmektedirler. Bunlarla birlikte öğrencilerin kendi aralarında çalışma grupları kurarak sınav sorularını tartışmaları işbirlikçi öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Ayrıca gruplarda yer alan öğrencilerin internet üzerinden soruları birlikte değerlendirmeleri, sınavlara yönelik benzer kaygılar taşımaları buldukları gruba ait olma hissini sağlamaktadır.

Eğitimde internet kullanımından öğrencilerin yanı sıra öğretmenler de etkin bir şekilde faydalanmaktadır. Öğretmenler hazırlanacak veri tabanları üzerinden ders planlarına, aktivitelere, kitap ve dergilere, veri depolarına, görüntü ve ses bilgilerine, yazılımlara, yeni bilgi ve projelere ulaşarak kendilerini yenileyebilir, zamandan tasarruf sağlayarak edinmek istedikleri bilgilere daha kısa sürede ulaşabilirler. Albion (2007), yeni teknolojiler hızla geliştikçe bu araçların eğitim bağlamında kullanımının gerekliliğini ifade ederken eğitimcilerin bu gelişim sürecinin dışında bırakılmayacağını ve özellikle öğretmen eğitiminde öğretmen adaylarının sınıflarında bu uygulamaları etkili kullanma

fırsatlarını sağlamanın ve onları bu sürece hazırlamanın da önemli olduğunu belirtmiştir. Kendilerini ait oldukları branşta geliştirmeye çalışan öğretmen ya da öğretmen adayları, öğretmenlerin bir araya gelip kurdukları farklı sitelere üye olarak bu amaçlarını gerçekleştirebilmektedirler. Kaynak soruların paylaşıldığı, yeni yöntem ve tekniklerin tartışıldığı, alternatif öğrenme öğretme tekniklerinin yer aldığı aynı zamanda MEB’le ilgili duyuruların yapıldığı pek çok internet sitesi bu konularla ilgili destek sağlamaktadır.

Özetle belirtmek gerekirse, medya her alanda olduğu gibi eğitim alanında da etkin bir rol oynamaktadır. Özellikle medyanın eğitim faaliyetleriyle ilgili haber verme işlevi büyük bir önem taşımaktadır. İnsanların haberleşmeyi ve iletişimi sağlamak için internet olanaklarını kullanarak etkileşime geçmeleri, birbirleriyle bağ kurmaları, iletilmek istenen haber ya da bilginin kısa sürede ulaşmasına imkan tanımaktadır. Bu bağlamda hem öğrenciler hem öğretmenler hem de yöneticiler takip ettikleri internet siteleri sayesinde araştırılan bilgilere kolayca erişebilmektedirler. Dünyada eğitim alanında yapılan yeniliklerin takip edilmesi, eğitimde yeni yöntem ve tekniklerden haberdar olunması, yeni kaynaklara kolayca ulaşılması, ülkemizde eğitim alanında yapılan müfredat ya da yönetmelik gibi değişikliklerin duyurulması internetin haberleşme ve iletişim işlevinin eğitim üzerindeki etkileridir. Bu durum eğitim ve medyanın birbirini destekleyen ve birbirinden beslenen iki önemli kavram olduğunu göstermektedir.

2.2. İnternet Gazeteciliği

Yeni iletişim teknolojileriyle yaşanan değişimden en çok etkilenen, büyük dönüşümler yaşayan sektör medya sektörü ve bu dönüşümün en etkin belirleyicisi ise internet olmuştur. İnternet ortamında okuyucunun aktif olması, haberlerin anlık iletilmesi hatta bu haberlerle ilgili sosyal ağlar üzerinden yorumlar yapılarak haberlerin eleştirilmesi ya da desteklenmesi büyük değişimlere işaret etmektedir.

İnternet, bilginin insanlara iletildiği, üretildiği ve yeni bir biçim kazandığı bir mecra olmuştur. İnternet ortamında hem radyonun, hem televizyonun hem de gazetenin bir

araya gelerek sesi, görüntüyü ve bilgiyi harmanlaması sonucu internet gazeteciliği ortaya çıkmıştır. Her yeni gelişmeyle değişen ve yenilenen içerik kavramı internet haberciliğinin temelini oluşturmaktadır. Sürekli bir güncellemeyle yenilenmektedir. Çünkü gelen her yeni haber, o anda gündemde olan diğer haberin önüne geçerek okuyucuyu bilgilendirmektedir. Pek çok sorunun cevap bulduğu ve detaylara ulaşıldığı anlık haberlere, çeşitli internet sitelerinden ulaşmak ve olaylardan haberdar olmak bu sayede mümkün hale gelmiştir. Okuyucu istediği zaman istediği yerde okumak istediği habere kolayca ve hızlıca ulaşabilmektedir. Bu durum internet haberciliğinde zaman ve mekân kavramının da ortadan kalktığını göstermektedir. Okuyucuların internet gazetelerine kolayca erişim sağlayabilmesinin yanında ücretsiz olması da okurun internet gazetelerine olan ilgisinin artmasına sebep olmuştur.

Haberlerin hızlı bir biçimde verilip sürekli güncelleme imkânının olması ve okurun istediği her an habere ulaşabilmesi internet gazeteciliğinin ön plana çıkmasındaki en önemli sebeplerden biridir. Multimedya temelinde ses-grafik-görüntü dosyaları kullanılarak, okurla interaktif iletişim sağlanması sonucu geri besleme yorumlar alınabilmektedir. Haberle ilgili konularda web sitelerinin linklerinin verilmesi bilgilere kolaylıkla ulaşılabilmesine imkân vermektedir. Pahalı yatırımlara ihtiyaç duymayan internet gazeteciliği, düşük maliyetlerle hem yazılı basının hem de görsel medyanın çoklu medya ortamında yer bulmasının nedeni olmuştur (Etkeser, 2015).

Dünyada internet medyası, tam anlamıyla ilk olarak Amerika'da 1995 yılında yazılı basının internette yayın yapmasıyla başlamıştır. Amerika'da The Washington Times, The New York Times gibi gazeteler yayınlarını bire bir internete aktarmaları bu sürecin başlamasını sağlamıştır. Aynı yıl Avrupa'da da International Herald Tribune ve Daily Mirror gibi gazeteler de sanal dünyaya giriş yapmışlardır (Çakır, 2007). Türkiye'de ise içeriğinin tamamını internete açan ilk gazete Milliyet gazetesidir (27 Kasım 1996). Daha sonra Milliyet gazetesini Hürriyet ve Sabah gazeteleri takip etmiştir (1 Ocak 1997). Radikal Gazetesi 28 Mart 1998'de, Cumhuriyet Gazetesi ise 7 Mayıs 1998'de internete açılmıştır. Cumhuriyet Gazetesi 2000 yılının Nisan ayında internet üzerinden abonelik sistemini getirmiş ve abone olan okurlar kendilerine verilen şifreyle o günkü sayıya

ulaşabilmişlerdir (Yüksel, 2014). Bu bağlamda, internet gazeteciliği birçok gazetenin yayımlanmasına, arşivlenmesine ve depolanmasına diğer iletişim araçlarından daha çok imkân tanımıştır. Bu durum kullanıcıların istedikleri bir zaman aralığında bir medya içeriğini takip etmelerine fırsat sunmaktadır. Örneğin; çevrimiçi ortamda yayımlanan bir gazete, kullanıcılarına bir konu hakkında o güne kadar yayımlamış olduğu tüm haberleri sunma potansiyeline sahiptir. Kullanıcılar, çevrimiçi haberleri diledikleri bir zaman aralığında gözden geçirilebilir veyahut ilgilendikleri konu hakkında hızlı bir şekilde enformasyonun bulunmasına imkân veren arşivi araştırılabilmektedirler (Carlson 2005, 68-71). Online haber yayınlarının, üzerinden seneler geçmiş bile olsa herhangi bir habere ya da makaleye ulaşma imkânı sağlaması ve haberlerin güncellenebilir olması bu alanın önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu şekilde haberlerin sunumu kişiselleştirerek okuyucu istediği haberi istediği bir zaman diliminde okuma imkânına sahip olabilmektedir. Ayrıca haberler, internet sayesinde dünyanın her yerine kolayca ulaşabilmektedir. “Diğer iletişim araçlarında haber uçup giderken; internette arşivleme, habere hızlı ve her an ulaşma imkânı bulunmaktadır” (Korkmaz, 2009, 17).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi resmî ya da özel kayıtların toplanmasında, sistematik olarak incelenmesinde yararlanılan ve ayrıntılı bir analiz imkânı sağlayan bir araştırma yöntemidir (Ekiz, 2009).

Yazılı metin ya da görsel belgeler olarak düzenlenen dokümanların organize edilmiş ve gözden geçirilmiş olması önemli bir avantajdır. Örneğin konusunun uzmanı kişiler tarafından yazılan gazete köşe yazıları, ders kitapları, örgütsel dokümanlar veya kurum yıllık raporları oldukça düzenli olabilmektedir. Bu anlamda, pek çok doküman nitelikli veri kaynağı özelliği taşımaktadır ve bu dokümanların kullanıldığı nitel araştırmalar da geçerliği ve güvenilirliği arttırabilmektedir (Bailey, 1982, aktaran, Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Deneysel çalışmaların veya anket çalışmalarının tersine, doküman analizi, tıpkı gözlem yöntemi gibi, uzun süreli araştırmalarda etkili olarak kullanılmaktadır. Belirli zaman dilimi içerisinde üretilen gazete, dergi ve örgütsel dokümanlar gibi süreli materyaller veya ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş anılar, kitaplar ve benzeri dokümanlar, bir araştırma problemi hakkında geniş bir zaman dilimine dayalı analizi olanaklı kılmaktadır (Bailey, 1982, aktaran, Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2005-2018 yılları arasında Türk Eğitim Sisteminin yerli ve yabancı basına yansımaları çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Anahtar kelimeler sonucu belirlenen konularla ilgili basına yansıyan haber ve köşe yazılarının yayımlandığı, yabancı basından The New York Times, Financial Times, The Guardian, The Independent, Daily Mail gazeteleri ile

yabancı basındaki haber konularının yerli basından Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Sözcü ve Vatan gazetelerine nasıl yansıdığı üzerinde durulmuştur.

3.2. Çalışılan/İncelenen Kaynaklar

2005-2018 yılları arasında Türk Eğitim Sisteminin yabancı basına yansıyan haber ve köşe yazılarının yayımlandığı, yabancı basından; The New York Times, Financial Times, The Guardian, The Independent, Daily Mail gazeteleri ile yerli basından; Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Sözcü ve Vatan gazeteleri, üzerinde çalışılan kaynaklar olarak belirtilmiştir.

3.3. Araştırma Süresi

Araştırma 2005-2018 yılları arasını kapsamaktadır. Bu süre zarfında Türk Eğitim Sisteminin yerli ve yabancı basına yansımaları incelenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

2005-2018 yılları arasını kapsayan bu çalışmada, yabancı basında Türk Eğitim Sistemi ile ilgili haberlerde literatür incelenerek 12 kelime belirlenmiştir. Anahtar kelimelerin seçiminde Eğitim Yönetimi alanında iki uzmandan görüş alınarak bu çalışmada kullanılacak olan anahtar kelime sayısı altıyla sınırlandırılmıştır. Belirlenen anahtar kelimeler şunlardır: “Turkish pupil/s”, “Turkish student/s”, “Turkish education”, “Turkish school/s”, “Turkish university”, “Turkish teacher/s”. Çalışmada kullanılacak gazete haberleri seçilirken aynı konuyu içeren en az üç haberin olması şartı aranmıştır. Bu çalışmada Google arama motoru kullanılarak eğitimle ilgili haberlere yer verilmiştir. Kastamonu Üniversitesinin <http://ekutuphane.kastamonu.edu.tr> adresi ile gazetelerin resmi internet siteleri kullanılarak yabancı basında yer alan haberlerin arşivlerine ulaşılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada 2005-2018 yılları arasında yabancı basına yansıyan eğitim haberlerine anahtar kelimeler kullanılarak ulaşılmıştır. Bu doğrultuda gazetelerin resmi internet sitelerinden eğitimle ilgili haberler tespit edilmiştir. Belirlenen haberler için konulara yönelik içerik analizi yapılarak konular tablolştırılmıştır.

Nitel analizler sosyal olaylar ve olguların nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini anlamamızı sağlayan tekniklerdir. Nitel araştırmalarda amaç ölçmekten çok, değişkenlerin derinlemesine incelenmesi ve çalışılmasıdır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi, sosyal bilimcilere arşivlerden, belgelerden, gazetelerden, sinema, dizi gibi çeşitli görsel dokümanlardan, çeşitli kitle iletişim araçlarından elde edilen bilgilerin bir anlam kazandırılması amacıyla sistematik olarak incelenmesidir. İçerik analizi tekniği, 200 yıldan beri, gazete ve dergilerdeki metinsel yazıları, reklamları, politik konuşmaları, ilahileri, halk hikâyelerini ve bilmeceleleri analiz etmek için kullanılan bir yöntemdir (Harwood ve Garry, 2003). İçerik analizi yazılı materyallerin sistemik bir şekilde incelenmesine imkân tanır. Elde edilen verilerin açıklanması, veriler arasında ilişki kurulması ve verilerin yorumlanması içerik analizinin amacını oluşturmaktadır (Alkan, 2014).

Bu açıklamalar kapsamında yapılan çalışma sonucu elde edilen gazete haberleri, konularına göre gruplandırılarak tablolştırılmıştır. 2005-2018 yılları arasında yabancı basında, internet gazete arşivlerinden elde edilen bulgular tek tek incelenerek dört farklı kategoride toplanmıştır. İkinci aşamada ise Türk Eğitim Sistemi ile ilgili yabancı basındaki haber konularının yerli basındaki yansımaları üzerinde durulmuştur. Araştırma aşamasında gazetelerde sadece bir ya da iki kez yer alan ancak bu bulguların dışında kalan konular yine tablolştırılarak bu haberlerin içerikleri ile ilgili de özet bilgilendirme yapılmıştır. Bu durumda yabancı basında Türk Eğitim Sistemine yansıyan konuların; Yabancı Dil Sorunu (Çift Dillilik), Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorunu, Suriyeli Mülteci Öğrenciler ve 2017 Yılı Müfredat Değişiklikleri olduğu görülmüştür.

Çalışmada hem yerli hem de yabancı gazetelerde bu konularla ilgili yayımlanan haber ve köşe yazılarına yer verilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

2005-2018 yılları arasında Türk Eğitim Sisteminin yerli ve yabancı basına yansımaları çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Anahtar kelimeler sonucu belirlenen konularla ilgili basına yansıyan haber ve köşe yazılarının yayımlandığı, yabancı basından The New York Times, Financial Times, The Guardian, The Independent, Daily Mail gazeteleri ile yabancı basındaki haber konularının yerli basından Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Sözcü ve Vatan gazetelerine nasıl yansıdığı üzerinde durulmuştur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2005-2018 yılları arasında yabancı basında çıkan eğitim haberleri ile ilgili internet gazete arşivlerinden elde edilen bulgular tek tek incelenip haber sayıları gözönüne alındığında dört farklı kategori belirlenmiştir. Bu durumda yabancı basında Türk Eğitim Sistemine yansıyan konuların; Yabancı Dil Sorunu (Çift Dillilik), Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorunu, Suriyeli Mülteci Öğrenciler ve 2017 Yılı Müfredat Değişiklikleri olduğu görülmüştür. Çalışmanın bu bölümünde yabancı basında yer alan gazetelerde, bu konularla ilgili yayımlanan pek çok haber ve köşe yazısına yer verilmiştir. Aşağıdaki tabloda yabancı basından The New York Times, Financial Times, The Guardian, The Independent, Daily Mail gazetelerinden kaç tane haber ya da köşe yazısına ulaşıldığı bilgisi yer almaktadır.

Tablo 1. *Türk Eğitim Sistemi ile ilgili haberlerin yabancı basındaki konulara göre dağılımı*

GAZETE ADI	YABANCI DİL SORUNU	KILIK KIYAFET SERBESTİSİ VE BAŞÖRTÜSÜ	SURİYELİ MÜLTECİ ÖĞRENCİLER	MÜFREDAT DEĞİŞİKLİKLERİ	TOPLAM
The New York Times		2	4	2	8
Financial Times		1	2		3
The Guardian		2	3	1	7
The Independent	3	1	3	2	9
Daily Mail			4		4
Toplam	3	6	16	5	30

4.1.1. Yabancı Dil Sorunu (Çift Dillilik)

Çeşitli nedenlerle yurt dışına yapılan göçlerde karşılaşılan sorunların başında dil olgusu gelmektedir. İletişimin sağlanmasında etkin olan dil, kimi zaman bütünleştiren kimi zaman ötekileştiren kimi zamanda tehdit unsuru olarak görülmüştür. Avrupa'ya göç eden Türkler ikinci dil öğrenmede ilk nesil olarak ciddi sorunlarla karşılaşmışlardır. Üçüncü ve dördüncü nesiller buldukları ülkelerin hem dillerini hem kültürlerini benimsemiş, kendi öz değerlerini unutarak asimilasyona maruz kalmışlardır. Milli Eğitim Bakanlığı bu istenmeyen durum karşısında önlem almaya çalışsa da bazı ülkelerin federal yapıları, bazı ülkelerin ise siyasi politikaları buna engel olmuştur. Aşağıda 2005-2018 yılları arasında yabancı basına yansıyan yabancı dil (çift dillilik) sorunu ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Ayrıca haberin yer aldığı gazeteler ve elde edilen haberlerin sayıları tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 2. *Yabancı dil sorununun yer aldığı gazeteler ve haber sayıları*

GAZETE ADI	KONU	TOPLAM
Independent	Yabancı Dil Sorunu	3

The Independent Gazetesinin 22 Şubat 2006 tarihli Richard Garner tarafından kaleme alınan “Pioneering Project to Teach in Pupils’ Own Languages Scrapped”, “Öğrencilere Kendi Dillerinde Öğretim Verme Projesinin İptali” başlıklı haberinde, 65 tane farklı anadilin konuşulduğu, Londra’nın kuzeyinde bulunan Tottenham’daki White Hart Lane Okulu’nda yapılmak istenen sistem değişikliğinden bahsedilmektedir. Okulun yeni müdürü Joan Mc Vittie, azınlık öğrencilerinin dersleri kendi ana dillerinde aldıklarını ancak bu durumun okulun başarısını arttırmadığını, iki dilli yaklaşımdan vazgeçilerek derslerin İngilizce verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu uygulamayı yapan okulun üç yıl önceki eski müdürü Daniel Daniels, fen derslerinde Türkçe dilini kullanarak bu uygulamayı gerçekleştirmiştir. Daniels’ın döneminde okulda yaklaşık 400 Türk öğrenciden yaklaşık 30’u GCSE fen dersleri için iki dilli sınıflarda derslere katılmaktadır. Bu çalışmayı okulun Somalili öğrencilerine kadar genişletmeyi hedefleyen Daniels bu çalışmayla, o zamanki okullardan sorumlu bakan Stephen

Twigg'den övgüler almıştır. Ancak iki dilli fen dersinin ilk üç yılı için performansta herhangi bir gelişme olmazken, okulun performansının bu yıl azaldığı belirtilmiştir. Okul, performans tablosunda en alttan 20. sıraya yerleşirken geçen yıl öğrencilerin %33'ünün bu hedefe ulaştığı ifade edilmiştir. Mc Vittie bilimde kullanılan birçok yeni kelime olduğunu, öğrencilerin bunları İngilizce olarak öğrenmelerinin daha doğru olacağını ve bundan sonraki hayatlarında da İngilizceyi iyi derecede bilmelerinin gerekli olduğunu ifade etmiştir (Garner, 2006).

The Independent Gazetesinin 21 Haziran 2007 tarihli James Morrison tarafından kaleme alınan "The Key to Success? Speak the Language", "Başarının anahtarı mı? Dili Konuşmak " başlıklı haberin ilk bölümünde, 16 yaşında Yusuf isminde, Mersinli bir Türk gencinden bahsedilmektedir. Yusuf'un hikâyesi, İngiltere'de okullaşma yoluyla yeni bir hayata başlayan, sayısı giderek artan Türk çocuklarının karşılaştığı durumların tipik bir örneği olarak nitelendirilmektedir. Mevcut bir iki istatistiğin verilerine göre bazıları ekonomik bazıları da politik nedenlerle yapılan göçlerin, Yusuf gibiler için ağır eğitim bedelleri taşıdığı ifade edilmiştir. Elde edilen sonuçların son analizleri ve GCSE, Türk ve Kürt halkının neredeyse tüm diğer etnik azınlıklarla karşılaştırıldığında, dramatik olarak yetersiz olduğunu göstermektedir. Woodside'taki 1100 öğrencinin 178 'ini temsil eden tek ve en büyük azınlık olan Türklerin, bu kaygıları taşıması bir dizi başarılı radikal girişimi ortaya çıkarmıştır. Hackney'de, Türk ve Kürt erkek öğrencilerin başarısız olmaları ve bu konudaki endişelerin artması sonucunda 2003 yılında yerel, yetkili organlarca soruşturma başlatılırken Haringay'in başka yerlerinde de başka önlemler alınmıştır. Daha endişe verici bulgular arasında, yedi yaşındaki Türk ve Kürt çocukların İngilizceyi akıcı bir şekilde konuşabilme oranları, Hint ve Bangladeşli akranları ile kıyaslanabilirken, 16 yaşına ulaştıklarında, iki grup arasında büyük bir uçurum olduğu görülmektedir. Başarısız olan Müslüman çocukları desteklemek amacıyla tasarlanan Somalili, Bangladeşli, Pakistanlı ve Türkçe konuşanları da içeren Azınlık Etnik Başarı Projesi 2004 te ortaya çıkmıştır. 2005-2006 yılları arasında Haringey de dâhil olmak üzere 12 pilot bölge belirlenmiştir. Ulusal ortalamanın üzerindeki 52 hedef okulda, ilk aşamada matematik ve fen bilimleri derslerinde öğrencilerin başarı seviyeleri artmıştır.

İnceleme heyeti soruşturmasının mimarı Alan Wood, Türk ve Kürt öğrencilerin başarılarının önündeki tek bir engel varsa o engelin de İngilizcenin zayıf kavranması olduğunu ifade etmektedir. Bu topluluklar tarafından İngilizcenin hem daha fazla konuşulmasının hem de çocukların müfredata İngilizce olarak erişim sağlamalarının gerekliliğini vurgulamıştır. Woodside'in başöğretmeni Joan McVittie, Türklerin, Türk televizyonlarına ve gazetelerine erişim imkânlarının olması İngilizceyi daha az konuşmalarının sebebi olarak görmektedir. Kuzey Hackney ve Stoke Newington milletvekili Diana Abbott, Kıbrıslı Türklerin ilk dalgasının, 1960'larda İngiltere'ye gelmeye başladığını, ancak Türkiye'den ve komşu Kürdistan'dan gelen göçün nispeten yeni bir olgu olduğunu belirtmektedir. Ayrıca haberde ebeveynlerin, İngilizce eğitim sistemini Türkiye'dekinden çok farklı olduğu için anlamakta zorluk çektikleri ifade edilmektedir.

McVittie 2005-2006 yıllarında selefinin matematik ve fen derslerini Türkçe olarak sunma kararına rağmen başarı sağlanamadığını, bu sene İngilizce derslerini yeniden başlatarak, öğrenci başarısının sağlanacağı belirtmektedir.

Hackney'de, tüm öğrencilerin dörtte birinin Türkçe konuştuğu Stoke Newington School'da sürekli ilerlemeler kaydedildiği, dört yıl önce, inceleme heyeti soruşturması sırasında, ortalama Türk çocuğun GCSE puanınının 31 iken geçen yıl 39'a çıktığı ifade edilmiştir. Hackney'in inceleme heyetinde yer alan başöğretmen Mark Emmerson, okuryazarlık kursları ve ders dışı GCSE dilbilgisi derslerini tanıtırken, Türkçe konuşan aileler için ayrı ebeveyn-öğretmen toplantısı bile yapıldığını ifade etmiştir.

Gazete haberine göre inceleme heyetinde, Türk erkek öğrencilerin dil konusundaki yetersizlikleri araştırılırken kız öğrencilerin bazen daha da kötü performans gösterdikleri ve bu durumun şaşkınlık yarattığı belirtilmiştir.

Gazetenin son bölümünde 16 yaşında, Kayseri'de yaşayan Selda isimli bir Türk gencinin uzun bir aradan sonra anne babasının yanına İngiltere'ye gitmesiyle birlikte okulda yaşadığı dil problemlerinden bahsedilmektedir. Çocuk bakımı üzerine eğitim almak

amacıyla gideceği Bournemouth’da Türk olmadığı için İngilizceyi daha çok geliştirebileceğini belirtmektedir. “Londra’da İngilizce konuşmayabilirsiniz ama bu aslında önemli. Çünkü bu ülkede yaşıyorsunuz” diyerek dilin öğrenilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Morrison, 2006).

The Independent Gazetesinin 30 Mart 2009 tarihli Richard Garner imzalı “School with 64 languages but one voice”, “64 Dilli Okulda Tek Ses” başlıklı haberinde, yetkililerin İngiltere’de yedi çocuktan birinin evinde İngilizce konuşmadığına dair kaygılarını dile getirmeleri üzerine çok dilli Londra okulunun velilerine, mektupların yeniden İngilizce olarak gönderilmesine karar verildiği belirtilmektedir. Woodside High’da, Londra’nın kuzeyindeki Tottenham’daki çok amaçlı lisede, 1000 öğrencinin kendi aralarında 64 farklı dil kullandığı ifade edilmektedir. Bu durum her beş öğrenciden dördünün İngilizce konuşmadığı anlamına gelmektedir. Yeni gelen öğrencilere İngilizce öğreten, programın başkanı olan Cali Habad, akıcı bir şekilde beş dil konuştuğunu ifade ederken, okula yeni alınan öğretmenlerin de birçok dili akıcı bir biçimde konuştuklarını belirtmektedir. Bu durum okuldaki öğretmenlerin de etnik kökenlerini yansıttıklarını göstermektedir.

Haberde okulun, öğrenci evlerine kendi dillerinde not gönderme sistemini kaldırdığını belirten programın başkanı Habbad, ebeveynlerin İngilizce yazılmış notları anlamakta zorlandıkları takdirde çeviriye yardımcı olacaklarını, okula gelebileceklerini söylemektedir. Bu sayede ebeveynlerin de İngilizce öğrenme konusunda yardım alabilecekleri vurgulanmıştır. Okulda, İngilizce’de çok fazla ilerleme kaydedilmediği için Türk öğrencilere matematiği kendi ana dillerinde öğretme uygulaması da kaldırılmıştır. Buna ek olarak okula az bir İngilizceyle gelen her çocuğa okul çevresini gösterecek, sıkıntı yaşadığında ona yardım edecek ve sınıfta onunla birlikte oturacak bir arkadaş desteği verileceği ifade edilmektedir. Ayrıca birkaç yıl önce en büyük iki etnik azınlık grup olan Türk ve Somalili öğrenciler arasında yaşanan kavgaların son bulması için arabulucu sisteminin geliştirilerek sorunların çözüme kavuşturulduğu belirtilmiştir. Arabuluculuk sonucu, rakip gruplar arasında artık kavgaların olmadığı ifade edilirken, sınav sonuçlarında da yükselmeler olduğu gözlemlenmiştir (Garner, 2009).

4.1.2. Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorunu

Kılık kıyafet serbestisi ve başörtüsü sorunu, hem yerli basında hem de yabancı basında her zaman önemini korumuştur. Aşağıda bu konuyla ilgili yabancı basında yer alan köşe yazılarına yer verilmiştir. Kılık kıyafet serbestisi ve başörtüsü sorununu hangi gazetelerin ele aldığı ve ulaşılan haber sayıları da tablolaştırılmıştır.

Tablo 3. *Kılık kıyafet serbestisi ve başörtüsü sorununa yer veren gazeteler ve haber sayıları*

GAZETE ADI	KILIK KIYAFET SERBESTİSİ VE BAŞÖRTÜSÜ
The Guardian	2
The New York Times	2
The Independent	1
Financial Times	1
TOPLAM	6

The Guardian Gazetesinin 5 Haziran 2008 tarihli Robert Tait'in kaleme aldığı "Turkish Court Upholds University Headscarf Ban", Türk Mahkemeler Üniversitelerde Başörtüsü Yasağını İptal Etti" başlıklı haberinde, Türkiye'nin Anayasa Mahkemesinin bugün, müslüman bayan öğrencilerin üniversitelerde başörtüsü takmalarına izin veren politik açıdan tartışmalı kanunu iptal ettiği, bu durumun ülkenin İslami eğilimli hükümeti için de ağır bir darbe olduğu yazılmıştır. Haberin devamında Anayasa mahkemesi, geçen Şubat ayında meclisten geçen, 85 yıllık laik sisteme bir tehdit oluşturan bu kararın, muhalefet partilerinden gelen itiraz üzerine iptal ettiğini belirtmiştir.

Haberde başörtüsü meselesinin, Türk siyasetinin en külfetli konularından biri haline geldiği ifade edilmektedir. İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) bu durumu dinde özgürlük sorunu olarak görürken, muhaliflerin ise daha İslamcı bir topluma geçiş kapısı olarak gördüğü belirtilmiştir.

Partiyi kapatma kararının, AB'ye katılma konusunu tehlikeye atarken, Türkiye'nin siyasi sistemini kargaşaya sürükleyebileceği ve ekonomiye zarar verebileceği de ifade edilmektedir. Avrupa Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso, AKP'nin kapatılması halinde, ülkenin üyelik başvurusunun da dondurulabileceği konusunda uyarı da bulunmuştur. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) de bu haftaki bir raporda, hükümetin geleceği konusundaki belirsizliğin, Türkiye'nin ekonomik beklentilerine zarar verdiğini ifade etmiştir.

Haberin son bölümünde ise Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Türkiye'nin başörtüsü kararı nedeniyle kızlarının Amerika'daki üniversitelere giderek orada eğitim aldıkları ifade edilmiştir (Tait, 2008).

The Guardian Gazetesinin 24 Ekim 2008 tarihli Matthew Weaver and agencies tarafından kaleme alınan "Turkish Prime Minister's Attempt to Lift Ban on Headscarves Ruled Anti-Secular", Türk Başbakanının Başörtüsü Yasağını Kaldırma Teşebbüsüne Laikler Karşı Çıktı" başlıklı haberinde; mahkeme, Erdoğan'ın partisinin laik yasaları ihlal ettiğini, ancak şiddeti teşvik etmediğini ifade etmiştir. Haberde, Türkiye'nin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın üniversitelerde türban takma yasağını kaldırma girişiminin laiklik karşıtı olarak görüldüğü belirtilmiştir.

Temmuz ayında Guardian gazetesi, Anayasa Mahkemesi'nin Erdoğan'ın AKP'sini kapatmaktan vazgeçtiğini, ancak partiye verilen devlet desteğini kestğini bildirmiştir.

Haziran ayında, mahkeme Erdoğan'ın başörtüsü yasağını kaldırma girişimini bozarak "dini meselelerin sosyal bölünmelere yol açan siyasi bir ölçekte merkezi konulara dönüştürüldüğünü" ifade etmiştir. Gazete haberine göre, dava, modern Türkiye'nin kurucusu Atatürk'ün felsefesiyle uyumlu, dini toplumsal yaşamdan uzak tutma yemini eden laik kurumlarla, köklerinde siyasal İslam olan AKP arasında sürmekte olan bir savaşın sonuncusu olarak nitelendirilmektedir.

2002’de iktidara gelip, geçen yıl seçimleri kazanan AK Parti, eski İslamcılarını, muhafazakârları ve aynı zamanda ticaret yanlısı liberalleri de içermektedir. Haberde hükümetin gizli bir İslam devleti yaratmak niyetinde olduğu iddia edilmiştir (Weaver, 2008).

The New York Times Gazetesinin 30 Ocak 2008 tarihli Sabrina Tavernise tarafından kaleme alınan “For Many Turks, Head Scarf’s Return Aids Religion and Democracy”, ”Çoğu Türk İçin Başörtüsünün Serbestleşmesini Din ve Demokrasi Destekliyor” başlıklı yazısında; Türk hükümetinin üniversitelerde başörtüsü yasağını kaldırma kararının ardından, “İslam Türkiye’nin laik demokrasisini aşındırmaya mı başladı?” sorusu gündeme gelmiştir.

Haberde, Türk tarihinde ilk defa, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın AKP’si tarafından temsil edilen alt sınıfın, eski düzene meydan okuduğu ve en azından şimdilik, bu düzenden kurtulduğu ifade edilmektedir. Çoğu eğitilmiş Türk, ülkesini Avrupa yerine Müslüman Ortadoğu’nun bir parçası olarak görürken, büyük bir çoğunluğu da oldukça itaatkârdır.

Erdoğan’ın, Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) Salı günü yaptığı açıklamada, “Kız çocuklarımıza adaletsiz muameleyi durdurmak dışında başka bir şey için çalışmadığımız bilinmelidir” ifadesini kullanmıştır.

Haberin devamında hükümetin Anayasa’yı yeniden yazması için görevlendirilen bir hukuk profesörü olan Ergun Özbudun gibi Türk liberaller de aynı fikirde olduklarını belirtmişlerdir. Yurt dışında eğitim veren Özbudun, “Bu bir laiklik değil insan hakları meselesidir.” söylemini kullanmıştır. ABD’de, takke giyen Yahudi öğrencilerinin olduğunu ama kimsenin bu durumu umursamadığını belirtmiştir.

Muhalefet lideri Deniz Baykal ise başörtüsü yasağının sona erdirilerek, Atatürk’ün laik Cumhuriyetinin temellerinden sarsılmasının amaçlandığını ifade etmiştir. Haberde, popüler bir talk show tartışmasında, Profesör Emre Kongar, Almanya’daki gamalı haçla

ilgili yasağa atıfta bulunarak, sembollerin tehdit oluşturması durumunda yasaklanabileceğini belirtmiştir.

1970’li yıllardan beri Türkiye’yi inceleyen Amerikalı Jenny B. White, Erdoğan’ın konuşmalarında bireysel hakları güçlü bir şekilde savunduğunu, ancak sözlerini eyleme geçirmenin de başka bir sorun oluşturabileceğini belirtmektedir. White, demokrasinin sadece bir teknoloji olmadığını, aynı fikirde olmadığınız insanların hoşgörülerini de içerisinde barındırdığını belirtmiştir (Tavernise, 2008).

The New York Times Gazetesinin 9 Şubat 2008 tarihli Sabrine Tavernise tarafından kaleme alınan “Turkeys Parliament Votes to Lift Head Scarf Ban “Türk Parlamentosu Oyları Başörtüsü Yasağını Kaldırdı” başlıklı yazısında laik muhalefet milletvekillerinin, tüm oy pusulalarının yaklaşık beşte biri ile değişime karşı oy kullandıkları ifade edilmiştir. Bunun sonucunda laiklerin bu durumu Ankara sokaklarında protesto ettikleri, aynı tepkilerin muhalefet partilerinden de geldiği belirtilmiştir.

Tartışmanın koşulları dinin etrafında dönmesine rağmen temelinde bir yandan yükselen giderek zenginleşen itaatkâr orta sınıf Türkler, bir tarafta da askeri ve yargı tarafından desteklenen laik seçkinler arasında geçen bir güç mücadelesi halini aldığı ifade edilmektedir. 1970’lerden beri Türkiye hakkında yazan Boston Üniversitesi’ndeki antropoloji profesörü Jenny B. White, her şeyin güçle ilgili olduğunu belirtmiştir. Türkiye’nin imajının ve sembolik yaşam tarzının ne olacağına kimin karar vereceği sorusunu sormaktadır ve İslam’ın, tüm korku ve endişeler için bir paratoner olduğunu ifade etmektedir.

Haberde, Erdoğan’ın, AKP’sinin şu anda önemli bir güce sahip olduğu, parlamentoyu, cumhurbaşkanlığı ve başbakanlık makamlarını kontrol ettiği belirtilmektedir. Yazar, birçok laik Türk’ün, parti yetkililerinin Türkiye’ye kendi muhafazakâr yaşam tarzlarını dayatmalarından korktuklarını yazmaktadır.

NTV televizyonuna konuşan eski bir adalet bakanı olan Sami Türk, “Başı örtmek bir özgürlük olarak sunuldu, ancak pratikte, ortaya çıkan durum, başı açıkların yasaklanmasına dönüşecek. Bu bir başlangıç noktası, bu önemli” derken, Çarşamba günü görüşmelerde, Erdoğan'ın partisinin muhafazakâr üyesi Cemil Çiçek, “Yasak getirmeye çalışmıyoruz, yasağı kaldırmaya çalışıyoruz. Neden konsensüse varmaya değil de, Çernobil enerji santrali gibi ülkeye radyoaktif korku yayıyorsunuz? Bu nedir? Ülkede barışı yok etmeyin” ifadelerini kullanmıştır (Tavernise, 2008).

The Independent Gazetesinin 30 Ocak 2008 tarihli Gareth Jones tarafından kaleme alınan “Erdoğan Moves To Ease Ban On Wearing of Muslim Scarf”, “Erdoğan’dan Müslümanların Başörtüsü Takma Yasağını Hafifletmek İçin Hamle” başlıklı haberinde, Türkiye’de iktidardaki AKP’nin ve muhalefet milliyetçilerinin, üniversitelerde türban takan kızlara yönelik yasağı hafifletmeye çalıştıkları belirtilmektedir.

Ordu generalleri ve yargıçları da dâhil olmak üzere Türk laik kesimleri, devlet ve din ayrımının zarar görebileceğini söyleyerek yasağın herhangi bir şekilde hafifletilmesine uzun zamandır karşı çıkmışlardır. Haberde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın tek amacının adaletsizliği kız öğrencilere karşı sonlandırmak olduğu ve başka herhangi bir amaçlarının olmadığı, değişikliklerin ise yükseköğretim ile sınırlı olduğu ifade edilmiştir.

Haberde yasağın yalnızca başörtüsünü çene altından geleneksel Türk tarzında bağlayan kızlar için kaldıracağı, siyasi İslam'ın sembolü olarak görülen, giderek yaygınlaşan sarma versiyonunun kampüslerde yasaklanmaya devam edeceği, bütün vücudu örten çarşaf ve diğer İslami giyinme biçimlerini kapsayan elbiselerin de yasaklanacağı ifadelerine yer verilmiştir (Jones, 2008).

Financial Times Gazetesinin 11 Kasım 2005 tarihli Nikki Tait tarafından kaleme alınan “Turkish Student Loses Legal Battle Over Islamic Head Scarf”, “Türk Öğrenciler Başörtüsü Üzerinden Yasal Savaşı Kaybettiler” başlıklı haberde; üniversitelerin, öğrencilerin başörtüsünü takmalarına izin vermeyi reddetmesiyle, insan haklarının ihlal

edildiğini iddia eden bir Türk tıp öğrencisi başvurduğu Avrupa'nın en üst düzey insan hakları mahkemesindeki yasal savaşı kaybettiği ifade edilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİSH), kısıtlamanın amacının “eğitim kurumlarının laik karakterini korumak” olduğunu ifade etmektedir. Yasak, başkalarının hak ve özgürlüklerini ve kamu düzenini koruma meşru amaçlarını karşılamaktadır. Karar, Türkiye’de laik kesimler ile İslamcılar arasındaki mücadelede önemli sonuçlar doğurmakta ve geleneksel Müslüman başörtüsü takan bir kadının “Modern Türkiye” yi temsil edip edemeyeceği konusunda Ankara’da zaten sürmekte olan bir tartışmanın fiilini de ateşlemektedir.

Laikliğe güçlü bir şekilde bağlı olan Fransa, geçen yıl, devlet okullarında dini sembollerin giyilmesini yasakladığında yoğun tartışmalar olmuştu. Bu sene İngiltere’de yargıçlar, bir okul öğrencisinin başörtüsü hariç, sınırlayıcı kıyafet kanununu yürürlüğe koyarak dinini açıkça belli etme hakkını yasadışı bularak reddetmişti.

Haberin son kısmında ise Leyla Şahin’in din özgürlüğü haklarının ihlal edilmediği, 16’ya 1 oyla kabul edilerek karara bağlandığı yer almaktadır (Tait, 2005).

4.1.3. Suriyeli Mülteci Öğrenciler

Türkiye, uygulanan açık kapı politikasıyla ülkemize gelen milyonlarca Suriyeli mülteciye barınma, eğitim, sağlık, iş olanakları gibi birçok konuda destek sağlamıştır. Suriyeli mülteci öğrenciler konusu üç alt başlık altında incelenerek, yabancı basında yer alan haber ya da köşe yazılarına değinilmiştir.

Tablo 4. *Suriyeli mülteci öğrencilerle ilgili haberlere yer veren gazeteler ve haber sayıları*

GAZETE ADI	SURİYELİ MÜLTECİ ÖĞRENCİLER
New York Times	4
Financial Times	2
The Guardian	3
The Independent	2
Daily Mail	4
TOPLAM	15

4.1.3.1. Kamplardaki veya kamp dışındaki okullar ve bu okullara kayıt yaptıran ya da yaptırmayan Suriyeli öğrencilerin basına yansıyan haberleri

Binlerce Suriyeli mülteci öğrenciye kamplarda ya da kamp dışında açılan okullarda eğitim desteği verilmiştir. Türkiye, iki ülke müfredatlarının birbirinden farklı olması nedeniyle kitap temin edilmesinde, kendi dillerinde eğitim imkânının verilmesinde, öğretmen desteği sağlanmasında, eğitimlerinin devamı için bina tahsis edilmesi gibi birçok konuda yardım elini uzatmıştır. Hem yerli hem de yabancı basında bu konularla ilgili pek çok haber ve köşe yazısı yer almaktadır. Bu bölümde bu konuyla ilgili yabancı basında yer alan eğitim haberlerine değinilmiştir.

Amerikan gazetelerinden biri olan The New York Times gazetesinin Mac William Bishop tarafından kaleme alınan 18 Temmuz 2013 tarihli “A School for Syrian Refugees, “Shouting for Help”, “Suriyeli Mülteciler İçin Bir Okul “Yardım Çığığı” başlıklı yazısında; Türkiye’nin Antakya ilinde Suriyeli mültecilere yönelik eğitim veren El Bashair Okulu’nun müdürü Dania El Betar’ın okulu ayakta tutmak için gösterdiği çabadan bahsedilmektedir. 2011 yılında eğitim hayatına on altı öğrenciyle başlayan okulun, şimdi bin altı yüzden fazla öğrenciye kısıtlı imkânlarla hizmet sunmaya çalıştığı, bu zor şartlar altında eğitimin devam etmesi için hem öğretmenlerin hem de personelin para almadan görevlerini yaptıkları vurgulanmaktadır. Haberde Dania El Betar, eğitim

verdikleri binanın bir okul olarak tasarlanmadığını yağmur yağdığında ise avluyu su basması nedeniyle avlunun bir çamur yığına dönüştüğünü anlatmaktadır.

Haberde, Suriye'deki eğitimin çöktüğü ve hayatta kalma savaşı verildiği belirtilirken; Türkiye, Lübnan, Ürdün gibi komşu ülkelerin resmi olmayan okullarda Suriyeli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için destek verdikleri ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyonu tarafından Suriyeli mültecilerin eğitim harcamaları için ayrılan kaynakların da yetersiz kaldığı belirtilmiştir (Bishop, 2013).

The New York Times Gazetesi'nin Ayşegül Sert tarafından 28 Aralık 2014 tarihli “ For Children in Turkish Refugees Camps, School's Out”, “Türk Mülteci Kamplarında Çocukların Okul Çıkışı” başlıklı yazısının ilk paragrafında, Ahmet Basa isimli on bir yaşında altı kardeşiyle Türkiye'ye gelen, kız kardeşi imam hatip okulunda, kendisi de devlet okulunda okuyan mülteci bir çocuktan bahsedilmektedir. Haberin diğer bölümlerinde, kamplarda altı ila on yaş arası 1 000'den fazla öğrenci ve kırk kadar da gönüllü mülteci öğretmen olduğu belirtilmektedir. Çocukların yaşadıkları bu travmayı atlatabilmeleri için sınıflarda daha çok müzik ve resim dersleri yapıldığı, kitapları olduğunda ise yazı ve matematik derslerine ağırlık verildiği ifade edilmektedir (Sert, 2014).

The New York Times Gazetesinin Norimitsu Onishi tarafından 22 Aralık 2013 tarihli “For Most Young Refugees From Syria, School Is as Distant as Home”, “Suriyeli Pek Çok Genç Sığınmacı İçin, Okul Ev Kadar Uzakta” başlıklı yazısının bir bölümünde, Gaziantep'te zengin Suriyeli öğrencilere hitap eden yıllık ücreti 1 000 dolar olan “Levent Center” isimli özel bir okulun varlığından bahsedilmektedir. Modern bir ofis binasının birkaç katını kullanarak hem İngilizce dersleri verildiği hem de uluslararası geçerliliği olan Toefl sınavlarına öğrenci hazırlandığı ifade edilmiştir. Ancak bunun istisnai bir durum olduğunu belirten yazar, UNICEF'in verilerine göre Türkiye'de Suriyeli çocukların yüzde kırk beşinin okula devam ettiğini, sınıf koşullarının ise belediyelerin kaynaklarına göre şekillendiğini belirtmektedir.

Haberde Gaziantep’te altı yüz elli Suriyeli çocuk için bir hizmet binasının okula dönüştürüldüğü ve okullarda Türkçe dersler hariç, Suriye okullarındaki müfredata uyulduğu vurgulanmıştır. Suriyeli öğretmenlerin, Katar hayır kurumu tarafından yeniden bastırılan ve savaş öncesi dersleri tamamlayan, Suriye müfredatına uygun ders kitapları kullandıkları bilgisine yer verilmiştir (Onishi, 2013).

Daily Mail gazetesinin 4 Kasım 2014 tarihli Associated Press’in “Makeshift Schools For Syrian Refugee Children”, “Suriyeli Mülteci Çocuklar İçin Geçici Okullar” başlıklı yazısında, Türkiye sınırını oluşturan Suruç kasabasında çocuklara umut olan ahşap sıraların olduğu, resimlerin çadırın plastik duvarlarına iğneyle tutturulduğu derme çatma bir çadır okuldan bahsedilmektedir. Okulda, temel derslerin Kürtçe olarak verildiği, ayrıca aile üyelerini ya da evlerini kaybeden çocuklara psikolojik destek sağlandığı belirtilmektedir.

Haberde okula ilk geldiklerinde korkularını yansıtan silah resimleri yapan çocukların şimdi artık giderek iyileştikleri ve ilk geldiklerinden daha farklı resimler yapmaya başladıkları anlatılmaktadır (Press, 2014).

The Guardian gazetesinin 2 Eylül 2014 tarihli Constanze Letsch imzalı “Syrian Refugees Trigger Child Labour Boom in Turkey” ,”Suriyeli Mülteciler, Türkiye’de Çocuk İşçi Patlamasını Tetikliyor” başlıklı haberinde, Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin verdiği bilgiye göre, Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilerin yaklaşık yarısının çocuk olduğu ifade edilmektedir. Haberde, mülteci kamplarındaki çocukların yüzde altmıştan fazlasının okula kayıt olurken, kamp dışında kalanların yüzde yetmiş üçünün de okula gitmediği belirtilmiştir (Letsch, 2014).

Daily Mail Gazetesinin Associated Press kaynaklı 8 Haziran 2017 tarihli “Turkey, EU Start Project to Keep Refugee Kids at School”, “Türkiye ve Avrupa Birliği (AB), Mülteci Çocukları Okullarda Tutma Projesini Başlattı” başlıklı haberde Türkiye, AB ve UNICEF’in, Türkiye’deki Suriyelileri ve mülteci çocukları okullara kaydettirmek ve onların okulu bırakmalarını engellemek için AB tarafından finanse edilen bir projeyi

resmen başlattıklarıyla ilgili bilgi verilmektedir. Bu projeyle ailelerin, çocukları okullara göndermeleri ve orada tutmaları için şartlı nakit ödemeler alacakları ifade edilmiştir. Haberde, yetkililerin yılsonuna kadar 230 000 çocuğa ulaşmayı hedefledikleri belirtilmektedir (Associated Press, 2014).

The Guardian Gazetesinin 6 Mayıs 2016 tarihli Patrick Kingsley imzalı “From War to Sweatshop for Syria’s Child Refugees”, “Suriyeli Sığınmacı Çocuklar için Savaşın Tersaneye” başlıklı haberde, ortalama beş yüz öğrenci kapasiteli, sadece Suriyelilerin olduğu kırk iki yeni okul açıldığı, ancak şehirde hala 70 000’den fazla Suriyeli okul çağındaki çocuk için yer bulunamadığı bildirilmektedir (Kingsley, 2016).

4.1.3.2. Sınıf ortamına ve Türk eğitim sistemine uyum sorunu ve dil sorunu yaşayan Suriyeli mülteci öğrencilerin basına yansımaları

Bu bölümde Suriyeli mülteci öğrencilerin okullarda yaşadıkları uyum sorunlarına, kayıt esnasında karşılaştıkları problemlere ve dil sorunlarına yer verilmiştir. Suriye’nin resmi dili Arapçadır. Özellikle okul çağındaki çocukların dillerin farklı olmasından dolayı iletişim kuramamaları eğitimlerinin aksamasına neden olmuştur. Bu sorun Suriyeliler için açılan okullarda, Suriyeli öğretmenlerin kendi dillerinde ders anlatmasıyla ve kendi ülkelerindeki müfredat programının kullanılmasıyla aşılmaya çalışılmıştır. Ancak devlet okullarında eğitim dilinin Türkçe olması nedeniyle öğrencilere ders dışında ek dersler verilerek çözüme kavuşması sağlanmıştır. Bu konuyla ilgili yabancı basında pek çok haber ya da köşe yazısına yer verilmiştir.

The New York Times Gazetesinin Ayşegül Sert tarafından 28 Aralık 2014 tarihli “ For Children in Turkish Refugees Camps, School’s Out”, “Türk Mülteci Kamplarında Çocukların Okul Çıkışı” başlıklı yazısında, üzerinde durulan bir diğer konu da dil eğitimidir. Haberde dilin bir engel olduğunu mülteci çocukların Kürtçe konuştukları için Türkçe konuşulan devlet okullarına gidemedikleri ifade edilmektedir (Sert, 2014).

Financial Times Gazetesinin 12 Ocak 2015 tarihli Erica Solomon imzalı “Youth centre gives home to Syrian teens”, “Gençlik merkezi Suriyeli gençlere yuva oluyor” başlıklı haberin ilk bölümünde, kuşatılan Halep’ten güvenli olduğunu düşündüğü komşu ülke Türkiye’ye kaçan 18 yaşındaki Amena isimli bir genç kızdan bahsedilmektedir. Bombalardan kaçarak geldiği Türkiye’de, İngilizce dersleri ve üniversite burslarıyla ilgilenen gençlerin yaşadığı normal hayat kaygıları yaşadığını ifade eden Amena, Reyhanlı gençlik merkezinde aldığı derslerin onun için bir umut olduğunu belirtiyor. Amena gibi Suriyeli gençler için, Reyhanlı gençlik merkezindeki sınıflar, yurtdışından burs almaları için ihtiyaç duydukları dil becerilerini geliştirmeye yardımcı olmaktadır. İş ve sosyal aktiviteler, psikolojik destek sağlanması ve Suriyeli öğrencilerin eğitim almaları için oluşturulan dil sınıfları, merkezin günde yaklaşık 400 gencin ziyaret etmesine neden olmaktadır (Solomon, 2015).

Daily Mail Gazetesinin 13 Ocak 2015 tarihli “Turkish Entrepreneur Aims For University For Syrian Refugees”, ”Türk Girişimcilerin Suriyeli Mülteciler İçin Üniversite Hedefi” başlıklı haberde 19 yaşındaki mühendislik okuyan Usame Isa’nın devlet üniversitelerine giriş için gerekli olan dil yeterlilik puanını, Türkçe bilmediği için alamadığı üzerinde durulmuştur. Ankara Sığınma ve Göç Araştırma Merkezinin başkanlığını yapan Metin Corabatur 1,6 milyon Suriyeli’nin birçoğunun Türkçe konuşmadığını ve dil dersleri alabilecek maddi olarak güçlerinin de olmadığını ifade etmektedir. Associated Press’e röportaj veren girişimci Enver Yücel, Suriyeli mülteciler için bir Türk üniversitesi kurulması gerektiğini Türkçe derslerine ek olarak da İngilizce ve Arapça dersleri de ilave edilebileceğini belirtmektedir. Yücel, bu gençlerin eğitilmezse hem Türkiye hem ülkeleri hem de bütün bölge için bir sorun olacağını ifade etmektedir.

Yücel, Gaziantep’in de dâhil olduğu Suriye’ye yakın Türk şehirlerinde çok sayıda küçük kampüsler açılabileceğini belirtirken ilk üniversitenin de devletten gerekli izinler alındığında Hatay’da açılacağını, bin beş yüz öğrenciye eğitim vermeyi ve dört yüz Suriyeli mülteci öğretim görevlisinin istihdam edilmesinin hedeflendiğini ifade etmektedir.

Türkiye, Suriyelilerin yükseköğretim sınavlarına girmeden veya liseden mezun olduklarını kanıtlamak için evrak göndermeden, Türk Devlet üniversitelerine kayıt olmalarını sağlamıştır. Bu arada dil bilme gerekliliği büyük bir engel olmaya devam etmektedir.

İki yıl önce Suriye’ den ayrılıp Nizip mülteci kampına gelen tarih öğretmeni Besar al-Sued Türk üniversitelerinin çok az öğrenci aldığını, bunun sebebini de Türkçe dilini bilmemeleri ve pek çoğunun da üniversite harçlarını ödeyememelerinden kaynaklandığını belirtiyor. Kamplarda dil derslerinin haftada beş saat olduğunu; ancak bir Arap Üniversitesi olsa daha iyi bir eğitim alacaklarını ve yaşamlarının da daha iyi olacağını ifade etmektedir. Haberin devamında Suriyelilerin Türkiye’ den farklı olarak Ürdün, Lübnan ve Irak’a kaçtıkları ve bu ülkelerdeki baskın dilin de Arapça olduğu belirtilmektedir.

Corabatr, Avrupa Parlamentosuna (AP) verdiği demeçte dilin önemli bir sorun olduğunu, insanların bir gün Suriye’ye döndüklerinde kayıp bir nesil olmamaları gerektiğini çünkü ülkeyi yeniden inşa edilebilecek bir nesle ihtiyaç duyulacağını belirtmektedir (Associated Press, 2015).

The New York Times Gazetesinin Norimitsu Onishi tarafından 22 Aralık 2013 tarihli “For Most Young Refugees From Syria, School Is as Distant as Home”, “Suriyeli Pek Çok Genç Sığınmacı İçin, Okul Ev Kadar Uzakta” başlıklı yazısında Lübnan, Türkiye ve Ürdün’ deki mültecilerin maliyet ve güvenlik endişesiyle okullara kayıt yaptıramadıklarından, yaptırsalar bile düzenli olarak okullara gidemediklerinden bunun sonucunda da kayıp kuşak olmalarından korktukları haberde ifade edilmektedir. UNICEF’in bölge müdürü Maria Calivis, sorunlar çözülmezse çocukların umutlarını kaybedeceklerini ve bir gün Suriye’yi yeniden inşa etmek için ihtiyaç duyulacak beceri ve bilgiye sahip olamayacakları endişesini yaşadıklarını belirtmektedir (Onishi, 2013).

The Guardian gazetesinin 6 Mayıs 2016 tarihli Patrick Kingsley tarafından kaleme alınan “From war to sweatshop for Syria’s child refugees”, “Suriyeli Sığınmacı

‘Çocuklar Savaştan Tersaneye’ başlıklı haberde İstanbul’da Bouchra isimli Suriyeli bir annenin, oğlunu yerel bir Türk okuluna kayıt ettirmek istediğini ancak okul müdürünün yasal olarak ücretsiz olmasına rağmen bu hizmeti alabilmesi için iki aylık maaş değerinde bir ücret ödemesi gerektiğini söylediğinden bahsedilmektedir. Haberin devamında üç ay sonra yerel görevlilere eğitimsiz olan beş yüz Suriyeli çocuktan oluşan bir liste sunulduğu ardından Bouchra’nın oğlunun Suriyeliler için özel olarak inşa edilen bir okula kabul edildiği belirtilmektedir. Ancak şehirde hala 70 000’ den fazla okul çağındaki Suriyeli çocuk için yer olmadığı ifade edilmektedir (Kingsley, 2016).

4.1.3.3. Çocuk işçiliğine ve şiddete maruz kalan okul çağındaki Suriyeli mülteci çocukların basına yansıyan haberleri (erken evlilik ve cinsel istismar)

Üçüncü alt başlıkta ise çocuk işçiliğinden, şiddete maruz kalan Suriyeli mülteci çocuklardan, erken evlilik ve cinsel istismar konularından bahsedilmiştir. Özellikle kalabalık nüfuslu ailelerdeki çocuklar çalışma hayatına erken yaşlarda başlamak zorunda kalmışlardır. Gittikleri ülkelerde hayatlarını idame ettirmek için farklı iş kollarında çalışan çocukların sigortasız işlerde, sağlıksız koşullarda, ucuz iş gücü olarak tercih edildikleri için iş bulmakta zorluk çekmemelerine rağmen şiddete ya da istismara maruz kaldıkları belirtilmektedir. Yabancı basında bu konuyla ilgili pek çok haber ya da köşe yazısına rastlanmıştır.

The Guardian Gazetesinin 29 Ocak 2016 tarihli Frederik Johannisson imzalı ‘‘Hidden Child Labour: How Syrian Refugees in Turkey are Supplying Europe with Fast Fashion’’, ‘‘Gizli Çocuk Emeği: Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar Hızlı Moda ile Avrupa’ya Ne Sağlıyor?’’ başlıklı haberde çocuk işçiliğinin, düşük ücretlerin ve kötü koşulların yaygın olduğu Türk hazır giyim sektöründe, binlerce Suriyeli mültecinin yasadışı çalıştırıldığı yer almaktadır. Haberde daha on iki yaşında beyaz kumaş yığınları arasında mevsimlik işçi olarak çalışan Shukri’den bahsedilmektedir. On ay önce savaştan kaçarak amcalarının yanına gelen Shukri, ailesine destek olmak için altmış saatte 600 TL kazanmaktadır.

BM'ye göre, ülkede bulunan yaklaşık olarak 2,3 milyon kayıtlı Suriyeli mültecinin %9'u mülteci kamplarında yaşamaktadır. Geri kalanlarınsa devletten mali destek almadan geçimlerini sağlamak zorunda oldukları ifade edilmektedir. Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi'nden bir uzman, 250 000 Suriyeli mültecinin Türkiye' de yasa dışı olarak çalıştığını ileri sürmektedir. Çoğu yasa dışı çalışma raporları ülkenin ikinci en büyük endüstrisi olan hazır giyim sektöründen gelmektedir. Yazar, İstanbul, Adana, Mersin gibi üç büyük şehirdeki tekstil atölyelerini ziyaret ettiğinde, çocukların, kötü çalışma koşulları altında ve düşük ücret karşılığında çalıştıklarını ifade etmektedir.

Türkiye'nin bu aya kadar ki Suriye politikası, onları geçici misafir olarak nitelendirmekteydi yani bu durum, mültecilerin çalışma hakkı olmadan, yasa dışı olarak çalışabilecekleri anlamına gelmekteydi. Ancak AB ile yapılan anlaşmanın bir parçası olarak yapılan yeni düzenlemelerle Suriyelilere çalışma izni verileceği geçen hafta duyurulmuştur. Yeni çalışma izinlerinin temel amacı, Suriyeli mültecilerin 1 647 TL olan asgari ücreti almalarını sağlamaktır. Onların yasa dışı durumları, pazarlık gücünün olmayışı, birçoğunun bu seviyenin daha altında para kazanmalarına sebep olmaktadır. Türk tekstil endüstrisinin kayıt dışı olması, Avrupa markalarının tedarik zincirinde yasadışı ne kadar mülteci emeğinin olduğu hakkında çok az şey bilinmesi anlamına gelmektedir.

Gazetenin ilerleyen bölümlerinde ise, yüz yirmiden fazla giysi markasını temsil eden doksan üyeli bir sivil toplum kuruluşu olan Fair Wair kuruluşunun yetkili koordinatörü Ruth Vermeulen, hiçbir koşul altında Suriyeli mültecilerin temel haklarının inkâr edilmemesi ve çocuk emeğinin kullanılmaması gerektiğini belirtmiştir. (Johannison, 2016).

Independent Gazetesinin Laura Pitel tarafından 1 Şubat 2016 tarihli "Syrian Refugee Children Found Working in Next and H&M Factories", "H&M ve Next'in Türkiye'deki Fabrikalarında Suriyeli Mülteci Çocukların Çalıştığı Tespit Edildi" başlıklı haberinde İngiltere'nin iki büyük giyim markası olan Next ve H&M'nin, Türkiye'de bu fabrikalara üretim yapan tekstil atölyelerinde Suriyeli çocukların çalıştırıldığı itiraf etmesi geniş

yankı bulmuştur. Bu durumun ardından Türkiye’den mal alımı yapan diğer giyim markalarından da üretimde Suriyeli mülteci çocukların çalıştırıp çalıştırılmadıklarını kontrol etmelerinin istendiği haberde yer almaktadır.

Ankara’nın Suriyelilere karşı uyguladığı açık kapı politikasının olumlu karşılmasına rağmen, daha henüz bu ay Suriyelilere çalışma izni verileceği, Avrupa Birliğiyle yeni yapılan anlaşmanın sonucunda ilan edildiği ifade edilmektedir. Haberde, Türkiye’de çalışan binlerce Suriyelinin asgari ücret olarak 1300 TL’nin çok altında çalıştırıldıkları belirtilmiş olup, on iki yaş altındaki birçok çocuğun çalışmasını yasaklayan Türk ve uluslararası kanunlara aykırı olarak çiftliklerde ve fabrikalarda ucuz iş gücü olarak istihdam edildikleri belirtilmektedir. 13-14 yaş aralığındaki çocukların hafif de olsa tüm çalışmaları yasaklanmıştır.

BHRC, bu çalışmayla ilgili geçen ay, yirmi sekiz markaya, Suriyeli çocuk ve yetişkinlerle bağlantılı olarak, bu sömürüyle baş edebilmek için hangi stratejileri uyguladığının sorulması üzerine, 2015 yılı boyunca H&M ve Next çocuk işçi çalıştırdıklarını kabul eden iki marka oldu. Primark ve C&A’nin tedarikçi firmalarında ise, Suriyeli yetişkin mültecilerin çalıştırıldığı tespit edilmiştir. Topshop, Dorothy Perkins ve Burton Menswear ile Adidas, Burberry, Nike ve Puma ise Suriyeli çocuk mültecileri çalıştırmadıklarını ifade etmişlerdir. M&S, Asos, Debenhams ile Superdry ise Suriyeli çalışanlarla ilgili soruya sessiz kalırken, içlerinde GAP, New Look ve River Island’ın olduğu on firma ise henüz kurulun sorularına cevap vermemişlerdir. BHRC de verilen yanıtlardan endişe duyduğunu ifade ederek sadece birkaç markanın bu konuyla ilgilenmesini ve işçileri bu durumdan kurtarmak için çok az sayıda rapor hazırladığını ifade etmektedir. İstismaların üstlerinin örtülmemesi için yapılan ziyaretlerin haber verilmeden ve düzenli olarak yapılması gerektiği belirtilmektedir (Pitel, 2016).

The New York Times Gazetesinin 4 Haziran 2016 tarihli Ceylan YEĞİNSU imzalı “In Turkey, A Syrian Child “Has to Work to Survive”, Türkiye’deki Suriyeli Çocuk Hayatta Kalmak İçin Çalışmak Zorunda” başlıklı gazete haberinde, 13 yaşındaki Suriyeli Ahmad

Süleyman'ın ailesinin ekmek parasını kazanmak için İstanbul'da nemli ve bakımsız bir tekstil fabrikasında on iki saat vardiyalı olarak çalışması anlatılmaktadır. Haberde Ahmad gibi birçok çocuğun savaştan kaçarak Türkiye'ye sığındıkları ancak ekonomik nedenlerden dolayı çalışmak zorunda kaldıkları bahsedilmektedir.

Ahmad'ın 33 yaşındaki annesi, oğlunun okula gitmesini çok istediğini, okuma yazma bilmediği için otobüs tabelalarını okuyamadığını ancak hayatta kalmak için de çalışmak zorunda olduğunu ifade etmektedir.

Gazete haberinde, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında, Avrupa'ya yasa dışı göç akımını engellemek için Avrupa'nın milyonlarca dolarlık yardımının Türkiye'de yaşayanların koşullarını iyileştirmeye ve Ege Denizi'ndeki ölümleri engellemeye yönelik olduğu belirtilmektedir. Bu sözler daha fazla çocuğun okula gitmesi ve ebeveynlerine çalışma izni anlamlarına gelmektedir.

Şimdiye kadar Türkiye'nin Suriyeli mültecilere baktığı, ücretsiz tıbbi bakım ve eğitim hakkı sağlayarak milyarlarca dolar harcadığı ifade edilmektedir. 400 000'den fazla çocuğun hala okula devam edemediği, sebep olarak da Suriyeli ailelerin büyük bir kısmının, yoksulluk nedeniyle kamp dışında yaşadığı, gıda, giyim, kira ve ulaşım ile ilgili temel ihtiyaçların karşılanması için de mücadele ettikleri ifade edilmektedir.

Türk hükümeti, mültecilerin emeklerinin istismar edilmemesi ve ebeveynlerin para kazanıp çocuklarını okula gönderebilmeleri için Ocak ayında çalışma izinlerini getirtmiştir. Ayrıca Türk yetkililer iş kanunlarındaki bazı boşluklardan dolayı daha yüksek gelir sağlamak amacıyla çocuk işçiliğini önlemek için işyeri denetimlerini sıkılaştıracaklarını belirtmişlerdir.

Ahmad'ın annesi Bayan Süleyman, çalışma izinlerinden haberdar olmadığını ve hatta haftalık aldığı doksan dolarlık bir ödemenin bir ay geçtiğini söylemesi üzerine patronundan şiddet gördüğünü ve bir daha orada çalışmadığını ifade etmiştir. Haberde, Ahmad'ın altmış dolarlık haftalık ücretinin Tarlabası semtinde annesi ve üç kardeşiyle

yaşadığı daracak oda için verdiği iki yüz yetmiş dolara gittiği ifade ediliyor. Sabah sekizde evden çıkan Ahmad, öğle yemeğinde annesinin ona verdiği seksen kuruşla aldığı bisküvilerle geçirmeye çalışıyor. Fabrika müdürü, Ahmad'ın aslında çalışmak için çok küçük olduğunu ve normalde okulda olması gerektiğini kabul ederken, Ahmad'ı ucuz işçi olduğu için değil, Ahmad'a yardım etmek istediği için ona iş verdiğini söylüyor. Ahmad'ın fabrikada çalışan tek çocuk olduğu belirtilirken tekstil merkezlerinden biri olan Zeytinburnu semtinde, çocuk işçiliğinin arttığı üzerinde duruluyor.

Dikiş makinesi operatörü olan Abdül Rahman on beş yaşında ve ücretler doğrudan ailesine verildiği için kendisine ne kadar ödeme yapıldığını bilmediğini söylüyor. Atölyenin alt katını süpüren on beş yaşındaki Mohammed Nour ve on altı yaşındaki Basar ailelerine para göndermek için Halep' ten Türkiye' ye geldiklerini ifade ediyorlar. Fabrikada kumaş yığınlarından oluşan derme çatma yataklarda tek kişilik battaniyelerle uyumalarına izin veriliyor ve iki kardeş ailelerine ancak iki yüz dolar gönderebildiklerini belirtiyorlar.

Ahmad'ın on beş yaşındaki ablası, Ayla yirmi iki yaşındaki Kürt bir gençle evlenerek iki kardeşini okula gönderebileceğini ve bunu ailesi için yapacağını söylüyor. Ayla'nın annesi Bayan Süleyman ise başka seçenekleri olmadığını ifade ediyor (Yeğinsu, 2016).

The Guardian gazetesinin 6 Mayıs 2016 tarihli Patrick Kingsley tarafından kaleme alınan "From war to sweatshop for Syria's child refugees", "Suriyeli Sığınmacı Çocuklar için Savaştan Tersaneye" başlıklı yazının giriş kısmında, haftanın altı günü, günde oniki saat çalıştığı iş yerinde bir dikiş makinesinde, seri üretimde birçok işi yapabilen ve günde dört yüz ayakkabı dikebilen Hamza isimli bir Suriyeli çocuktan bahsediliyor. Haberde, bütün bu işleri yapanın sadece on üç yaşında bir çocuk olduğu ifade edilirken, UNICEF'e göre; 2,7 milyon Suriyeli'nin yarısından fazlasının çocuk olduğu ve yüzde sekseninin okulda olmadığı belirtilmektedir. Hamza'nın da yaşadığı güney şehirde yapılan araştırmalara göre, şehrin, Suriyeli okullarında 21 000 okul çağında öğrenci kapasitesi olduğu belirtilmektedir. Suriyelilere Yardım Programının

müdürü Kais al Dairi bu rakamın, yöredeki toplamın üçte birinden daha az olduğunu ve geriye kalan üçte ikisinin ise kesinlikle hepsinin çalıştığını ifade ediyor.

Bu 21 000 öğrencinin çoğunun, okuldan sonra işi olduğunu ve ailesine destek olmaları gerektiğini söyleyip okuldan erken ayrılmak zorunda kaldıklarını belirtiyor.

Gazetede, Suriyeliler için çalışan gayri resmi bir Türk kuruluşu olan Hayata Destek araştırmacılarına göre, Hamza'nın bu durumunun onlar için hiç de yabancı olmadığı belirtilmektedir. Çünkü Hayata Destek Program Yöneticisi Gonca Girit Mc Daniel, İstanbul'daki Suriyeli ailelerin yüzde altmışının aylık gelirinin 500 TL ile 15 000 TL arasında olduğu ancak aylık harcamalarının ise 1 600 TL civarında olduğunu ifade etmektedir. Bu da kazandıklarından daha fazlasını harcadıklarını göstermektedir. Bu nedenle bu açığı kapatmak için ya borç alacaklar ya da çocuklarını çalıştırmaları gerekecek.

Gazetede firmaların, çocukların savunmasız oldukları ve çocuklara daha fazla baskı uygulayabilecekleri için daha genç işçi çalıştırmayı tercih ettikleri belirtiliyor. Suriyeli ailelerin neredeyse yarısında eve ekmek getirenin bir çocuk olduğu ve yetişkinler için büyük oranda bir işsizlik olduğu Hayata Destek araştırmacıları tarafından ifade edilmektedir.

Çocuk işçiliğinin bir diğer sebebi de eğitime ulaşma imkânının olmamasıdır. Görünürde Suriyeli çocukların eğitime ulaşma imkânının olduğu ancak okuldaki kayıt evrak işlerinin uzun sürdüğünü ve sonunda da okul için gerekli kimlik bilgilerinin olmayışından dolayı kayıtların yapılamadığı belirtilmektedir. Ayrıca haberde kanunlardaki boşlukların müdürlere, Türk öğrencilerin öğrenmelerini etkiledikleri takdirde, Suriyeli öğrencileri okula kabul etmeme hakkını verdiği yer almaktadır.

Haberin geri kalan kısmında ise hem cinsel tacize hem de fiziksel tacize maruz kalan çocuklardan bahsedilmektedir.

Zakariah'ın oğlu Sated, tersane müdürü tarafından bazen tornavidayla, metalle ya da eline o anda ne geçerse onunla dövüldüğünü ifade etmektedir. Hamza'ya ise bununla ilgili soru sorulduğunda başka tersanelerde bu tür olayları duyduğunu ve bu olayların yaygın olduğunu ifade ederken kendi tersanesinde böyle bir durumla karşılaşmadığını belirtmektedir. Patronu, onların çalışmalarına ihtiyacı olduğu için onları işe almadığını, aksine ailelerine yardım etmeleri için onların çalışmalarına izin verdiğini söylemektedir.

Sonuç olarak, uzun dönemde çocuk işçiliğine ve okulu bırakma oranlarına bakıldığında, Suriye'de ya da başka bir yerde toplumda bir rolü olmayan, yığın, eğitimsiz bir neslin varlığından endişe edilmektedir.

Bir diğer sorun da, UNICEF'in duyurusuna göre, dört yüz dolar maaş ve hediyeler karşılığında savaşa katılmaları istenen çocukların durumudur. Dairi, Türkiye'de tutunamayıp tek yapabildiği şeyin silah tutmak olduğunu düşünerek ülkelerine geri dönen çocuk askerlerden bahsetmektedir.

Suriyeli aileler için Avrupa'nın geçerli bir seçenek olması özellikle de çocuklarının orada okula gidip eğitim alabileceklerine duydukları inançları, gazetenin son bölümünü oluşturmaktadır (Kingsley, 2016).

Financial Times gazetesinin 20 Eylül 2017 tarihli Laura Pitel tarafından kaleme alınan "A day on the factory floor with a young Syrian refugee", "Genç Suriyeli Mültecilerle Fabrika Katında Bir Gün" başlıklı haberin ilk bölümünde sabahın altısında işe giden 7 yaşındaki Mohammed Nour Abdullah'tan bahsedilmektedir. Bir sınıf büyüklüğünde, yoğun makine sesleri içinde, kot pantolon dikilen bir atölyede çalışmaktadır.

Küçük Mohammed, Pazartesi'den Cumartesiye günde 12 saat çalışarak, yani haftada 72 saat çalışarak, haftada 15 dolar kazandığını ifade etmektedir. Ailesi dört yıl önce Halep'ten Gaziantep'e kaçmış, diğer binlerce mülteci çocuk gibi o da hiç okula gitmemiş. Annesi, Ayesha, onu okula göndermek istediklerini ancak 10 yaşındaki diğer

oğlunun da fabrikada çalıştığını, 13 yaşındaki kızının ise evde olduğunu anlatırken, Türkiye’de yaşam şartlarının çok zor olduğunu bu nedenle eğitimlerini karşılayamayacaklarını belirtmektedir.

Türk hükümetinin gayretlerine rağmen UNICEF 870 000 okul çağındaki Suriyeli’ den 380 000’inin örgün eğitim almadığı bilgisini vermektedir. Bunun en büyük sebeplerinden birinin de çocuk emeği olduğu ifade edilirken, UNICEF’e göre; çalışan çocuk sayısı giderek artmaktadır. Bazıları fabrikalarda çalışırken, bazıları mevsimlik tarım işçisi olarak bazıları da su veya mendil satan sokak satıcıları olarak karşımız çıkmaktadır.

UNICEF’in Türkiye temsilcisi Philippe Duamelle, her iki durumda da etkinin yıkıcı olduğunu söylemektedir. “Çocuk işçiliği, çocukların zihinsel, sosyal, fiziksel ve psikolojik gelişimlerine zarar veriyor. Onları okula gitmekten alıkoyuyor, oyun ve eğlence gibi aktivitelerden uzaklaşmalarına neden oluyor” ifadelerini kullanmıştır. Büyük bir Türk tekstil merkezi olan Gaziantep’te, pek çok Suriyeli daha büyük fabrikalar için taşeron olarak faaliyet gösteren küçük atölyelerde istihdam edilmektedir. Türkiye, Orta Doğu ve Avrupa geneline satılan, yılda 40 milyar dolar değerinde bir tekstil endüstrisinin parçası olan ayakkabıyı ve kıyafeti üretmektedir.

Türkiye’de haftalık asgari ödemeler 480 TL’nin altında, genç yetişkinler 160 TL ve en küçük çocuklar ise 50 TL almaktadır. Türk hukuku, 15 yaşından küçük işçileri işe almayı yasaklarken ve 18 yaş altı gençlerin de iş saatlerini sınırlandırmaktadır. Haberin devamında fabrikalarda çocuk işçi sayısında bir azalma sağlanırken Suriye’de çıkan savaşla birlikte keskin bir artışın olduğu belirtilmektedir. Şu anda Türkiye’de okula kayıt olan Suriyeli çocukların yaklaşık üçte ikisi, Arapça dersleri veren Suriyeli öğretmenler tarafından yürütülen geçici eğitim merkezlerine gitmektedir. Sabahları Türk öğrenciler ve öğleden sonraları Suriyeli’ ler ders görmektedir. Hükümet, önümüzdeki birkaç yıl içinde tüm geçici eğitim merkezlerini kapatmayı ve mülteci çocukları Türk okul sistemine çekmeyi hedeflediğini söylemektedir. Yardım grupları, bunun Suriyelilerin entegrasyonu için önemli bir adım olacağını, ancak bu geçişin özellikle Türkçe bilmeyen

öğrenciler ya da yıllarca okula gidemeyenler için zor olacağını belirtmektedirler (Pitel, 2017).

The Independent Gazetesinin 9 Ocak 2018 tarihli Gareth Davies tarafından kaleme alınan “Turkish Gym Gives 12 Year-Old Syrian Refugee Shoe-Shiner a Free Lifetime Membership After Photo of Him Staring Longingly Through Its Window Went Viral”, “Türk Spor Salonu, Uzun süre içeriye bakan fotoğrafı yayımlandıktan sonra, on iki yaşındaki Suriyeli ayakkabı boyacısı mülteciye ömür boyu üyelik verdi.” başlıklı yazının genelinde Adıyaman’daki bir spor salonunun camından içeriye bakarken fotoğrafı çekilen on iki yaşındaki Muhammet Halit isimli Suriyeli ayakkabı boyacısı çocuğa spor salonu sahibi Engin Doğan tarafından verilen ömür boyu üyelikten bahsedilmektedir. Kışın ortasında ayaklarında terlikle, sırtında da boya sandığıyla çekilen fotoğraf üzerine onu bulan salon sahibi Engin Doğan Hürriyet News ‘e konuştu. Amacının onu bulup ona burada ömür boyu üyelik hakkı sunmak olduğunu ve bunu başardığını ifade etti (Davies, 2018).

Daily Mail Gazetesinin 27 Temmuz 2015 tarihli Imogen Calderwood imzalı “Tearful Syrian refugee boy sparks outpouring of sympathy across Turkey after being beaten by restaurant manager for selling tissues on the streets to survive”, “Gözleri Yaşlı Mülteci Çocuk, Caddede Mendil Satarken Restorant Müdürü Tarafından Dövüldükten Sonra Türkiye Genelinde Sempati Topladı.” başlıklı haberde müşterilere ısrarla mendil satmaya çalışan Suriyeli çocuğa sinirlenen restoran sahibinin onu tokatlaması ve bu durumun müşterilerde yarattığı şaşkınlık hali ifade edilmektedir (Calderwood, 2015).

The Guardian Gazetesinin Costanze Letsch tarafından kaleme alınan 2 Eylül 2014 tarihli “Syrian Refugees Trigger Child Labour Boom In Turkey”, “Suriyeli Mülteciler Çocuk İşçiliğini Tetikliyor” başlıklı haberde özellikle 12-13 yaş aralığındaki pek çok çocuğun okulu bırakmak zorunda kalmasından ve bu çocukların farklı işyerlerinde yaşadıkları deneyimlerden, sıkıntılardan bahsedilmektedir. Gazete ilk olarak, yedi yaşında fırında çalışan Hamza’nın beş kişilik ailesiyle birlikte ülkelerinden kaçarak sığınma amaçlı Türkiye’ye gelmelerinden bahsetmektedir.

Hamza, okula gitmeyi çok istediğini ancak paraya ihtiyaçları olduğundan okula gidemediğini söylemektedir.

Türkiye'ye geldiklerinden beri bu fırında çalıştığını söyleyen on iki yaşındaki Nasir, gazeteye verdiği bilgide, okula gitmeyi tercih ettiğini ancak yirmi üç kişilik aile bireyleriyle birlikte paylaştıkları iki odanın kirasının sadece 250 TL olduğunu ifade etmektedir. Bu durum da onun çalışmak zorunda olduğunu göstermektedir.

Türkiye' de 900 000 çocuğun çalıştığı tahmin edilirken resmi kaynaklara göre bunun 300 000'inin 6-14 yaş arasında olduğu tespit edilmiştir. Yasal çalışma yaşının on beş olduğu ve Kocaeli Üniversitesinden Çocuk Hakları Uzmanı Hakan Acar, caddelerde su satan, mendil satan ya da dilenen çocukların bu rakamlara dâhil olmadığını ve bu nedenle sayının daha da yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Haberin devamında annesi, babası, altı kardeşi ve teyzesiyle Türkiye' ye kaçan on iki yaşındaki Samir'in o zamandan beri hiç okula gitmediği bilgisine yer verilmiştir. Ailesine destek olmak için bir yıl kasapta çalıştığı, daha sonra Mart ayında ise bir ayakkabı dükkânında çalışmaya başladığı ifade edilmiştir. Haberde Samir'in yedi gün boyunca sabah sekizden akşama kadar haftada 35 TL'ye çalıştığı belirtilmiştir.

Yetkililerin çocuk sömürüsüyle baş edememeleri, çocuk işçiliğiyle ilgili net bir prosedürün olmaması ve iş müfettişlerinin sayısının çok az olması, Hakan Acar'ın eleştirdiği noktalardır.

Siyasal Activist Muhannad Al-Nader birçok ailenin insani yardım kuruluşlarından gelen yardımların kesilmesinden korktukları için çocuklarının çalıştıklarını gizlediklerini ifade etmektedir.

Okulların aşırı kalabalık olması, özel okulların da pahalı olması çocuk işçiliğinin artmasında önemli etkenler olarak ifade edilmiştir.

İki buçuk yıldır Türkiye’de bulunan Azaz’dan on iki yaşındaki Aisha ve Halep’ten on üç yaşındaki Hatice Kilis’te bir kıyafet mağazasında çalışmaktadırlar. Ailesine yardım etmek için okuldan ayrıldığını söyleyen Hatice 50 TL kazanmak için haftada altı gün çalıştığını ve Türkiye’deki Suriye okulundan da hoşlanmadığını belirtmektedir. Haberde üç kardeş olduklarını ve dokuz yaşındaki en küçük kardeşlerinin bile bir berber dükkânında çalıştığını ifade etmektedir (Letsch, 2014).

4.1.4. 2017 Yılında Yapılan Müfredat Değişiklikleri

2017 yılında yapılan müfredat değişiklikleri dünya basınında geniş yankı uyandırmıştır. Dış basın bu konuya geniş yer vermiş ve bir takım değerlendirmelerde bulunmuştur. Bazen haber kategorisinde bazen de köşe yazısı olarak bu haberler karşımıza çıkmıştır. Aşağıda dış basında yer alan haber ve ya köşe yazıları yer almaktadır. 2017 yılı müfredat değişikliklerini hangi gazetelerin ele aldığı ve ulaşılan haber sayıları tablolastırılmıştır.

Tablo 5. 2017 yılında yapılan müfredat değişikliklerine yer veren gazeteler ve haber sayıları

GAZETE ADI	2017 YILI MÜFREDAT DEĞİŞİKLİKLERİ
The Guardian	1
New York Times	2
The Independent	2
TOPLAM	5

The Independent Gazetesinin 19 Temmuz 2017 tarihli Samuel Osborne tarafından kaleme alınan “Turkey’s New School Curriculum Drops Evolution and Will Teach Concept of Jihad, “Türkiye Yeni Okul Müfredatından Evrimi Çıkarttı Ve Türk Okulları Cihad Kavramını Öğretecek” başlıklı haberde Türkiye’nin yeni okul müfredatından Charles Darwin’ in evrim teorisinin kaldırıldığı vatansever bir ruh olarak ifade edilen cihad kavramının eklendiği ifade edilmiştir. Haberde, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Cumhuriyet’in laik temellerini yıkacağı korkusunu uyandırdığından bahsedilmiştir.

Eğitim İş sendikası başkanı, bu değişimleri Türkiye'nin okulları için yanlış yöne doğru atılan büyük bir adım olarak ve ‘‘soru soran nesiller’’ yetiştirmekten kaçınma girişimi olarak tanımlamıştır. Yeni politikaların, laiklik ilkesini ve eğitimin bilimsellik ilkesini yok ettiğini vurgulamaktadır.

Ülkenin Milli Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz, evrim teorisinin ders kitaplarından çıkartılması konusundaki tartışmalı kararın ‘‘ğrencilerin seviyesinin üzerinde olması ve müfredatla doğrudan ilgili olmaması gibi nedenlerden dolayı olduğunu belirtmiştir.

Muhalefetteki Cumhuriyet Halk Partisi'nin bir yesi olan Mustafa Balbay, teorisinin anlayışların ötesinde diyerek kaldırılmasının lise öğrencilerine hakaret olduğunu söylerken, 18 yaşında bir öğrencinin seçme ve seçilme hakkına sahipken, evrim teorisi ile ilgili bilgi edinme hakkına sahip olmamasını cahillik olarak değerlendirmiştir.

Haberde Evrim teorisinin, hem Hıristiyan hem de Müslüman yaratılış teorisine inananlar tarafından reddedildiğinden bahsedilmiştir.

Müfredat, 2017-2018 eğitim-ğretim yılı başlangıcından itibaren, Türkiye'nin giderek artan sayıda ‘‘İmam Hatip’’ dini okullarında, cihad kavramını manevi anlamda vatansever olarak öğretmeyi zorunlu kılmaktadır.

Bazı hükümet eleştirmenleri, bu yılın başlarında halkın geri bildirimine sunulan yeni müfredatın, Atatürk'ün rolü pahasına, İslami değerlere vurgu yaptığını belirtmektedirler. Ancak haberde İsmet Yılmaz'ın Atatürk ve onun başarılarının müfredattan kaldırıldığı hakkında hiçbir Şey söylemediği, değişiklik olarak sadece adalet, dostluk, dürüstlük, sevgi ve vatanseverlik gibi temel değerler üzerinde durduğu vurgulanmıştır.

Bakan, müfredata, PKK, İşİD, Fethullah Gülen ve hareketinin de ekleneceğini ifade etmiştir (Osborne, 2017).

The New York Times Gazetesinin 18 Eylül 2017 tarihli Dan Bilefsky tarafından kaleme alınan “In Turkey’s New Curriculum, Atatürk, Darwin and Jihad Get Face-Lifts”, “Türkiye’nin Yeni Müfredatında, Atatürk, Darwin ve Cihat Kavramlarında Düzenlemeler Yapıldı” başlıklı haberde Türkiye’deki lise öğrencilerinin sonbahar döneminde okula geldiklerinde, Charles Darwin’in biyoloji derslerinden kaldırılmış olacağını ve İlkokul din derslerinde, öğretmenlerin cihad kelimesini “mücadele” ve “vatan sevgisi” olarak şiddet içermeyen anlamlarıyla tanıtacakları belirtildi.

Politik yelpazenin karşısındaki politikacılar değişiklikleri eleştirirken önde gelen bir öğretmen sendikası da bu durumu, “sorular soran nesiller” in yükselişini önleme çabası olarak adlandırmaktadır.

Yeni değişikliklerin ardından, dünyadaki biyoloji derslerinin temelini oluşturan İngiliz doğa bilimcisi Darwin’in sözleri ile birlikte doğal seçilim gibi evrimsel kavramların lise müfredatından kaldırılacağı bilgisine yer verilmiştir.

Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz ülke müfredatının gözden geçirilmesini överken değerler eğitimini vurgulamıştır. Evrimsel biyolojinin lise öğrencileri için kavranmasının çok zor olduğu konusunda ısrar ederek bunun yerine bu teorinin üniversitede öğretileceğini belirtmiştir.

Gazetede, yeni müfredatın, Atatürk’ün modern Türkiye’ye olan katkılarından dolayı hak ettiği değerin verilmediğini söyleyen laikçileri, derinden kızdırdığı ifade edilmiştir.

Müfredat değişiklikleri arasında, cihad kavramı özellikle dikkat çekmiştir. Cihadın vatan sevgisi olarak öğretilmesini savunanlar, cihadın aşırılıkla ve terörizmle yanlış ilişkilendirilmiş manevi bir kavram olduğunu belirtmişlerdir (Bilefsky, 2017).

New York Times Gazetesinin 23 Haziran 2017 tarihli Patrick Kingsley tarafından “Turkey Drops Evolution From Curriculum, Angering Secularists”, “Türkiye’de Evrim Müfredattan Çıkarıldı, Laikler Kızgın” başlıklı haberde Eylül ayından başlayarak,

dokuzuncu sınıfların ders kitaplarında evrim teorisinin tartışmalı bir konu olduğu için ilgili bölümün kaldırılacağı ifade edilmiştir. “Öğrencilerimiz, evrim hakkındaki tartışmayı anlamak için gerekli bilimsel alt yapıya ve bilgiye dayalı bir bağlama sahip değiller” diyerek, müfredata karar veren Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı olan Alpaslan Durmuş başkanlığın web sitesinden konuyla ilgili bir video yayınlamıştır.

Eğitim Sen’in başkanı Feray Aytekin Doğan, “Seküler bilimsel eğitimin son kısıntılarının da ortadan kaldırıldığını belirtirken, evrimin gençlerin anlayamayacağı kadar karmaşık olduğu fikrini de gülünç bulduğunu ifade etmektedir. “Liseyi geç, bunu okul öncesine de rahatlıkla açıklayabilirsin. Bu, canlı varlıkları, hayatı ve doğayı anlamak için ihtiyacınız olan temel konulardan biridir.” söylemlerine yer vermiştir.

Gazetede İslami söylemlerin arttığı belirtilirken Türkiye’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’e yapılan atıfların azaldığı ifade edilmektedir. Ayrıca imam hatip okullarının sayısının artmasının dini nesil yetiştirme isteğinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Bazıları bu değişimleri, toplumun yıllardır ülkenin laik ve askeri elitleri tarafından marjinalize edilen dindar kesimlere, kamusal alan ve söylem açmaya yönelik ilerici bir girişim olarak görmektedir (Kingsley, 2017).

The Independent Gazetesinin 19 Eylül 2017 tarihli Harriet Agerholm tarafından kaleme alınan “Turkey Drops Theory of Evolution From National Curriculum As Children Go Back to School”, “Çocuklar, Okula Dönerken, Türkiye Ulusal Müfredatından Evrim Teorisini Kaldırıyor” başlıklı yazıda Evrim teorisinin, yeni öğretim yılına başlarken, Türkiye’deki okulların müfredatında kesinlikle yer almayacağı belirtilmiştir.

Ancak hükümet, 2019’daki seçimlerden önce propaganda yapma ve halkı kutuplaştırmaya yönelik olarak muhalefeti suçlayarak, muhaliflerin kitaplardan evrimin tamamen çıkarıldığını iddia etmeleri üzerine, Milli Eğitim Bakanı doğrudan Darwin teorisine atıfta bulunmayan mutasyon ve adaptasyon konularının biyoloji ders kitaplarında kaldığını ifade etmiştir.

Müfredatta cihad kavramının tanıtılmasının haklı olduğunu ifade eden Milli Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz, IŞID gibi aşırı İslamcı gruplar tarafından bu kavramın yanlış yorumlandığını savundu. Temmuz ayında bir basın toplantısında “Cihad dinin bir ögesidir. Eğitim bakanlığının görevi ise, her kavramı haklı olarak doğru bir şekilde öğretmektir. Yanlış algılanan, görülen veya öğretilen şeyleri düzeltmek de bizim işimiz.” dedi. Türk Dil Kurumuna (TDK) göre; cihad öncelikle “din savaşı” olarak tanımlanmaktadır.

Müfredattan Türkiye'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'e yapılan atıflar kaldırılırken, İslami referansların ise sürekli olarak arttığı kaydedilmiştir. Haberde son yıllarda İmam Hatip okulları olarak bilinen din okullarının sayısındaki artışlardan da bahsedilmiştir. (Agerholm, 2017).

The Guardian Gazetesinin 23 Haziran 2017 tarihli Kareem Shaheen ve Gözde Hatunoğlu'nun “Turkish Schools to Stop Teaching Evolution, Official Says”, “Yetkililer Türk Okullarında Evrim Öğretiminin Kaldırıldığını Söylüyor” başlıklı yazıda bir üst düzey eğitim yetkilisinin, ülkenin laik muhalefetinin kızgınlığını arttıracak bir şekilde, Türk okullarında artık evrimin öğretilmeyeceğini söylediği ifade edildi. Haberde eğitim kuruluna başkanlık eden Alpaslan Durmuş'un, evrimin öğrenciler için şüpheli, tartışmalı ve çok karmaşık olduğunu söylediğini, eğitim bakanlığının web sitesinde yayınlanan videoda, Durmuş'un, “Bu konuların [öğrencilerin] kavrayışlarının ötesinde olduğuna inanıyoruz” dediği belirtildi. Son haftalarda Türk basınında yer alan raporlara, okul yönetim kurulu toplantılarından sızan haberlere dayanarak, Atatürk'le ilgili çalışmalar için müfredatta azalan bir rol ve dinle ilgili çalışmalara ayrılan saatlerde ise bir artış öngörülmüştür. Cumhurbaşkanı destekleyen muhafazakâr tabanın, onun dindarlığını takdirle karşıladığı ve onun yükselişini elit beyaz Türklerin yenilgisi olarak gördükleri, batılı elitlerin toplumun üst kademelerin de baskınken daha fakir, daha dindar eğilimli vatandaşları küçümsemekle suçlandıkları ifade edilmektedir (Shaheen ve Hatunoğlu, 2017).

The Guardian Gazetesinin 20 Eylül 2017 tarihli Kareem Shaheen ve Gözde Hatunoğlu tarafından kaleme alınan “They Wants Devout Generation: How Education in Turkey is Changing”, “Dindar Bir Nesil İstiyorlar: Türkiye’ de Eğitim Nasıl Değişiyor?” başlıklı yazıda biyoloji ders kitaplarından evrim teorisinin giriş kısmının çıkartıldığı ve ülke genelinde bu durumun bardağı taşıran son damla olduğu ifade edilmektedir.

Gazetede ülkenin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından savunulan seküler idealleri öğretmeye adanan zamanın, büyük ölçüde azaltıldığı ve hükümetin devlet okullarında, şiddetin haklı gösterilip, dinin kullanılmasına karşı çıkmak amacıyla, cihat kavramını öğretmek zorunda kalınacağını ifade etmesi, laiklerin bu duruma tepki göstermesine neden olmuştur.

Haberde lise müfredatından çıkartılan evrim teorisinin ortadan kaldırılmasının, en tartışmalı değişimlerden bir tanesi olduğu, konunun öğrenciler için çok karmaşık olmasından dolayısıyla niversiteye erteleneceğini / orada okutulacağı belirtilmektedir.

Başbakan yardımcısı Numan Kurtulmuş, teoriyi eski ve delil olmayan bir teori olarak nitelendirmektedir. Evrimin, Orta Doğu’daki Müslüman din adamları arasında da kavram olarak pek az kabul gördüğü ifade edilmiştir.

Haberde, cihad kavramının, namaz, oruç ve Mekke’de hac gibi İslam’ın diğer inançları ile birlikte din derslerinin müfredatına eklenerek İslam’ın barışçı doğası ve mücadeleci anlamları öğretilerek, öğrencilerin cihadı şiddet içeren bir kavram olarak görmelerinin engelleneceği yazılmaktadır. Müfredattaki değişikliklerden bir diğer de Fethullah Gülen ve beraberindekilerin yaptıklarına inanılan 15 Temmuz darbe girişiminin nasıl yenilgiye uğratıldığıdır. Milli Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz, yapılan değişikliklerde halkın kilit rol oynadığını ve geniş bir halk katılımının sağlandığını ifade etmiştir.

Muhalefetteki Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) milletvekili ve meclisin eğitim komitesi yesi Gaye Usluer, yeni müfredat sistemiyle kitaplardan evrim konusunun çıkartılmasının ideolojik nedenlerle yapıldığını ve amacın dindar nesiller yetiştirmek

olduğunu ifade etmektedir. Yılmaz, genetik mutasyon ve adaptasyon gibi konuların okulda öğretilmeye devam edileceğini söyleyerek hükümetin evrimi kaldırma kararını savundu. Müfredatta, Avicenna gibi Müslüman bilim adamlarının sağladığı katkılardan da bahsedileceği vurgulandı.

Gazetede, laik değerlerin altüst edilmesinde, din ve ahlakın giderek artan bir şekilde vurgulanmasında ve bilimsel disiplinin azalmasında, müfredattan evrimin kaldırılmasında, din eğitiminin temeli olarak Sünni İslam'a odaklanıldığı belirtilmektedir (Shahehen ve Hatunoğlu, 2017).

4.1.5. Arşivlerde Taranan Ancak Belirlenen Standartların Dışında Kalan Haber Ya da Köşe Yazıları

Tablo 6. *Anahtar kelimeler ışığında arşivlerde taranan ama bulguların dışında kalan haber ya da köşe yazıları*

GAZETE ADI	DİĞER GAZETE KONULARI
The Independent	1-Can Obama turn rhetoric into the reality of peace with the Muslim world? 08. 04. 2009 2-Turkish students plan anti-government protest 09.06.2011 3-On an Istanbul street, have I just witnessed a positive step in history? 27.04.2015 4-Germany' s Turkish children Sink Into The Underclass. 12.12.2000 5- School will teach in pupils' own Language 31.12.2000 6- Guards Patrol Problem School As Term Begin 16.10.1999
The Guardian	1-Second-Class Citizens 05.09.2006 2-Turkish Parents Complain Of Push Towards Religious Schools 12.02.2015 3- Turkey pays families to get girls into the classroom 22.02.2005
New York Times	1- Turkish City Counters Fear of Islam's Reach 15.05.2007 2- A Secular Turkish City Feels Islam's Pulse Beating Stronger, Causing Divisions 01.06.2007 3-In Turkey, is tension about religion? Class rivalry? Or both? 19.02.2008 4-Parents Are Encouraging Bilingualism From Infancy 16.01.1981
Daily Mail	1- Turkish students, teachers protest govt religious education 13.02.2015

The Independent Gazetesinin 8 Nisan 2009 tarihli Parrick Cockburn tarafından kaleme alınan “Can Obama turn rhetoric into the reality of peace with the Muslim world? Obama söylemlerini Müslüman dünyası ile barış gerçeğine dönüştürebilir mi”, başlıklı

haberde Ankara'ya ilk resmi ziyaretini yapan Barack Obama, Türk parlamentosunda yaptığı konuşmada Müslüman dünyasına ABD'nin İslam'la bir savaşı olmadığını ifade etti. Bush'un kavgacı tehditlerinin aksine Filistin, Irak ve Afganistan gibi ülkelerle aralarındaki sorunların çözümü için söylem dilini yumuşatarak eski müttefiklerini kazanmaya çalıştığı ifade edildi. İstanbul'da Türk öğrencilerle bir araya gelen Obama onların sorularını yanıtladı (Cockburn, 2009).

The Independent Gazetesinin 9 Haziran 2011 tarihli Justin Vela tarafından yazılan "Turkish students plan anti-government protest", "Türk öğrencilerin hükümet karşıtı protesto planı" başlıklı haberde AKP hükümetinin politikaları, işsizlik, yolsuzluk, nükleer santrallerin inşası gibi şikâyetler nedeniyle bir grup Türk öğrencinin İstanbul Taksim'de yapmayı planladıkları üç günlük bir protestodan bahsedilmektedir (Vela, 2011).

The Independent Gazetesinin 27 Nisan 2015 tarihli Robert Fisk tarafından kaleme alınan "On an Istanbul street, have I just witnessed a positive step in history?", "İstanbul sokaklarında, az önce geçmişteki olumlu bir adıma tanık mı oldum?" başlıklı haberde 1915 Ermeni olayları ile ilgili yaşananlar ve günümüze olan yansımalarından bahsedilmektedir (Fisk, 2015).

The Guardian Gazetesinin 5 Eylül 2006 tarihli Samuel Loewenberg'in "Second-Class Citizens", "İkinci Sınıf Vatandaşlar" başlıklı haberinde Almanya'daki göçmen çocukların özellikle ikinci nesil göçmenlerin başarılarının giderek düştüğünden bahsedilmektedir Ayrıca ailelerinde var olan işsizlik sorunu da çocukların eğitimlerini etkilemektedir. Haberde bazı eğitim uzmanlarının Almanya'daki eğitim sistemiyle ilgili eleştirilerine yer verilmiştir. Göçmen çocuklarının üniversiteye gitme oranlarındaki düşüş, aynı zamanda PISA sonuçlarına yansıyan başarısızlıklar yetkilileri önlem almaya sevk ettiği belirtilmiştir. Haberin son bölümünde ise okulun göçmen ve yerli ailelerinin çocuklarının aynı ortamlarda bulunmalarının onların gelişimine fayda sağladığı ifade edilmiştir (Lowenberg, 2006).

The Guardian Gazetesinin 12 Şubat 2015 tarihli “Turkish Parents Complain Of Push Towards Religious Schools”, “Türk Veliler Dini Okullara Doğru Yönlendirilmekten Şikâyetçiler” başlıklı haberde laik kurumların imam hatip okullarına dönüştürüldüğü ve velilerin bundan duyduğu rahatsızlık anlatılmaktadır. Bunun yanı sıra haberde imam hatip okullarından mezun olan kişiler imam hatip okullarının gerekliliğini ifade ederken diğer taraftan da bu okullarda tek tip öğrencilerin yetiştirildiği belirtilmektedir. Ayrıca 12 yıllık kesintisiz eğitimin imam hatip okullarının önünü açtığı ifade edilmektedir. Haberde 2002 yılında iktidara gelen hükümetle birlikte imam hatip okullarındaki ve kayıtlı öğrencilerin sayılarındaki artışlardan ve bunların doğurduğu sonuçlardan bahsedilmektedir (The Guardian, 2015).

The Guardian Gazetesinin 22 Şubat 2005 tarihli Helena Smith tarafından kaleme alınan “Turkey pays families to get girls into the classroom”, “Türkiye, Kızları Sınıfta Toplamak için Ailelere Para Ödüyor” başlıklı haberde Türk hükümetinin, kız çocuklarının eğitimlerini Avrupa standartlarına uygun hale getirebilmek için ailelere kızlarını okula göndermelerini teşvik etmek amacıyla ödemeler yapıldığından bahsedilmektedir. Özellikle doğu bölgesinde okuma yazma bilmeyen 7 milyon kişi üzerinde durulmaktadır. Bu kişilerin eğitime kazandırılması için ailelerle görüşüldüğü ve maddi destekler sağlanarak özellikle kız çocukların okula gönderilmesinin sağlandığı belirtildi. Haberde Milli Eğitim Bakanın bu konudaki çalışmalarına yer verilmiştir (Smith, 2005).

The New York Times Gazetesinin 15 Mayıs 2007 tarihli Sabrina Tavernise tarafından yazılan “Turkish City Counters Fear of Islam’s Reach”, “Türk şehrini İslam Korkusu Sardı” başlıklı haberde dini inançların daha yoğun yaşandığı Konya ili örnek verilerek ilde ve üniversitede meydana gelen değişikliklerden bahsedilmiştir. Eskiye oranla insanların birbirlerinin kıyafetlerine ve yaşam tarzlarına daha az müdahale ettikleri ve daha anlayışlı oldukları belirtilmiştir (Tavernise, 2007).

Daily Mail Gazetesinin 13 Şubat 2015 tarihli “Turkish students, teachers protest govt religious education”, “Türk öğrenciler, öğretmenler din eğitimini protesto ediyor ” başlıklı

haberde Türkiye genelinde yüzlerce öğretmen ve öğrencinin laik ve bilim temelli bir eğitim sistemi talep ederek hükümetin eğitim politikalarını eleştirmek için yaptıkları protestolardan bahsedilmektedir (Daily Mail, 2015).

The New York Times Gazetesinin 1 Haziran 2007 tarihli Sabrina Tavernise tarafından kaleme alınan “A Secular Turkish City Feels Islam’s Pulse Beating Stronger, Causing Divisions”, “Laik Türk Şehrinde İslamın Nabzının Daha Güçlü Attığı Hissediliyor, Bölünmelere Sebep Oluyor” başlıklı yazıda, Denizli ilinde muhafazakâr yönetim anlayışının halkın üzerindeki etkisi farklı görüşlere yer verilerek anlatılmaya çalışılmıştır (Tavernise, 2007).

The New York Times Gazetesinin 19 Şubat 2008 tarihli Sabrina Tavernise tarafından kaleme alınan “In Turkey, is tension about religion? Class rivalry? Or both?”, “Türkiye’de Dini Gerilim mi Var? Sınıf Rekabeti mi? Yoksa her ikisi de mi? başlıklı haberde meclisten geçerek resmi onay bekleyen başörtüsü yasaının kaldırılmasının laik kesimleri rahatsız ettiği ifade edilmektedir. Bu durumun laiklerle muhafazakârlar arasında bir güç savaşına dönüştüğü belirtilmektedir (Tavernise, 2008).

The Independent Gazetesinin 12 Aralık 2000 tarihli Imre Karacs tarafından kaleme alınan “Germany’s Turkish children Sink Into The Underclass”, “Almanya’nın Türk Çocukları Alt Sınıflara Düştü” başlıklı yazıda; Almanya’daki Türk göçmenlerin çocukları okulda başarısızlığa uğramakta ve daimi bir alt sınıfta kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bazı çocukların Almanya’da doğmalarına rağmen Almanca konuşmadıklarından üstelik Türkçelerinin de kötü olduğundan bahsedilmektedir. Almanya’nın en büyük etnik azınlık grubunun çocuklarının **başarılarının** alt seviyelerde olması tehlike çanlarının çaldığını göstermektedir. Haberde bu durumun sebepleri üzerinde durulmuştur (Karacs, 2000).

The New York Times Gazetesinin 16 Ocak 1981 tarihli Nadine Joseph imzalı “Parents Are Encouraging Bilingualism From Infancy”, “Ebeveynler İki dilliliği Bebeklikten İtibaren Teşvik Ediyorlar” başlıklı yazıda, eğitimcilerle görüşmelerine göre, her gün daha çok

ebeveynin çocuklarına bebeklikten itibaren ikinci bir dil daha öğrettiği belirtilmektedir. Stanford Üniversitesi'nde dilbilim profesörü Eve Clark, son araştırmalarda, çift dil bilen çocukların okul sisteminde diğerleri kadar iyi performans gösterdiğini söylemektedir. Clark, “Çift dil bilen çocuklar avantajlıdır, çünkü dil konusunda daha bilinçlidir ve daha sonra üçüncü veya dördüncü bir dili öğrenmeye daha meyillidirler” ifadelerini kullanmıştır. Haber iki dillige erken başlamanın faydaları üzerinde durmuştur (The New York Times, 1981).

The Independent Gazetesinin 31 Aralık 2001 tarihli Richard Garner’ın “School will teach in pupils’ own Language”, “Okul Dersleri Öğrencilerine Kendi Dillerinde Öğretecek” başlıklı yazısında, öğrencilerinin aralarında 65 farklı dil konuştukları çok amaçlı bir okulda, derslerin (matematik ve fen gibi) her öğrenciye kendi ana dilinde (matematik ve fen gibi) verilerek yeni bir öğretim yoluna öncülük edeceğini belirtmiştir (The Independent, 2001).

The Independent Gazetesinin 16 Ekim 1999 tarihli Judith Juud imzalı “Guards Patrol Problem School As Term Begin”, “Dönem Başlarken Okullarda Devriyeli Koruma Problemi” başlıklı yazısında, Islington Sanat ve Medya Okulu’nun değişen yeni ismiyle birlikte okulda meydana gelen olumlu değişikliklerden bahsedilmektedir. 24 kültürü bir arada tutan okulda, öğrencilere iyi davranıldığında karşılığının da iyi olacağı ve bu durumun onların davranışlarına da yansıtacağı üzerinde durulmuştur. (Joseph, 2001).

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde 2005-2018 yılları arasında yabancı basındaki haber konularının yerli basından Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Sözcü ve Vatan gazetelerine nasıl yansıdığı üzerinde durulmuştur.

4.2.1. Yabancı Dil Sorunu (Çift Dillilik)

Aşağıda 2005-2018 yılları arasında yerli basına yansıyan yabancı dil (çift dillilik) sorunu ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Ayrıca haberin yer aldığı gazeteler ve elde edilen haberlerin sayıları tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 7. *Yabancı dil sorununun yer aldığı gazeteler ve haber sayıları*

GAZETE ADI	YABANCI DİL SORUNU
Milliyet	1
Hürriyet	2
TOPLAM	3

Milliyet Gazetesinin 17 Mayıs 2014 tarihli “Almanya’daki Türk Çocukların Eğitim Sorunu” başlıklı haberinde, çok kültürlü bir ülke olan Almanya’nın çok kültürlü eğitime destek vermediği bu durumda fırsat eşitliğini engellediği belirtilmektedir. Haberde iki kültür arasında bocalayan Türk çocuklarının kendi dini, milli ve kültürel değerlerini yeterince bilmedikleri ifade edilmektedir. Ayrıca Türk çocuklarının Türkçeye hâkim olamamaları Almanca öğrenmelerini de zorlaştırmıştır. Bu durum çocukların başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Haberde Alman eğitim sisteminin elit bir özellik taşıdığı kişinin sınıfsal konumunun zekâsının önünde yer aldığı belirtilmektedir. Nedeni ise sınıfsal iş bölümünün korunması olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle eğitim çağındaki çocukların yaklaşık yarısı mesleki eğitime imkân tanıyan genel amaçlı okullara yönlendirilmektedir. Bu okullarda okuyan çocukların 1/3’ünün okulu bitirmeden okuldan ayrıldığı ve genç işçi olarak yaftalandığı belirtilmektedir. İkinci derecede okula devam edenlerde başarı oranı %30’u geçmezken liseye gidenlerin oranı ise sadece %10’dur. Haberde bu olumsuzluklara ilave olarak genellikle başarılı olanlara üst öğrenim okullarının kapılarının da hep kapalı olduğu ifade edilmektedir.

Almanya'daki Türklerden üçüncü nesil ve sonrasının eğitime önem verdiği, Almanya'da 50 bini üniversite öğrencisi olmak üzere 900 bin Türk asıllı öğrencinin olduğu belirtilmektedir.

Haberde Türk çocuklarının eğitimden mahrum kalmamaları için Milli Eğitim Bakanlığının açtığı açık liselere devam ederek uzaktan eğitim yoluyla liseyi bitirebilecekleri sonrada üniversite sınavlarına girerek Türkiye'deki üniversitelerde okuyabilecekleri ifade edilmektedir (Milliyet, 2014).

Hürriyet Gazetesinin 28 Ocak 2018 tarihli Kazım Doğan'ın "Türk Gençleri Artık Görmezden Gelinemez" başlıklı haberinde, Türk-Alman Eğitim Platformu'nun, Rhein-Main bölgesinde yaşayan Türk gençlerinin eğitim sorunları, mezuniyet sonrası meslek eğitimi, iş ve üniversite fırsatlarının konuşulduğu fuardan bahsedilmektedir. Hessen eyaletinin eğitim sistemi hakkında bilgilerin verildiği 2. Eğitim Fuarında konuşan Frankfurt Başkonsolosu Burak Karartı, Türk kökenli öğrencilerin biraz daha gayret göstermeleri gerektiğini belirtti. Almanya'daki öğrenciler arasında lise bitirme sınavı olan Abitur'u yapıp üniversiteye kaydolanların oranı genelde yüzde 57, yabancı kökenli öğrencilerde yüzde 28 iken, bu oranın Türk öğrencilerde yüzde 14 olduğunu belirtti. Frankfurt Büyükşehir Belediye Başkanı Peter Feldmann, ailelere Almanca ve İngilizcenin yanında mutlaka kendi dillerini de öğretmelerini tavsiye etti. Haberde Hessen AWO Başkanı Dr. Jürgen Richter de Türk gençlerinin artık görmezden gelinemeyeceğini söyledi. Çok dilliliğin önemine dikkat çeken Dr. Richter, Alman öğrencilerin de iki dilli yuvalarda Türkçeyi öğrenmelerinin kendilerine yeni bir dünya açacağını dile getirdi (Doğan, 2018).

Hürriyet Gazetesinin 17 Aralık 2015 tarihli Kazım Doğan'ın "Anadil Dersleri Müfredata Girsin" başlıklı haberinde, anadil derslerinin 15 yıldır seçmeli ders olarak okutulduğunu ancak bunun Türkiye kökenli çocukların durumunu iyileştirmediğini belirten Hessen Türk Toplumunu, Hessen Eyalet Hükümeti'ne, "Durumu düzeltin" çağrısı yaptı. Türkçe'nin tekrar okullarda not verilen ders statüsüne alınmasını istedi.

Haberde öğrencilerin anadil dersine katılımlarının zorunlu olduğu, aldıkları notların sınıfı geçmede etkili olduğu ancak yapılan düzenlemeyle Ağustos 1999'dan itibaren anadilde sorumluluğun adım adım Hessen Eyaleti'nden alınıp ilgili ülkelere verildiği ifade edilmiştir. Derslerin kalitesinin düşmesi, ders saatlerinin en aza indirilmesi, azalan öğretmen sayısının konsolosluk öğretmenleriyle takviye edilmesi, ilgili ülkelerin yaşam ve öğrenim gerçeği ile müfredatın çelişmesi, farklı hedeflerin olması, her beş yılda değişen konsolosluk öğretmenlerinin (az ya da hiç Almanca bilmemelerinden kaynaklanan) uyum sorunu gibi nedenlerle anadile olan talebin düştüğü ve bu durumun ileride telafisi mümkün olmayan sıkıntılara neden olacağı belirtilmiştir (Doğan, 2015).

4.2.2. Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorunu

Aşağıda bu konuyla ilgili yerli basında yer alan köşe yazılarına yer verilmiştir. Kılık kıyafet serbestisi ve başörtüsü sorununu hangi gazetelerin ele aldığı ve ulaşılan haber sayıları da tablolaştırılmıştır.

Tablo 8. *Kılık Kıyafet Serbestisi ve Başörtüsü Sorunun yer aldığı gazeteler ve haber sayıları*

GAZETE ADI	YABANCI DİL SORUNU
Milliyet	2
Hürriyet	1
TOPLAM	3

Milliyet Gazetesinin 25 Ekim 2008 tarihli Fikret Bila'nın kaleme aldığı "Anayasa Mahkemesinin Çizdiği Yol Haritası" başlıklı haberde Cumhuriyet'in nitelikleri, ciddi uyarılar ve desteklenen politikalar olmak üzere üç alt başlık yer almaktadır. Cumhuriyet'in nitelikleri bölümünde;

"Anayasa Mahkemesi, türbanı serbest bırakmak amacıyla yapılan 10. ve 42. madde değişikliklerini iptal eden kararında, TBMM'nin yetki alanını da çizmiş oldu. Bu kararda,

Anayasa'nın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez maddeleriyle ilgili olarak TBMM'nin anayasa değişikliği yapamayacağına hükmetti. Cumhuriyetin niteliklerini belirleyen bu maddelerin asli kurucu iktidar tarafından belirlendiğini ve bu maddelerin TBMM'nin anayasa değişikliği yetkisi dışında kaldığını vurguladı. Bu karar karşısında, Anayasa'nın ilk 4 maddesine yönelik doğrudan veya dolaylı değiştirme girişimlerinin yasalaşmış olsa bile hukuken geçerli olmayacağını hükme bağladı” ifadesine yer verilmiştir.

Uyarılar kısmında ise Anayasa Mahkemesinin verdiği kararlar birlikte laikliği reddeden uygulamalardan kaçınılmasının gerekli olduğu, din ve siyaseti birbirine karıştırmama vurgusunun yapıldığı ifade edilmektedir. Başörtüsü yasağı, Kuran kurslarında yaş sınırı, imam hatiplerin katsayısı gibi konular için laiklik kavramıyla karşı karşıya gelmemek, sadece parti tabanına göre hareket etmemek gerektiği, basın ve azınlıkların özgürlüklerinin önemi gibi konulara değinilmiştir.

Desteklenen politikalar kısmında ise halkın büyük bir çoğunluğunun AKP'ye destek vermesi, şiddeti teşvik etmemesi, AB'ye girme çabaları, kadından yana pozitif ayrımcılık, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini sağlayan anayasa değişikliği, uluslararası hak ve özgürlüklerin iç hukuka aktarılması gibi başlıklar Anayasa Mahkemesinin desteklediği noktalar olarak belirtilmiştir (Bila, 2008).

Milliyet Gazetesinin 6 Haziran 2008 tarihli Taha Akyol'un “Bu Karar Hukuka Aykırı” başlıklı yazısında “*Bu [karar] bana sürpriz olmadı. Çünkü Türkiye’de sadece resmi ideolojinin değil, yargının da laiklik anlayışının ‘illiberal’ olduğunu biliyorum. Şimdi Mahkeme’nin bu kararı ile artık anayasa değişikliği yoluyla bile türbanlı kızların çağdaş bilimlerini öğrenmek üzere üniversiteye gitmelerinin yolu kapanmıştır! Yargı bu konuda bütün yolları kapatmıştır!*” ifadelerini kullanmıştır (Akyol, 2008).

Hürriyet Gazetesinin 6 Haziran 2008 tarihli Oktay Ekşi'nin “Olacağı Bu İdi” başlıklı yazısında, “*Konunun teknik tartışmasını sonraya bırakmak üzere söyleyelim ki, Anayasa Mahkemesi, kanımızca çok isabetli bir karar alarak, ister doğrudan ister dolaylı yoldan olsun, Anayasal rejimin temel ilkeleriyle oynanmasına izin vermeyeceğini bir kere daha ilan etti*” ifadelerini kullanmıştır (Ekşi, 2008).

4.2.3. Suriyeli Mülteci Öğrenciler

Yerli basında Suriyeli mülteci öğrencilerle ilgili çıkan haberlere yer verilmiştir. Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları, okullara, sınıflara, öğrenci ve öğretmenlerine uyum sorunları, iletişim problemleri ve dil sorunları, çocuk işçiliği gibi konular yerli basındaki gazetelerde haber niteliği taşımıştır. Aşağıda Suriyeli mülteci öğrencilerle ilgili haberlere yer veren gazeteler ve haber sayılarına değinilmiştir.

Tablo 9. *Suriyeli mülteci öğrencilerle ilgili haberlere yer veren gazeteler ve haber sayıları*

GAZETE ADI	SURİYELİ MÜLTECİ ÖĞRENCİLER
Cumhuriyet Gazetesi	3
Milliyet Gazetesi	4
Hürriyet Gazetesi	4
Sözcü Gazetesi	1
Vatan Gazetesi	2
TOPLAM	14

4.2.3.1. Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitimiyle ilgili yerli basına yansıyan haberleri

Hürriyet Gazetesinin 4 Nisan 2018 tarihli “Suriyeli Çocuklar İçin 215 Okul Yapılacak” başlıklı haberinde, MEB tarafından yürütülen ve AB tarafından finanse edilen ‘Eğitim Altyapısının Güçlendirilmesi’ projesi kapsamında yapılan bilgilendirme toplantısında, 21 ilde açılacak 215 okulun, 2 yıl içerisinde faaliyete geçeceği ifade edildi. Proje direktörü Fatih Mehmet Oruç Suriye'deki iç savaşın ardından Türkiye'nin, dünya çapında ses getiren mülteci krizini dikkate alarak harekete geçen en önemli ülke olduğunu belirtti. Türkiye’de 2018 yılı itibarıyla yaklaşık 3,5 milyon Suriyelinin yaşadığına dikkati çeken Oruç, Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin 1 milyon 100 binini, eğitim çağı olarak ifade edilen 5-18 yaş aralığındaki çocukların oluşturduğunu belirtirken, Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine uyumu için bakanlık olarak yoğun bir çalışma sürdürdüklerini ifade etti.

Oruç, “AB tarafından projeye verilen 473 milyon avroluk fon desteğiyle 21 ilde 215 eğitim tesisi kurulmaya başlandı. 215 okulun acil olması sebebiyle 60’ı prefabrik, 155’i de betonarme okul olarak yapılacak. Hedefimiz 2018-2019 eğitim yılında prefabrik okullarımızı, 2019-2020 eğitim yılında da betonarme okullarımızı hizmete geçirmek” ifadelerini kullandı (Hürriyet, 2018).

Vatan Gazetesinin 7 Ağustos 2017 tarihli “Türkiye’deki Suriyeli Akademisyen ve Öğrenci Araştırması” başlıklı haberinde, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO) ile İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM) işbirliğinde yapılan Türkiye’deki Suriyeli akademisyen ve üniversite öğrencilerine ilişkin araştırmada, Türkiye’de bulunan Suriyelilerin Türk yükseköğrenim sistemine kazandırılmasının öncelikle Suriyeliler, sonra da Türkiye için büyük önem taşıdığı vurgulandı.

HUGO Müdürü Doç. Dr. Murat Erdoğan, Hacettepe Üniversitesi Sıhhiye Yerleşkesinde düzenlenen basın toplantısında, İngiltere’nin Ankara Büyükelçiliği’nin de desteği ile gerçekleştirilen “Elite Dialogue -Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Akademisyen ve Üniversite Öğrencilerinin Durumu, Sorunları ve Beklentileri Araştırması”nın sonuçlarını açıkladı. Buna göre; Türkiye’de bu yıl 108 bin 76 uluslararası öğrencinin, 14 bin 747’sinin Suriyeli olduğu ve sayıları 15 bin 90 olan Azeri öğrencilerin ardından Suriyeli öğrencilerin yüzde 13,64’lük oranla Türkiye’deki en kalabalık ikinci yabancı öğrenci grubunu oluşturdukları kaydedildi. Araştırma sonuçları, Türkiye’deki Suriyeli üniversite öğrencilerinin yüzde 45’inin Suriye’de de üniversiteye gittiğini, yüzde 72’sinden fazlasının Türkiye’deki eğitim kalitesini iyi ve çok iyi olarak nitelendiğini, yüzde 30’unun mezun olduğunda iş bulacağından emin olduğunu gösteriyor. Araştırmaya göre, Türkiye’de yükseköğretimde 2017 itibarıyla 72 bin 349’u öğretim üyesi olmak üzere toplam 153 bin 221 öğretim elemanı bulunuyor.

Türkiye’ye 2011’den bu yana gelen Suriyeli akademik personel sayısının ne olduğunun, ne kadarının Türkiye’den ayrıldığıının tam olarak bilinmediği belirtilen araştırmada, 2017 yılı itibarıyla Türkiye’de bulunan ve 2011 öncesinde Suriye’de yükseköğretim

kurumlarında görev yapmış Suriyeli akademisyen sayısının yaklaşık 600 olduğunun tahmin edildiği vurgulandı.

Türkiye'deki Suriyeli akademisyenlerin, başta dil ve statü gibi sorunlarla karşılaştıkları belirtilen araştırmaya göre, Suriyeli akademisyenler kapasitelerini kullanamamaktan ve branşlarının dışında, özellikle de "Arapça dil öğreticisi" konumunda kalmaktan memnun olmadıkları ifade edilmektedir.

Türkiye'ye gelmeden önce Suriye'de akademik kurumlarda görev yapan ancak henüz Türkiye'deki üniversitelerde yer bulamayan yaklaşık 200-300 arasında Suriyeli olduğu tahmin edilmektedir (Vatan, 2017).

Milliyet Gazetesinin 8 Haziran 2017 tarihli İHA'nın "Mültecilere Verilecek Eğitim Ücretleri Belli Oldu" başlıklı haberinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Kızılay'ı ve UNICEF iş birliğiyle uygulanacak olan "Türkiye'deki Şartlı Eğitim Yardımı Programı ile Suriyeli ve diğer mülteci öğrencilere Anaokulu öğrencileri de dâhil olmak üzere 1'inci ve 8'inci sınıf öğrencileri için kız öğrencilere kırk Türk Lirası, erkek öğrencilere otuz beş Türk Lirası; 9'uncu ve 12'nci sınıf öğrencilerinde ise kız öğrencilere altmış Türk Lirası, erkek öğrencilere ise elli Türk Lirası olarak belirlendiği ifade edildi.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya açılış konuşmasında şartlı eğitim yardımı projesine destek verenlerden ve finansal kaynaklardan bahsetti.

"Türkiye'deki Suriyeli mülteciler için AB tarafından taahhüt edilen üç milyar avronun henüz üçte biri dahi aktarılabilmemiş değil. Sayın Cumhurbaşkanımızın son Brüksel ziyareti sonrasında oluşan olumlu atmosferin Türkiye-AB iş birliğinde somut kazanımlara dönüşmesi bizim samimi beklentimizdir. Bakanlık olarak yaklaşık 1 500 000 mültecinin başvurusunu aldık. Dağıtımı biten 110 000 kartla da 680 103 kişiyi yardımlardan faydalandırdık. Ülkemizde sosyal uyumu güçlendirmek, tüm çocuklara sağlıklı ve mutlu bir gelecek sunabilmek için şartlı eğitim yardımlarının uygulama alanını genişletiyoruz. UNICEF tarafından Avrupa Komisyonu İnsani Yardım ve Sivil Koruma Ofisi başta olmak üzere bu proje için kaynak sağlandı. Bu kaynakla Bakanlığımız, Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Kızılay'ı iş birliği ile vatandaşlarımıza yönelik uygulanan Şartlı Eğitim Yardımı programımızı, Suriyeliler ve diğer mülteci kardeşlerimiz için de hayata geçirdik. Şartlı Eğitim Yardımı programımız ile aynı olan bu uygulamayla anaokulundan itibaren 12'inci

sınıf sonuna kadar devam eden dezavantajlı mülteci ve Suriyeli çocuklara ulaşmayı hedefliyoruz” ifadelerini kullanmıştır (Milliyet, 2017).

Aşağıda ülkemizdeki Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitimleriyle ilgili hazırlanan grafik ve şekiller yer almaktadır. Yerli basında Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitimleriyle ilgili haberlere yer verilirken bir taraftan da onlarla ilgili çalışma ve araştırmalar yapılmıştır. Bunlardan biri de MEB, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığı tarafından Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri başlığı altında yapılan çalışmadır. Bu çalışmada ülkemizde eğitime erişimi sağlanan Suriyeli öğrenci sayısı, okullara göre öğrenci sayıları, örgün eğitimden mezuniyet ve yükseköğretime erişimi sağlanan öğrenci sayısı, Türkiye’de yükseköğretim gören Suriyeli öğrencilerle ilgili grafik ve şekillere yer verilmiştir. Bu çalışmada da konunun daha iyi anlaşılması için bu grafik ve şekillerden faydalanılmıştır.

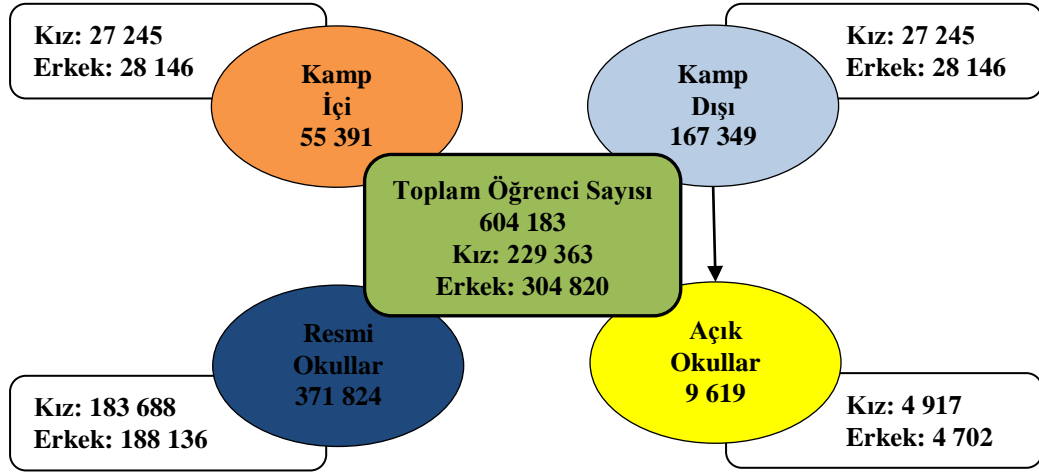
Tablo 10. *Yıllara Göre Ülkemizde Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrenci Sayısı*

YILLAR	RESMİ OKUL	RESMİ OKULA KAYITLI TOPLAM ÖĞRENCİ ORANI	GEÇİCİ EĞİTİM MERKEZİ	GEÇİCİ EĞİTİM MERKEZ İ ORANI	KAYITLI TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI	ÇAĞ NÜFUS	OKULLAŞMA ORANI
2014-2015	40000	%17,39	190000	%82,61	230000	756000	%30
2015-2016	62357	%20,03	248902	%79,97	311259	834842	%37
2016-2017	201505	%40,91	291039	%59,09	492544	833039	%59
2017-2018	381443	%63,13	222740	%36,87	604183	976200	%61,89

Açık okullar: 9.619 dahil edilmiştir. 05-03-2018 YÖBİS ve e Okul verileri (Uyarlanmıştır)

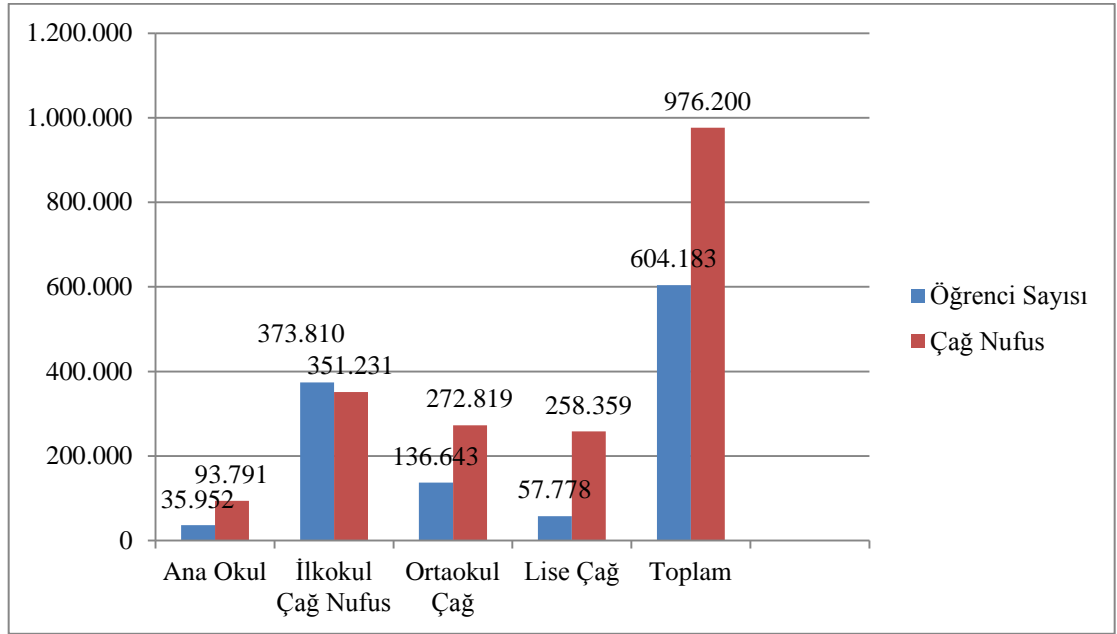
Bu veriler ışığında, 2014-2018 yılları itibariyle, ülkemizde eğitime erişimi sağlanan Suriyeli öğrenci sayısı resmi okullarda yaklaşık %46 artış sağlayarak %17.39’dan %63.13’e yani 40 000 öğrenciden 381 443 öğrenciye ulaşmıştır. Geçici eğitim merkezlerindeki 190 000 öğrenciden 222 740’ı, öğrenim çağı nüfusa ve belirtilen tarihteki yıllara göre %46 azalma göstermiştir. Bu demektir ki ülkemiz resmi okullarına geçici eğitim merkezlerinden öğrenci entegrasyonu yüksek oranda sağlanmıştır. Okullaşma oranı ise yıllar itibariyle öğrenci sayısına göre 2014 yılında %30’larda iken 2018 yılı itibariyle % 61.89’a yükselmiştir.

Suriyeli mülteci öğrencilerle ilgili önemli bir diğer bulgu da kamp içi ve kamp dışı öğrenim gören öğrenci sayılarının yer aldığı çalışmadır.

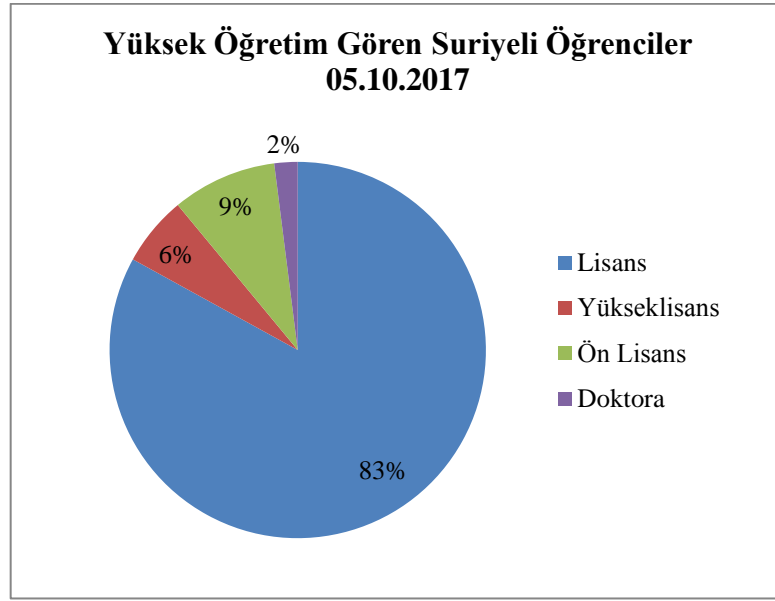
Şekil 1. Okullara Göre Öğrenci Sayıları (05.03.2018)(Uyarlanmıştır)

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere öğrenci sayıları itibariyle kamp içi öğrenim gören öğrenci sayısı, kamp dışı öğrenim gören öğrenci sayısına oranla %33 daha azdır. Açık okullardaki öğrenim gören öğrenci sayısı resmi okullara oranla oldukça düşük seviyededir. Erkek ve kız öğrenciler hemen hemen aynı oranda eğitim görmektedir.

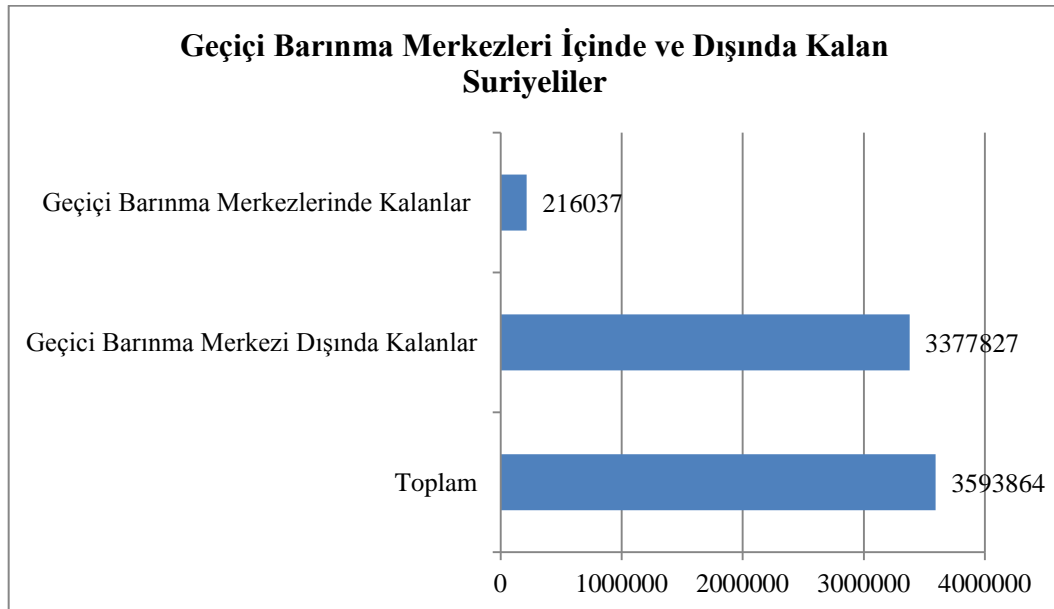
Şekil 2. Örgün eğitimden mezuniyet ve yükseköğretime erişimi sağlanan öğrenci sayısı (Uyarlanmıştır.)

Şekle göre resmi okullarda ve geçici eğitim merkezlerinde öğrenim gören öğrencilerin eğitim kademelerine göre okullaşma oranları ana okul %38,33, ilkokul %106,43 (net %98), ortaokul %50,09, lise eğitimi ise %22,36 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre okullaşmanın en çok olduğu eğitim kademesi ilkokul, en az olduğu eğitim kademesi ise lisedir.

Şekil 3. Yükseköğretim gören Suriyeli öğrenciler

Yükseköğrenim gören Suriyeli öğrencilerin %83'ü lisans, %9'u ön lisans, %6'sı yüksek lisans, %2'si doktora eğitimi almaktadır.

Şekil 4. Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında kalan suriyeliler (Uyarlanmıştır)

Tablo 11. *Yaygın eğitim faaliyetleri (23-02-2018 Tarihli e-yaygın sistemi verileridir.)*

YAYGIN EĞİTİM KURSLARINA KAYITLI SURİYELİLER		
Yıl	Mesleki Eğitim	Genel Eğitim
2015	11.878	59.302
2016	16.640	100.472
2017	17.602	90.783
TOPLAM	46,120	250.557

MEB, örgün eğitim faaliyetlerinin yanında Suriyelilere yönelik olarak Türkçe öğretimi başta olmak üzere yüzlerce alanda Halk Eğitim Merkezleri bünyesinde yaygın eğitim faaliyetleri kapsamında kurslar düzenlenmektedir.

Bütün bu grafik ve şekiller Suriyeli mülteci öğrenciler için eğitimin her kademesinde çalışmalar yapıldığını göstermektedir. Sadece anasınıfından üniversiteye kadar örgün eğitimle değil yaygın eğitimle de destek verildiği görülmektedir. Suriyeli mülteci öğrencilerin kayıp nesil olmamaları, ülkelerine döndüklerinde buldukları yerlerin imarı ve gelişimine katkıda bulunabilmeleri için eğitimlerinin devamının gerekliliği sağlanmalıdır. Bu süre zarfında mülteci olarak gittikleri yerlerde de eğitimlerine devam ettikleri takdirde hem kendilerine hem de buldukları ülkeye fayda sağlarken uzaklaşmaları durumunda da ötekileşen, zararlı alışkanlıklar edinen, suç işleme kapasitesi olan kişiler haline gelebilirler. Buna bağlı olarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 2016 yılında TBMM Mülteci Hakları İnceleme Alt Komisyonu'na Türkiye' deki Suriyelilere ilişkin yaptığı çalışmalarla ilgili bilgileri sunarken:

“Son 4 yılda bu çocukların büyük bölümü okul görmedi, görenlerin de eğitim kalitesi iyi değil. 4 senedir kampta yaşıyorlar, güya Türkçe ders alıyorlar ama ismini söyleyecek kadar Türkçe bilmiyor. Acilen bu çocukları Türk eğitim sistemine entegre etmemiz gerekiyor. Bu çocukların artık Türkiye’de kalıcı olduğunu düşünerek, Türkçe öğrenmeleri önemli” dedi. Erdoğan, eğitimsiz çocukların ileride işsiz, ötekileştirilmiş, insanların korktuğu, saldırgan bireyler olacağını bildirdi” ifadeleri Milliyet gazetesinin 4 Mart 2016 tarihli “Eğitimli Suriyelileri Almanya kaptı” başlıklı haberinde yer almıştır (Milliyet Gazetesi, 2016).

Tablo 12. *A1-A2 ve B1 Türkçe kurslarına kayıtlı Suriyeli kursiyer*

A1-A2 ve B1 Türkçe Kurslarına Kayıtlı Suriyeli Kursiyer				
YIL	SEVİYE	TOPLAM	KADIN KURSİYER	ERKEK KURSİYER
2015	A1	39.544	23.843	15 701
2015	A2	4.097	2.492	1.605
2016	A1	66.643	37.504	29.139
2016	A2	13.481	8.206	5.275
2017	A1	33.818	21.521	12.297
2017	A2	11.838	7.533	4.305
2017	B1	1,390	88	502

Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metnine göre, A1 seviyesinde dil bilen bir birey özel, somut durumlara ilişkin temel bir söz dağarcığı ve yalın anlatım olanaklarına sahiptir. Basit konulara yanıt verebilir ve kişisel ayrıntılar üzerine soru sorabilir, yalın bir iletişime girebilir.

Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metnine göre, A2 seviyesinde dil bilen bir bireyin, günlük aktivitelerini rahatlıkla yapabileceğini aynı zamanda sıkıntılarını rahatlıkla dile getirebileceğini belirtir. Bu bağlamda ister okulların velilere yönelik açtığı kurslar ister özel kurslar Suriyeli kursiyerleri bu seviyeye ulaştırma hedefinde olmalıdır.

Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metnine göre, B1 seviyesinde aile, boş zaman etkinlikleri ve ilgi alanları, iş, yolculuklar ve güncel olaylar gibi konularda kimi duraksamalar ve dolaylamalara karşın başarılı iletişim kurabilmek için yeterince dilsel olanaklara ve sözcük dağarcığına sahiptir.(<http://www.dilbilimi.net/>)

Şekil 5. Suriyelilerin en çok bulunduğu iller

Kaynak: (Göç İdaresi – 28.05.2018)

Göç İdaresinin 28 Mayıs 2018 tarihli verilerine göre yukarıda en çok Suriyelilerin bulunduğu iller yer almaktadır. Bu harita Türkiye'nin hemen hemen her ilinde Suriyelilere rastlamanın mümkün olduğunu göstermektedir.

Milli Eğitim Müdürlüğünden elde edilen resmi verilere göre Kastamonu ilinde de Suriyeli mülteci öğrencilerin resmi okullarda eğitim aldıkları görülmektedir. Kastamonu ilindeki yabancı uyruklu öğrenci sayısı 916'dır. Suriyeli öğrenci sayısı ise 150'dir. Suriyeli öğrencilerin yer aldıkları öğretim kademeleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 13. *Kastamonu il genelinde Suriyeli öğrenci dağılımı*

Kastamonu İl Genelinde Suriyeli Öğrenci Dağılımı	
Ana sınıfı	15
İlkokul 1.sınıf	35
İlkokul 2.sınıf	35
İlkokul 3.sınıf	17
İlkokul 4.sınıf	8
Orta okul 5.sınıf	10
Orta okul 6.sınıf	7
Orta okul 7.sınıf	6
Orta okul 8.sınıf	6
Lise 9.sınıf	8
Lise 10.sınıf	2
Lise 11.sınıf	1
Lise 12.sınıf	-
GENEL TOPLAM	150

4.2.3.2. Türk eğitim sistemine ve sınıf ortamına uyum sorunu ve dil sorunu yaşayan Suriyeli mülteci öğrencilerin yerel basına yansımaları

Milliyet Gazetesinin 24 Aralık 2017 tarihli İHA'nın "9 Yaşındaki Suriyeli Ragat Tercümanlık Yapıyor" başlıklı yazısında Halep'i geride bırakarak Suriye'deki savaştan kaçıp Türkiye'ye sığınan dokuz yaşındaki Ragat Mahmud'un hikâyesi konu edilmiştir. Ragat, tamamı Suriyeli'lerden oluşan sınıfta, iletişim sağlamak için öğretmen ve arkadaşlarına yardımcı olmaktadır. Haberde, ilk başlarda çocuklara eğitim vermekte zorlanan öğretmenlerin, düzenli olarak okula gelip Türkçe öğrenen ve Arapçayı da iyi bilen Ragat gibi öğrencilerden yardım alarak diğer öğrencilerle anlaşma imkânı buldukları ifade ediliyor.

Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi (PİCTES) Projesi kapsamında okulda görev yapan tek Türkçe öğretmeni Elif Tunç çocukların ailelerinin Türkçe bilmemelerinin ya da evde konuşmalarının dili öğrenmelerini

zorlaştırdığını ifade etmektedir. Ayrıca dillerin, farklı dil gruplarına ait olması da dilin edinimini zorlaştırmaktadır. Örneğin Arapça’ da olmayan “ü, o, ö” seslerini çıkarmakta zorlanmaları ayrıca Arapçanın sağdan başlaması Türkçeyi geç öğrenmelerinin en önemli sebeplerinden biri olarak belirtilmiştir (Milliyet, 2017).

Hürriyet Gazetesinin 8 Ağustos 2016 tarihli “Suriyeli Öğrencilere Uyum Eğitimi” başlıklı haberde şu cümlelere yer verilmiştir:

“Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Elif Karşlı tarafından Mamak İlçe Müdürlüğünde eğitim uzmanı olan Şahin Aybek’in desteğiyle belirlenen bir okulda, TED Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Elif Karşlı tarafından üniversitenin öğretmenlik programı öğrencilerinin de katılımıyla, Mamak İlçe Müdürlüğünde eğitim uzmanı olan Şahin Aybek’in desteğiyle belirlenen bir okulda, ABD Büyükelçiliği’nin sağladığı hibe ile 4 ay boyunca uygulanacak, “Eğitimde Köprüler Kurabilmek: Türkiye’deki Eğitim Sistemi içerisinde yer alan Suriyeli Çocuklar ve Aileler” projesi hayata geçirildi” (Hürriyet Gazetesi, 2016).

Öğretmenlerin mülteci çocuklara nasıl destek olmaları gerektiği, dil seviyelerinin farklı olması durumunda öğrencilere nasıl yaklaşılması gerektiği hakkında eğitimler verildiği ifade edilmektedir.

Bu kapsamda Suriyeli anneler, öğrenciler ve veliler Türkçe-Arapça çevirmen yardımıyla yaptıkları etkinlikler sayesinde okula uyum sağlamanın ve resmi işlemlerin daha çok kolaylaştığını belirtmişlerdir.

Vatan Gazetesinin 29 Nisan 2018 tarihli “Türkçe Oyun Oynuyorlar ‘Türkiye Bizim Evimiz’ Diyorlar” başlıklı haberinde, Suriyeli çocukların toplumla bütünleşmesini sağlamak için Türk Hükümeti, Türk okullarındaki Suriyeli öğrencilerle birlikte Türk öğrencilere eğitim vermektedir. Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi adı verilen bu projeye okulda öğrenciler, dışarda ise aileler kaynaşmaktadır. Okulda çocukların birlikte olmaları okul dışında da devam etmekte, bu durum onların birbirlerini daha iyi tanımalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda bu sayede topluma entegre olmaları da kolaylaşmaktadır.

Gaziantep'teki “Şehit Karayılan İlkokulu da bunlardan biridir. Orada eğitim gören Arif İnce'nin sınıfındaki Suriyeli ikiz arkadaşlarıyla evlerinde oyun oynayabilmeleri ya da ailelerin işaret diliyle de olsa anlaşabilmeleri Suriyelilerin topluma entegre olmaları noktasında önemli bir adım olarak ifade edilmektedir. Arif İnce'nin annesi Ceylan İnce yaşadıkları tedirginliği şöyle anlatmaktadır:

“Şüpheli ve önyargı vardı. ‘Biz aynı durumda olsak Suriyeliler bize yardım etmez’ diyenler vardı. Sınıflardaki öğrenci sayısının çok yükseleceğinden korkuluyordu. ‘Öğretmenler Suriyeli çocuklarla uğraşacaklar bizimkileri ihmal edecekler’ deniyordu” diyor. Fakat bu düşüncelerin zamanla değiştiğini ekliyor” (Vatan Gazetesi, 29, 2018).

Milliyet Gazetesinin Fecri Barlık tarafından 20 Kasım 2017 tarihli AA'nın “Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Sevinci” başlıklı yazısında Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi kapsamında MEB'e bağlı devlet okullarında ve 14 Eylül Geçici Eğitim Merkezlerinde kendi müfredatlarında eğitim gören yüz yirmi Suriyeli öğrencinin, Bakanlığın görevlendirdiği altı Türk öğretmenin destekleriyle haftada 15 saatlik bir eğitimle Türkçe okuma yazma öğrendikleri ifade edilmektedir. Bu sayede Suriyeli öğrencilerin okullara daha kolay entegre olmaları sağlanmaktadır. Aynı zamanda bu durumun, onları daha çok sosyalleştirdiği, daha rahat iletişim kurmayı sağladığı ve ihtiyaçlarını daha kolay dile getirmelerine imkân verdiği belirtilmektedir (Milliyet Gazetesi, 2017).

Sözcü Gazetesinin 2015 tarihli “Enver Yücel'in Üniversite Fikri Dünyada Yankı Buldu!” başlıklı haberinde BAU Müttevelli Heyeti Başkanı Enver Yücel'in “Suriyeli mültecilere Türk üniversitesi kurulması” fikri New York Times'tan Washington Post'a, Daily Mail'den Abc News'a kadar birçok gazetede büyük yankı uyandırdı. Haberde Enver Yücel'in röportajına yer verildi. Özetle Bahçeşehir Üniversitesi'nin müttevelli heyeti başkanı Enver Yücel, Suriyeli mülteciler için bir Türk üniversitesi kurulmasının gerekli olduğu ve bu üniversitede Türkçe derslerin yanı sıra İngilizce ve Arapça ders seçeneklerinin de öğrencilere sunulacağını belirtmektedir (Sözcü, 2015).

Cumhuriyet Gazetesinin 14 Aralık 2017 tarihli “MEB'den Suriyeli çocuklar için öğretmen kılavuzu: “Uyum sağlayamıyorlar” başlıklı haberinde;

“Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde “tehditler” başlığı altında “Kültüre uyum sağlamak gibi bir eğilimleri yok. Toplum içinde çatışma, kargaşa çıkmasına ve iç savaşın doğmasına müsait olup toplum huzurunun bozulmasına sebep olabilirler. Yasadışı örgütlenmeleri ülkemizde de hayata geçirme ihtimalleri var” tespitleri yer aldı. MEB ile UNICEF, Suriyeli öğrencilerin topluma uyumlarının sağlanması ve eğitime katılmaları amacıyla öğretmenler için hazırladığı “Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı” hazırladı. Türkiye’de biyometrik kayıt altına alınmış 3 milyon 38 bin 480’e Suriyelinin varlığına işaret edilen kitapta, “Suriyelilerin orta ve uzun vadede ülkelerine dönemeyecekleri açıktır. Türkiye’deki Suriyelilerin yaklaşık yüzde 45’i 0-18 yaş aralığındadır. Okul çağında olan çocuk sayısı 1 milyon 17 bin 582’dir. Bu veriler, ülkelerinde eğitimlerini yarıda bırakarak gelen ve eğitimlerine devam etmesi gereken önemli bir nüfusa işaret etmektedir” denildi (Cumhuriyet Gazetesi, 2017).

Yine aynı gazetenin devam eden bölümlerinde uyum konusuyla ilgili olarak şu satırlara yer verilmiştir.

“Dilimizi bilmemeleri en büyük zorluktur. Bize ne dediklerini bilmiyoruz, anlayamıyoruz. Öğrendiğimiz eğitim bilimleri dersleri bazen bu öğrenciler üzerinde hiçbir işe yaramıyor. Ülkede iki kültür farklılığından kaynaklanan çatışmalar yaşanıyor. Kültüre uyum sağlamak gibi bir eğilimleri yok. Toplum içinde çatışma, kargaşa çıkmasına ve iç savaşın doğmasına müsait olup toplum huzurunun bozulmasına sebep olabilirler. Yasa dışı örgütlenmeleri ülkemizde de hayata geçirme ihtimalleri var. Dışlanmışlıkla gelişen empati yoksunluğu sonucunda çete gibi zararlı gruplara ya da yasa dışı örgütlere dâhil olabilme ihtimali var. Devletten yardım aldıkları hâlde caddelerde dilencilik yapıyorlar. Taciz, hırsızlık vb. suçların artmasına yol açabilirler. Salgın hastalık riski var. Suriyeliler de eklenince işsizlik tavan yapacak ve bu kadar insan memleketinde işsizken onların işe girmesi tehdit oluşturacak. Aile planlaması olmadığı için nüfus dengesiz artabilir. Çarpık kentleşme ve gecekondulaşma artabilir” (Cumhuriyet Gazetesi, 2017).

4.2.3.3. Çocuk işçiliğine ve şiddete maruz kalan okul çağındaki Suriyeli mülteci çocukların yerel basına yansımaları (erken evlilik ve cinsel istismar)

Cumhuriyet Gazetesinin 2 Şubat 2016 tarihli Şehriban Kıracı’nın “Suriyeli Minik Ellerden Dünya Devlerine Üretim” başlıklı haberinde Next ve H&M gibi büyük mağazalar için Suriyeli çocukların konfeksiyon atölyelerinde ürünler ürettiklerinden bahsedilmektedir. Resmi rakamlara göre Türkiye’de iki buçuk milyon civarında Suriyeli mülteci olduğu ve bu mültecilerin yüzde elli dördünün on sekiz yaşından küçük, sadece 3 686’sının kayıtlı çalıştığı ve çoğunluğunun çocuk, 400 000 Suriyeli’nin kayıt dışı, düşük ücretli ve sağlıksız koşullarda istihdam edildiği belirtilmektedir. İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği Başkanı Hikmet Tanrıverdi ise bu tür haberlerin kasıtlı yapıldığını ve rakipleri tarafından kasıtlı çıkarıldığını söylerken, İstanbul Tekstil ve

Hammaddeleri İhracatçıları Birliği Başkanı İsmail Gülle de AB'nin ucuz işçi çalıştırdıkları için değil, dünya standartlarında üretim yaptıkları için onları tercih ettiklerini ifade etmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 2016).

Hürriyet gazetesinin 19 Şubat 2017 tarihli Burak Coşan'ın "İşte Çocuk İşçiler" başlıklı haberinde, İstanbul Fatih'te Küçükpazar semtindeki atölyelerde çalışan yaşları 10-14 arasında değişen, aylık kazançları 400 TL'ye kadar düşen göçmen çocuklardan bahsedilmektedir. Haberde gömlek üretimi yapan 20-25 kişinin çalıştığı bir atölyede 10-14 yaş arasında üç çocuğun çalıştırıldığı ve aldıkları paralarında işin türüne göre değiştiği ve genelde on iki saat çalıştıkları belirtilmektedir. Gazete haberinde;

"HAN içinde her katta üretim var. Tek tek kapılarını çalıyoruz. Bazıları bize içeri alıyor, bazıları ise "patron yok" diyerek kapıyı kapatıyor. Başka bir atölyenin sahibi ile konuşma imkânı buluyoruz. Hangi firmalara üretim yaptıklarını soruyoruz. Ancak firma ismi vermiyor. "Piyasaya üretim yapıyoruz" diyen atölye sahibi, "Bize ne tarz ürün istiyorlarsa sipariş veriyorlar. Ona göre üretim yapıyoruz. Türkiye'nin birçok yerinde ürünlerimiz satılıyor. Ancak bulunduğumuz handa genellikle ihracat malları üretiliyor. Ürünler genelde Kuzey Irak'a ihraç ediliyor" ifadelerini kullanıyor (Hürriyet Gazetesi, 2017).

Hürriyet Gazetesinin 21 Temmuz 2015 tarihli "İzmir'de Esnaftan Suriyeli Çocuğa Dayak" başlıklı haberde, İzmir'de Basmane Meydanı'nda lokantada yemek yiyen kişilere mendil satmaya çalışan Suriyeli çocuğun, lokantadan uzaklaşması istendiğinde direnmesi üzerine lokanta çalışanı tarafından tokatlanması sonucunda çevredeki vatandaşların olaya müdahale etmeye çalıştıkları yer almaktadır. Türkçe bilmediği için adı bilinmeyen Suriyeli çocuğun kanayan burnunu temizledikten sonra ağlayarak oradan uzaklaştığı ifade edilmiştir (Hürriyet Gazetesi, 2017). Aynı haber yabancı basında da yer almıştır.

4.2.4. 2017 Yılı Müfredat Değişikliği

Aşağıda 2017 yılı müfredat değişiklikleri ile ilgili yerli basında yer alan haberlere yer verilmiştir. 2017 yılı müfredat değişikliklerini hangi gazetelerin ele aldığı ve ulaşılan haber sayıları tablolastırılmıştır.

Tablo 14. 2017 yılı müfredat değişikliği konusunun yer aldığı gazeteler ve haber sayıları

GAZETE ADI	2017 YILI MÜFREDAT DEĞİŞİKLİKLERİ
Cumhuriyet Gazetesi	1
Vatan Gazetesi	1
Hürriyet Gazetesi	1
TOPLAM	3

Cumhuriyet Gazetesinin 13 Ocak 2017 tarihli Ozan Çepni tarafından kaleme alınan “Müfredat Sil Baştan... Evrim teorisi ve Atatürk yok” başlıklı haberde Milli Eğitim Bakanlığının sosyal bilimler dersinden “Atatürkçülük’ kavramını, biyoloji ders programından ise Darwin’ in Evrim Teorisini çıkardığı haberi yayımlandı.

Ayrıca 15 Temmuz darbe girişiminin ardından çocuklara 1’inci sınıftan itibaren “15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü anlatılırken 6’ıncı sınıftan itibaren Sosyal Bilgiler dersinde, toplumsal hayatta demokrasinin önemi 15 Temmuz üzerinden örneklerle anlatılacağı bildirildi.

“Lise son sınıf biyoloji dersinin müfredatında yer alan “Hayatın başlangıcı ve evrim” ünitesi de tamamen eğitim programından çıkarıldı. Evrim konusu bir önceki müfredata göre 12. sınıfta 6 saat süreyle işleniyordu. Bu kapsamda Lamarck ve Darwin’in çalışmalarını araştırması, evrime ilişkin görüşleri irdelemesi ve öğrencinin evrime ilişkin görüşleri özetlemesi isteniyordu. Evrim ünitesi “Canlılar ve çevre” başlıklı bir ünite ile değiştirildiği ifade edildi” (Cumhuriyet Gazetesi, 2017).

Vatan Gazetesinin 19 Temmuz 2017 tarihli “Derste PKK, DEAŞ ve FETÖ’de anlatılacak” başlıklı haberde Milli Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz’ın yeni müfredata ilişkin açıklamalarına yer verilmiştir. Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik gibi kök değerlerin müfredata eklendiği bildirilmiştir. İlkokul ve ortaokul düzeyinde 17, lise düzeyinde 24, imam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesi düzeyinde 10 olmak üzere toplam 51 ayrı, sınıflar esas alındığında 176 müfredat yenilendi. Ana başlıklar altında incelendiğinde;

15 Temmuz

4, 5, 6 ve 7'nci sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programında “toplumsal hayatımızda demokrasi” kazanımının işlenmesi sırasında, 15 Temmuz Demokrasi Zaferi ve Milli Birlik Günü ele alınacak. Türkçe dersleri ile Anadolu İmam Hatip Lisesi meslek derslerinde de 15 Temmuz yer alacak.

17-25 Aralık

Ortaöğretim Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersinde 90 sonrası Türkiye’de meydana gelen siyasi ekonomik, sosyokültürel ve bilimsel gelişmeler yer alacak. Burada FETÖ’nün yapısı, amaç ve hedefleri ile 17-25 Aralık 2013 ve 15 Temmuz 2016 darbe girişimindeki rolleri ele alınacak. Değişen müfredatta PKK ve DAESH de yer alıyor.

Eğlenceli Fen dersi

Bazı üniteye ait konu ve kazanımların yerlerinin değiştirildiğini, içeriklerin sadeleştirildiğini ve ihtiyaç duyulmayan bilgi yüklemelerinin önüne geçildiği ifade edilerek 4' üncü sınıf düzeyinden itibaren tüm sınıf düzeylerinde yer alan sistemler ve sistemlerin sağlığı, güncellenen eğitim programında 6'ncı sınıf düzeyine alındı. Biyoçeşitlilik konusu ve kazanımları 7' inci sınıftan 6'ncı sınıfa, güneş, dünya ve ay ünitesi konu ve kazanımları ise 6'ncı sınıftan 5'inci sınıfa alındığı bildirildi.

Mahzuni Şerif Edebiyat'ta

Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrencilere Ziya Osman Saba, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Attila İlhan, Nazım Hikmet, Erdem Beyazıt, İsmet Özel, Bekir Sıtkı Erdoğan ve Sezai Karakoç, Âşık Veysel, Mahzuni Şerif gibi önemli şairlerin şiirlerinden örnekler verildi.

Beden Eğitimi ve Spor

Beden Eğitimi dersinin ismi “Beden Eğitimi ve Spor” olarak değişti. Bu derse bilinçli spor yapmak, madde bağımlılığının ve dopingin zararları konuları eklendi

Cihat ğretilecek

Bakan yaptığı açıklama da cihat kavramının din derslerinde ne olup olmadığının anlatılacağını ifade etti.

Evrım Teorisi anlatılacak mı?

Evrım Kuramının bir teori olarak açık, sade ve rahat bir şekilde anlaşılabilmesi için öğrencilerin bir felsefi altyapıya sahip olması gerektiğini ifade etti (Vatan Gazetesi, 2017).

Hürriyet Gazetesinin 2 Şubat 2018 tarihli Evrensel kaynaklı “Evrım ODTÜ’de Tartışıldı” başlıklı yazısında, bu sene ikincisi düzenlenen Aykut Kence Evrım Konferansında pek çok yabancı akademisyenin katıldığı bilgisine yer verildi. Konferansın koordinatörü Yasemin Karakaş evrım teorisinin yasaklanmasının kabul edilemez olduğunu belirtti.

Koordinatör Arev Pelin Sümer konferansın amacının müfredattan kaldırılan evrimin özellikle lise ve üniversite öğrencileri için çalışılabilir bir alan olduğunu göstermek ve onları cesaretlendirmek olduğunu söyledi. Evrimin bilimsel bir terim olarak değil de siyasi bir simge olarak görüldüğünü ifade etti. Konferansa katılan öğrenciler evrim müfredattan kaldırılrsa bile onun bilimsel bir gerçeklik olduğunu bildiklerini aslında bu yasakların evrime olan ilgiyi artırdığını söylediler (Hürriyet Gazetesi, 2017).

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada Türk Eğitim Sisteminin yabancı basında nasıl ele alındığı ve çıkan haberlerin yerli basına nasıl yansımış olduğu araştırılmıştır. Bunun sonucunda; Türk Eğitim Sistemi kapsamında yabancı dil sorunu, kılık kıyafet serbestisi ve başörtüsü sorunu ile Suriyeli mülteci öğrenciler ve 2017 yılı müfredat değişiklikleri konularının ağırlıklı olarak yabancı basında işlendiği tespit edilmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgular alan yazındaki araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak araştırmanın ortak ve farklı yönlerine vurgu yapılmıştır.

2005-2018 yılları arasında Türk eğitim sisteminin yerli ve yabancı basına yansımaları konusunun ilk alt başlığı yabancı dil sorunudur. Araştırma bulgularına göre, The Independent Gazetesinde Garner (2006), İngiltere'nin başkenti Londra'nın kuzeyinde bulunan Tottenham'daki White Hart Lane Okulu'nda yapılmak istenen sistem değişikliğinden bahsetmektedir. Çoğunluğunu Türk öğrencilerin oluşturduğu okulda iki dilli eğitim sisteminden vazgeçilerek tek dil eğitim sistemine geri dönmek istendiği vurgulanmıştır. Kendi ana dillerinde aldıkları bazı dersleri (fen bilgisi) İngilizce dilinde alarak İngilizceyi daha iyi konuşabilecekleri vurgusu yapılmıştır. Yine aynı gazetede Morrison (2007) aynı konuya dikkat çekerek çok dilli Londra okulunda derslerin tek dilde işleneceği bilgisini vermektedir. Yine The Independent Gazetesinde Garner (2009), kendi aralarında 64 farklı dilin konuşulduğu çok amaçlı lisede öğrencilerin ana dilde aldıkları derslerin artık İngilizce olarak öğretileceğini belirtmiştir. Bunun nedeni azınlık öğrencilerinin kendi ana dillerinde ders görmelerinin İngilizce öğrenmelerini olumsuz etkilediğinin düşünülmesidir. Buna benzer bir duruma Canatan'ın (2007) Hollanda'nın eğitim sistemi ile ilgili yazdığı bölümde yer verilmiştir. Bu bölümde Hollanda'da anadil eğitiminin tümüyle yürürlükten kaldırıldığı belirtilmektedir. Politik nedenler, öğrencilerin derslere olan ilgilerinin azlığı ve ana dilde ders veren öğretmenlerden kaynaklanan problemlerden dolayı böyle bir karar alındığı ifade edilmiştir. Anadilde eğitim veren pek çok öğretmenin görevine de son verilmiştir.

Bir diğerk çalışma ise Yaylacı'nın (2008) Belçika'nın Flaman bölgesinde görev yapan Flaman öğretmenlerin Türkçe ve Türk Kültürü derslerine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgularla ilgili yapılan çalışmasıdır. Buna göre, Flaman eğitimciler ana dilin önemini kabul ettiklerini ancak Türkçe ve Türk Kültür Derslerinin okullarda verilmesi düşüncesine katılmadıklarını, çocukların ana dillerini iyi öğrenmelerinin okul başarısını ve uyumlarını olumlu etkileyeceğini düşünmediklerini, Flaman toplumuna olan algısını ve uyumunu olumsuz etkileyeceği düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir.

Bu çalışmaların aksine Canatan (2007) çalışmasının İsveç'le ilgili bölümünde, İsveç'te göçmen çocukların ikinci dil olarak İsveç eğitimine katılmalarını zorunlu kılarak istedikleri takdirde kendi dillerinde eğitim hakkına sahip olduklarını belirtmiştir. İsveç eğitim sistemi, evde konuşulan dili eğitimde de geçerli dil olarak kabul etmekte ve en az 5 kişilik bir grup oluştuğunda anadil eğitimi vermeyi belediyelere bir yükümlülük olarak şart koşmaktadır. Türkçe dâhil olmak üzere bu ülkede 32 dil grubuna yönelik olarak anadil eğitimi haftada 2 saat olarak organize edilmektedir.

Yine Canatan'ın aynı çalışmasında Fransa'da Türk göçmenlerin ana dil eğitimlerinin konsoloslukların ve Fransız Milli Eğitim Bakanlığının işbirliği ile gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Temel eğitimde asgari katılım konusunda kesin kurallar bulunmazken orta öğretimde 5 ila 8 öğrencinin katılımı şart koşulmaktadır. İlköğretimde anadil eğitimi, ders saatleri içinde ve dışında olmak üzere 1,5 ila en fazla 3 saat olarak Türkiye'den gönderilen öğretmenler tarafından verilmektedir.

Manço (2002) çalışmasında Belçika'daki Türk dili eğitiminin, Avrupa Konseyinin kararları doğrultusunda, azınlık dilleri eğitim programları bünyesinde hayata geçirildiğini belirtmiştir. Dersler, Türkiye'den gelen ve Türkiye Cumhuriyeti'nin görevlendirdiği öğretmenler tarafından Türkiye'de izlenen müfredata uygun olarak ve akşam saatlerinde kısıtlı bir çerçeve içerisinde verilmektedir.

Turhan (2012) çalışmasında Avusturya'da 2010/2011 eğitim öğretim yılında okullarda Arnavutça, Arapça, Boşnakça/Hırvatça/Sırpça (BKS), Bulgarca, Çince, Dari, Fransızca,

Peştuca, Farsça, Polonca, Portekizce, Romanes (Çingenece), Romence, Rusça, Slovakça, İspanyolca, Çekçe, Çeçence, Türkçe, Macarca dillerinde anadil eğitimi verildiğini belirtmektedir. Avusturya anadil eğitimine (ek ders uygulaması şeklinde) izin vermektedir. İlk ve orta öğretimde Türkçe, okullarda müfredat dışı, seçmeli ders statüsünde olup en az 11 öğrencinin de derse katılması koşuluyla öğleden sonra ders saatleri dışında haftada ortalama 2-3 saat olarak gerçekleştirilmektedir. Sınıf açılacak sayı oluşmaması halinde, müfredata dâhil bazı derslere Türkçe öğretmeni ders öğretmeni ile birlikte girerek konu anlatımına Türkçe olarak destek vermekte ve bu yolla çocuklara Türkçe dersi de verilmiş olmaktadır.

Belet (2009) çalışmasında Norveç'teki azınlık dillerini, İngilizce, İspanyolca, Türkçe, Urduca, Arapça, Hırvatça, Boşnakça, Arnavutça, Somalice ve Tamilce olarak belirtmiştir. Norveç'te ana dil öğretimi öğrencilerin bir hakkı olarak görülmektedir. Bu bağlamda ana dil dersleri bağımsız bir ders ya da öğretim programının diğer parçalarının destekleyicisi konumundadır.

Canatan (2007), Manço (2002), Turhan (2012) ve Belet (2009) tarafından yapılan çalışmalar göz önüne alındığında bulgularda, elde edilen iki dillilikten tek dilliliğe geçiş desteklenmemekle birlikte ana dil öğretimi derslerinin özellikle Norveç'te öğrencilerin hakkı olduğu ifade edilmektedir.

Bu durumda yabancı ülkelerde anadilde verilen derslerin (fen, matematik) ya da ana dil derslerinin (Türkçe) kaldırılıp, tek dilde eğitim verilmek istenmesi, ana dil eğitiminde zorluklar yaşanmasına, öğrencilerin kendi dillerinden uzaklaşmalarına, milli ve dini kavramlara yabancılaşmalarına neden olabilmektedir.

Yabancı basında yer alan yabancı dil sorununun yerli basına yansıyan bulguları incelendiğinde Milliyet Gazetesinden Koçak (2018) haberinde çok kültürlü eğitime destek vermeyen Almanya'nın fırsat eşitliğini engellediğini belirtmektedir. İki kültür arasında bocalayan çocukların dini, milli ve kültürel değerleri yeterince bilmediklerini ifade etmektedir. Türkçeye hakim olmayan çocukların Almancayı öğrenmelerinin de zor

olduğu vurgulanmıştır. Sınıfsal zekanın korunması amacıyla Alman eğitim sisteminin elit bir özellik taşıdığı, kişinin sınıfsal konumunun, zekâsının önünde yer aldığı belirtilmektedir. Aynı haber Hürriyet Gazetesinde, Doğan (2018) tarafından da desteklenmiştir.

Bu habere yönelik olarak elde edilen çalışmalara bakıldığında; şahan (2012) çalışmasında Türk öğrencilerin yaşadıkları sorunların başında uyum sorunu geldiğini ifade etmektedir. Topluma ve dile uyum sağlayamayan çocukların eğitimde başarılı olmadıkları vurgulanmıştır. Kalıcı eğitim politikalarının oluşturulamaması öğrencilerin daha düşük nitelikli okullara gitmelerinin sebebi olarak ifade edilmektedir. Ana dilin öğrenilmemesi Almanca dilinin öğrenilmesini de engellediği, dolayısıyla öğrencilerin dilde yeterli olgunluğa ulaşamamasının derslerinde de başarısızlığa sebep olduğu vurgulanmıştır. Bu durum da yönlendirilen okulların düşük kalitede ve edinilen mesleklerin ise daha çok işçi statüsünde olduğu belirtilmiştir.

Aslan (2006) çalışmasında yeni nesillerin Almanya'ya uyum sağlamalarında ve onlarla eşit imkanlara sahip olmalarında en temel etkenin iyi bir eğitim almak olduğunu vurgulamaktadır. Ancak elde edilen veriler Türk çocuklarının ve gençlerinin eğitim bakımından çok iyi bir konumda olmadıklarını ortaya koymaktadır. Alman okul sisteminin toplumsal yönden yardıma gereksinimi olan çocukları ve gençleri eğitmede başarılı olmadığını ve Türk öğrencilerin oldukça elverişsiz bir konumda bulduklarını ifade etmiştir. Çalışmasında göçmen çocukların fırsat eşitliğinden yararlanamadıklarını vurgulamıştır.

Bingöl ve Özdemir (2014) çalışmalarında, Almanca diline yeterince hâkim olamama ve farklı bir dine mensup olmalarından ötürü Türk çocuklarının eğitim sisteminde sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Alman eğitim sisteminin erken yönlendirici yapısında Türk çocuklarının genellikle yüksek seviyeli okullara devam edemediği, özellikle dil eksikliklerinin yanlış değerlendirilmesi ile özel eğitime muhtaç çocukların devam ettikleri okullara yönlendirildikleri belirtilmiştir. Çalışmalarında pek çok çocuğun diploma dahi alamadan okuldan ayrıldııkları vurgulanmıştır.

Doğan (2005) alışmasında, Almanya'da çeşitli okullarda okuyan Türk - Alman ve diğer yabancı öğrenciler toplam ğrenci sayısına göre karşılaştırıldığında, Türklerin, diğerlerine göre, başarı düzeyleri düşük öğrencilerin devam ettikleri okullarda yoğunlaştıklarını, bu durumdan daha da kötüsü, Türk ğrencilerin ilkokuldan sonra gidilen orta okul olarak nitelenen Hauptschule'de dahi başarılı olamadıklarını belirtmektedir.

Yapılan bütün bu çalışmalar yerli basına yansıyan Almanya'daki gençlerin eğitimiyle ilgili elde edilen bulgularla örtüşmektedir. şahan (2012), Aslan (2006), Bingöl ve zdemir (2014), Doğan (2005) benzer sonuçların bulunduğu çalışmalardır. Bu alışmalarda Almanya'daki Türklerin hem anadilleri hem de kendi dilleri açısından sıkıntı yaşadıkları belirtilirken gittikleri okullarda başarı sağlayamadıkları vurgulanmıştır. Bu nedenle ana okullarında Türk çocuklarının dil eğitimi almalarının gerekliliği ve önemi birkez daha ortaya çıkmaktadır.

Basına yansıyan bir diğer konu kılık kıyafet serbestisi ve başörtüsü sorunudur. Bu bölümde yerli ve yabancı basında elde edilen bulgular ve gazetelerin bakış açıları değerlendirilmiştir. Nitekim Akp hükümeti bu durumu dinde özgürlük sorunu olarak görürken muhalifler ise daha İslamcı bir topluma geçiş kapısı olarak görmektedir. Keza The Guardian Gazetesi, Türkiye'nin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın üniversitelerde türban takma yasağını kaldırma girişiminin laiklik karşıtı olarak görüldüğünü belirtmiştir (Weaver, 2008). Türk basınında verilen haberlerde ise daha çok Anayasa'ya atıfta bulunularak laikliği reddeden uygulamalardan kaçınılması gerektiği, din ve siyaseti birbirine karıştırmanın doğru olmadığı vurgusu yapılmıştır. Yapılan tartışmaların temeli, bir tarafta giderek zenginleşen itaatkâr orta sınıf Türkler ile bir tarafta da askeri ve yargı tarafından desteklenen laik seçkinler arasında geçen bir g mücadelesi olarak ifade edilse de (Tavernise, 2008) mevcut hükümetinin yapmış olduğu iptal işleminin, muhafazakâr kız çocuklara yapılan adaletsiz muamelenin ortadan kaldırılması açısından olumlu sonuçlar doğurduğu söylenebilir.

Kılık kıyafet serbestisi ve başörtüsü sorunu ile ilgili elde edilen bulgulardan başka, farklı ülkelerin dini sembollere bakış açılarının incelendiği çalışmalarda aşağıdaki gibidir.

Küçük (2010) Fransız Eğitim sisteminde dini sembollerin kullanılmasına ilişkin çalışmasında, özel okullarda dini sembollere yer verilirken, devlet okullarında dini sembollere yer verilmediğini belirtmiştir. Yasak kapsamındaki dinsel kıyafet ve işaretler; büyük haç, başörtüsü ve kipa gibi bariz şekilde fark edilebilen işaretlerdir. Madalya, küçük haç, Hz. Davud yıldızı, Aziz Fatma eli, Küçük Kuran gibi bariz şekilde fark edilebilir olmayan işaretler bu kapsamda değildir. Yürürlüğe giren laiklik kanununun ilk maddesine göre “Devlet ilk ve orta dereceli okullarında, öğrencilerin dinî aidiyetlerini ortaya koydukları simge ve elbiseler yasaklanmıştır.” Kanunla özel okullar ve üniversiteler hakkında bir düzenlemeye gidilmemiştir (Erdoğan, 2014). Üniversitelerde yetişkin kişilerin okuduğu ve üniversite öğrencilerinin dini, siyasi veya felsefi düşüncelerini serbestçe ifade etme haklarının olduğu belirtilmiştir.

Erdoğan (2014) İngiltere’deki din ve inanç özgürlüğünü anlattığı çalışmasında, devlet okullarındaki din dersleri resmi müfredat içerisinde yer alırken, bağımsız okulların din eğitimi verme konusunda hür olduklarını vurgulamıştır. Her ne kadar devlet işleri ile din işleri birbirinden ayrılmasa da diğer dinlere hoşgörülü yaklaşıldığı ifade edilmektedir. Devlet bürokrasisinde görev yapan her dinden insanın bir araya gelerek dernekleşebildiği, kurumlarda mensubu olduğu dinin gereklerini yerine getirme açısından kolaylıklar sağlandığı ve özel olarak da başörtülü kadınlara, okul ve kamu kuruluşları dâhil hiçbir sınırlama getirilmediği belirtilmiştir.

Hollanda ise değişik etnik, dini ve bölgesel gruplardan oluşan bir mozaik olarak ifade edilmektedir. Dini inançlar açısından oldukça çoğulcu bir yapıya sahip olan Hollanda’da bütün özel ilkokullara, devlet okullarının standartlarına sahip olabilmeleri için kamu fonlarından para aktarıldığı, kamusal ve özel, dinî ve seküler bütün okullara kamusal finansman desteği sağlandığı belirtilmektedir (Anayasa md. 21, 23). Devlete bağlı ilkokullarda belirli bir dinin öğretimini içeren derslerin normal müfredatın dışında seçmeli olarak verilebildiği, din eğitimi alma konusunda çocuklar için herhangi bir yaş

sınırlamasının olmadığı vurgulanmıştır. Müslüman kız öğrencilerin başörtüsü takmaları yasaklanmayan Hollanda'da farklı dinlere mensup birçok insanın dini inançlarını rahatlıkla yaşayabildikleri belirtilmiştir.

Köse ve Küçükcan (2006) çalışmasında İtalya'daki üniversiteler hariç devlet okulları ve özel okullarda din derslerinin haftada 1-2 saat olarak okutulduğu ifade edilmektedir. Dini sembollere ilişkin bir yasaklamanın olmadığı hatta hemen her kamu binasında, okullarda, mahkemelerde haç bulunduğu belirtilmektedir. 2005 tarihli Anti-Terörizm Kanununa göre, yüzünü burka veya nikap giyerek kimliğini gizlemeye çalışmanın suç ve yasak olduğu ancak, başörtüsü yasağı ya da vücudu tamamen kapatan İslami kıyafetlere ilişkin bir yasaklamanın söz konusu olmadığı ifade edilmektedir.

Bütün bu çalışmalar göz önüne alındığında insanların en önemli haklarından biri olan din ve vicdan hürriyetinin Avrupa Devletlerinde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. İnsanların kendi inanç ve değerlerini yaşayabilmeleri, dinlerinin gereği olan ibadetleri yapabilmeleri, mensubu olduğu dinin gerektirdiği kıyafetleri giyebilmeleri din ve inanç hürriyetinin temelini oluşturur. İster sekülarist, ister ateist isterse muhafazakar bir düşünce yapısına sahip olsun önemli olan bireyin özgürlüğünün başladığı yerde diğerinin özgürlüğünün son bulmamasıdır. Her birey kendi inanç hürriyetini nasıl yaşamak istiyorsa o şekilde yaşamalıdır. Farklılıklar eleştirilmek yerine zenginlik olarak görülebilmelidir.

Çalışmanın üçüncü alt başlığını Suriyeli mülteci öğrenciler oluşturmaktadır. Türkiye, uygulanan açık kapı politikasıyla ülkemize gelen milyonlarca Suriyeli mülteciye barınma, eğitim, sağlık, iş olanakları gibi birçok konuda destek sağlamıştır. Türkiye, iki ülke müfredatlarının birbirinden farklı olması nedeniyle kitap temin edilmesinde, kendi dillerinde eğitim imkânının verilmesinde, öğretmen desteği sağlanmasında, eğitimlerinin devamı için bina tahsis edilmesi gibi birçok konuda yardım elini uzatmıştır. Yerli ve yabancı basında bu konularla ilgili pek çok haber ve köşe yazısı yer almaktadır. Örneğin; The New York Times (Associated Press, 2015) ve Milliyet gazetelerinde eğitim sisteminin çöktüğü ve hayatta kalma savaşının verildiği Suriye vatandaşlarına;

Türkiye, Lübnan, Ürdün gibi komşu ülkelerin resmi olmayan okullarda Suriyeli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için destek verdikleri ifade edilmektedir (Bishop, 2013)

Benzer şekilde Daily Mail’de Türkiye sınırını oluşturan Suruç kasabasında Suriyeli’lere temel derslerin Kürtçe olarak verildiği, ayrıca aile üyelerini ya da evlerini kaybeden çocuklara psikolojik destek sağlandığı belirtilmiştir (Associated Press, 2014). Bu olumlu gelişmelerin aksine The Guardian gazetesindeki haberde, Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilerin yaklaşık yarısının çocuk olduğu ifade edilirken, mülteci kamplarındaki çocukların yüzde altmıştan fazlasının okula kayıt olurken, kamp dışında kalanların yüzde yetmiş üçünün okula gitmediği belirtilmiştir (Letsch, 2014). Ancak Daily Mail’deki başka bir haberde ise Türkiye, AB ve UNICEF’in, Türkiye’deki Suriyeli’leri ve mülteci çocukları okullara kaydettirmek ve onların okulu bırakmalarını engellemek için AB tarafından finanse edilen bir projeyi resmen başlattıklarıyla ilgili bilgi verilmiştir. Haberde bu projeye ailelerin, çocukları okullara göndermeleri ve orada tutmaları için şartlı nakit ödemeler alacakları ifade edilmiştir (Associated Press, 2017).

Suriyeli mülteci öğrencilerin yaşadıkları diğer sorunlar ise okullarda yaşadıkları uyum sorunları, kayıt esnasında karşılaştıkları problemler ve dil sorunlarıdır. Yapılan araştırmada The New York Times Gazetesinden Sert’in (2014) haberinde Suriyeli mülteci çocukların Kürtçe konuştukları için Türkçe konuşulan devlet okullarına gidemedikleri, dilin sorun olduğu ifade edilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde (2017), bu sorunun Suriyeli’ler için açılan okullarda, Suriyeli öğretmenlerin kendi dillerinde ders anlatmasıyla ve kendi ülkelerindeki müfredat programının kullanılmasıyla aşılmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra devlet okullarında eğitim dilinin Türkçe olması nedeniyle öğrencilere ders dışında ek dersler verilerek çözüme kavuşması sağlanmıştır. Yine Financial Times Gazetesi (Solomon, 2015), Reyhanlı’da açılan gençlik merkezinin, iş ve sosyal aktivitelerin yanı sıra, Suriyeli çocuklara psikolojik destek sağladığı ve Suriyeli öğrencilerin eğitim almaları için farklı dillerde hizmet verdiğini vurgulamıştır. Bu konuyla ilgili yapılan gazete haberlerinden elde edilen bulgulara benzer başka çalışmalar da yapılmıştır. Bunlar;

Mercan Uzun ve Bütün (2016) okul öncesi öğretmenlerle ilgili yaptığı çalışmada sığınmacılar açısından dil sorunun öneminden bahsetmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerle iletişime geçemedikleri, akranlarıyla da iletişimlerinin sınırlı olduğu ve sınıfta yalnız kaldıkları ifade edilmektedir. Çalışmalarında öğretmenlerin dil sorunu sebebiyle aileler de iletişim kuramadığı ve bu nedenle çocuğun yaşadığı sorunların aileye aktarılamadığı vurgulanmıştır.

Aykırı (2017) sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşlerinin yer aldığı çalışmasına, Mardin merkez ilçesine bağlı ilkokullarda görev yapan ve en az 1 Suriyeli öğrencisi bulunan 18 sınıf öğretmenini almıştır. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun mülteci öğrencilerle iyi ilişkiler kurduğu ancak bu ilişkilerde dil faktörünün önemli bir etken olduğunu vurgulamıştır.

Dursun ve Akkaya (2017) Şanlıurfa'da bir dil merkezinde kursa giden 36 Suriyeli sığınmacının katılımıyla sağlanan çalışmalarında katılımcılar kursa gitme nedenlerinin daha çok eğitsel nedenlerden kaynaklandığını ifade etmektedirler. Suriyeli sığınmacılar Türkçe öğrenmenin üniversite eğitimi almalarına katkı sağlayacağını belirtmektedirler.

Bulut, Soysal, Gülçiçek (2018) çalışmalarında öğrencilerin sınıflarda dil problemleri yaşadıkları bu nedenle sınıf iklimine uyum sağlayamadıkları ifade edilmiştir. Sığınmacı çocukların kendilerini Türkçe ifade edemediği için derse katılım konusunda da diğer öğrencilerin gerisinde kaldıklarını dile getirmiştir. Sığınmacı öğrencilerin pek çok anlamda yabancılık çektiği eğitim ortamlarında anlatılanları, konuşulanları tam anlamıyla anlayamadıkları ve düşüncelerini yansıtamadıkları gözönüne alındığında derse katılım oranlarının düşük olması beklenen bir durum olarak belirtilmektedir.

Koçoğlu ve Yanpar Yelken (2018) çalışmalarında Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerisi kazandırma konusunda ilkokul Türkçe dersi öğretim programları ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelendiği araştırma, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Mersin'de 2 okuldan 16 sınıf öğretmenin katılımıyla gerçekleşmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretme sürecinde karşılaştıkları en

önemli sorunların başında “Suriyeli öğrencilerle iletişim kuramama” ve ”Suriyeli öğrencilerin farklı Türkçe dil seviyesine sahip olmaları” konularının geldiği tespit edilmiştir.

Bütün bu çalışmalar göz önüne alındığında Suriyeli öğrencilerin dil eğitimi açısından sorunlar yaşadıkları, kendilerini ifade edemedikleri bu nedenle de iletişim problemleri ile karşı karşıya kaldıkları vurgulanmıştır. Mercan Uzun ve Bütün (2016), Aykırı (2017), Dursun(2017), Bulut, Soysal, Gülçiçek (2018), Koçoğlu ve Yanpar Yelken (2018) tarafından yapılan çalışmalar sonucu ulaşılan sonuçlar, elde edilen bulgularla benzer özellikler taşımaktadır.

Basında yer alan haberlerden biri de okul çağındaki Suriyeli mülteci çocukların çalışmak zorunda kalmalarıdır. Gazete haberlerinin birçoğunda, özellikle kalabalık nüfuslu ailelerdeki çocukların çalışma hayatına erken yaşlarda başlamaları ve gittikleri ülkelerde hayatlarını idame ettirmek için farklı iş kollarında sigortasız, sağlıksız koşullarda, çalıştıkları ifade edilmiştir. The Guardian (Johannisson, 2016), The New York Times (Yeğinsu, 2016), Cumhuriyet (Kıraç, 2016) ve Hürriyet (Coşan, 2017) gazetelerinde, Türk hazır giyim sektöründe, düşük ücretlerle, sağlıksız koşullarda binlerce Suriyeli mültecinin yasadışı olarak çalıştırıldığı yer almıştır.

Türkiye'nin Suriye politikası, Suriye'den göç eden kişileri geçici misafir olarak nitelendirmekteydi. Bu durum, mültecilerin çalışma hakkı olmadan, yasa dışı olarak çalışabilecekleri anlamına gelmekteydi. Ancak yerli basında, AB ile yapılan anlaşmanın bir parçası olarak yeni düzenlemelerle Suriyeli'lere çalışma izni verileceği duyurulmuştur. Bu düzenlemeyle Suriyeli mültecilerin temel haklarının inkâr edilmemesi ve çocuk emeğinin kullanılmaması gerektiği yasal hale getirilmiştir.

Yukarıda elde edilen bulgulara benzer başka çalışmalar da literatürde yerini almıştır. Bunlar;

Kaygısız (2017) çalışmasında Suriye'den Türkiye'ye gelen çocukların büyük bölümünün kırsalda tarla ve bahçelerde, kentlerde ise atölye ve sokakta çalıştığını ve çalışma alanlarının tekstil, hizmetler, inşaat ile mevsimlik tarım işleri ve çobanlık olduğunu belirtmektedir. Çocukların bu işlerde bazen aile bireyleri ile birlikte, bazen de tek başlarına çalışmak durumunda kaldıkları ifade edilmiştir. Yetişkin işçilerle birlikte en kötü koşullarda, çoğunlukla küçük, izbe atölyelerde, uzun saatler çalışan çocuk işçilere, aynı işi yapmış olsalar bile yetişkinlerden daha az ücret verildiği ifade edilmiştir. Çocuk işçilerin bedensel olarak kaldıramayacakları ağır iş şartlarına boyun eğerken, küfür ve hakaretlere de maruz kaldıkları vurgulanmıştır.

Lordoğlu ve Aslan (2018) Mardin, Şanlıurfa ve İstanbul'da yapılan saha çalışması kapsamında görüşülen çocukların tamamının sigortasız, kayıt dışı bir şekilde çalıştıklarını beyan etmişlerdir. Suriyeli göçmenlerin çalıştıkları iş alanları, bölgelere göre değişmekle birlikte en yoğun olarak çalıştıkları alanın daha çok tarımda mevsimlik geçici işlerde yoğunlaştığı, kentlerde ise çok fazla sermaye gerektirmeyen bağımsız işler (çöp toplama, pazarcılık, küçük esnafa yardım), ücretli olarak tekstil ve dokuma sanayi, oto tamirciliği, boya badana işleri, demir doğrama ve mobilya üretim atölyeleri, hamal olarak taşıma işlerine yardım gibi, başlangıçta kalifiye emek gerektirmeyen işler ve yaygın olarak da inşaat sektöründe çalıştıkları belirtilmiştir. Çocukların da bu işlere benzer işlerde çalıştıkları gözlenmektedir. Eğitimden uzak kalmalarının en büyük sebebinin de maddi zorluklar olduğu ifade edilmiştir.

Kireçdağ (2017) çalışmasında, Hatay ilinin Antakya ilçesinde yapılan araştırmada Suriyeli çocuk işçilerin yoğun olarak; tekstil, hizmet, sanayi, mevsimlik tarım işçiliği, inşaat işçiliği, garsonluk, tezgâhtarlık gibi alanlarda kaçak bir şekilde ve düşük ücretlerde çalıştırıldıklarının gözlemlendiği ifade edilmiştir. Çalışmaya katılan çocuklardan hiç okula gitmeyenlerin de olduğu ifade edilirken %80'inin okula gitmediği %20'sinin ise öğlene kadar okula gidip öğleden sonrada işe gittikleri belirtilmiştir. Yapılan araştırmada, görüşmecilerin yoğun olarak; hazır giyim ve ayakkabı satış mağazaları, tekstil üretim atölyeleri, çay ocakları, telefon tamircisi, berber ve çalışma

koşullarının en ağır ve tehlikeli olduğu sanayi ve tarım sektöründe çalıştıkları vurgulanmıştır.

Tarlan (2016) çalışmasında çocuk işgücü kullanımının hızla yaygınlaştığı sektörlerin kayıt dışılığın en yüksek olduğu sektörler olduğunu vurgulamaktadır. Suriyeli çocuk işçiler, trikotaj atölyelerinde, tekstil fabrikalarında, kuru meyve fabrikalarında, ayakkabı imalat atölyelerinde ve araba tamirhanelerinde, tarım işçiliğinde, sokaklarda kâğıt mendil, su satıcılığı gibi işlerde çalıştırıldığını belirtmektedir.

Bütün bu çalışmalar dikkate alındığında küçük yaşta çalışma hayatına atılmak zorunda kalan eğitimini tamamlayamadan ailenin geçimine katkı sağlayan, yaşlarından beklenmeyen işleri yapmak zorunda kalan tekstil fabrikalarında, oto tamircilerinde, fırınlarda, berberlerde, mevsimlik tarla işlerinde, sokak satıcılığı yaparak emek piyasasında çocuk işçi olarak çalışan binlerce Suriyeli çocuğu görmek mümkündür. Yukarıda yapılan çalışmaların her biri elde edilen bulgularla benzerlik göstermekte olup her biri bir diğerini doğrular niteliktedir.

2017 yılında yapılan müfredat değişiklikleri hem yabancı hem de yerli basında geniş yankı uyandırmıştır. The Independent (Osborne, 2017), New York Times (Bilefsky, 2017) ve The Guardian gazeteleri (Shaheen ve Hatunoğlu, 2017) Türkiye'nin okul müfredatından Charles Darwin'in evrim teorisinin çıkartıldığını belirtirken Milli Eğitim Bakanı biyoloji dersinin lise öğrencileri için kavranmasının çok zor olduğunu ifade etmiş, bunun yerine bu teorinin üniversitede öğretileceğini vurgulamıştır. Bu durum laik kesimlerce eleştirilere sebep olmuştur. Yabancı basın, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Cumhuriyet'in laik temellerini yıkacağı ve eğitimin bilimsellik ilkesini yok edeceği korkusunu uyandırdığını okuyucularına taşımıştır. Yine haberlerde karara itiraz eden muhalif kesimin görüşleri de ele alınmıştır. Örneğin, Daily Mail gazetesinden Associated Press (2015) haberinde Türkiye genelinde yüzlerce öğretmen ve öğrencinin laik ve bilim temelli bir eğitim sistemi talep ederek hükümetin eğitim politikalarını eleştirdiğini ifade etmiştir.

Yeni mfredatta eleştirilen konulardan bir diğeri de Atatürk'e yapılan atıfların azalmasıdır (Kinglesy, 2017). Yeni mfredatın, Atatürk'ün modern Türkiye'ye olan katkılarından dolayı hak ettiği değerin verilmediğini söyleyen laikçileri, derinden kızdırdığı ifade edilebilir. Türkiye'de ise Cumhuriyet, Vatan ve Hürriyet gazetesinin konuyu yabancı basındaki gibi ele aldığı söylenebilir. Söz konusu haberlerde Atatürk'ün, her türlü tartışmadan ve spekülasyondan uzak tutulması gerektiği, sadece çocuklara ve gençlere değil her kesimden her vatandaşa anlatılması gerektiği ifade edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Albion, P. (2007). *Web 2.0 in teacher education: Two Imperatives for Action*. Australia
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 44-56.
- Belet, Ş. D. (2009). İki dilli Türk öğrencilerin ana dili Türkçeyi öğrenme durumlarına ilişkin öğrenci, veli ve öğretmen görüşleri (Fjell ilköğretim okulu örneği, Norveç). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 71-85.
- Bingöl, A. S., & Özdemir, M. Ç. (2014). Almanya ve Hollanda'da Türk göçmen işçi çocuklarına uygulanan eğitim politikaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 134-157.
- Bulut, S., Kanat Soysal, Ö. ve Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(2), 1210-1238
- Canatan, K. (2007). Avrupa ülkelerinin azınlık politikalarında Türkçe anadil eğitiminin konumu 'İsveç, Fransa ve Hollanda örnekleri'. *Türkoloji Araştırmaları*, 2(3), 159-172.
- Carlson, D. (2005). *The News Media's 30-Year Hibernation*, Nieman Reports, 59 (3), 68-71.
- Cumhuriyet Gazetesi (2016). Suriyeli Minik Ellerden Dünya Devlerine Üretim. 10 Mayıs 2018 tarihinde http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekonomi/474094/Suriyeli_minik_ellerden_dunya_devlerine_uretim.html sayfasından erişilmiştir.
- Cumhuriyet Gazetesi (2017). MEB' den Suriyeli çocuklar için öğretmen kılavuzu: Uyum sağlayamıyorlar. 6 Mayıs 2018 tarihinde http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/886398/MEB_den_Suriyeli_cocuklar_icin_ogretmen_klavuzu_Uyum_saglayamiyorlar.html sayfasından erişilmiştir.

- Cumhuriyet Gazetesi (2017). Müfredat sil baştan... Evrim teorisi ve Atatürk yok. 15 Mayıs 2018 tarihinde http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/egitim/659980/Mufredat_sil_bastan..._Evrim_teorisi_ve_Ataturk_yok.html sayfasından erişilmiştir.
- Çakır, H. & Topçu, H. (2005). Bir iletişim dili olarak internet. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2005/2 (19), 76.
- Çakır, H. (2007). Geleneksel gazetecilik karşısında internet gazeteciliği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (22), 123-149.
- Çakır, Y. S. (2014). "Marka Toplulukları: Markaların sanal ortamdaki etkileşim alanları", Yeni medya, yeni pratikler, yeni olanaklar, Ed.Emel Baştürk Akca, Kocaeli, Kocaeli Ün. Umuttepe Yayınları, 2014 s.225.
- Daily Mail (2015). Turkish students, teachers protest govt religious education 13 Ocak 2018 tarihinde <http://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-2952298/Turkish-students-teachers-protest-govt-religious-education.html> sayfasından erişilmiştir.
- Daily Mail. (2014). Makeshift Schools For Syrian Refugee Children. 28 Haziran 2017 tarihinde <http://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-2820645/Makeshift-schools-Syrian-refugee-children.html> sayfasından erişilmiştir.
- Daily Mail. (2015). Tearful Syrian refugee boy sparks outpouring of sympathy across Turkey after being beaten by restaurant manager for selling tissues on the streets to survive. 13 Ekim 2017 tarihinde <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3175871/Tearful-Syrian-refugee-boy-sparks-outpouring-sympathy-Turkey-beaten-restaurant-manager-selling-tissues-streets-Izmir-survive.html> sayfasından erişilmiştir.
- Daily Mail. (2015). Turkish Entrepreneur Aims For University For Syrian Refugees. 2 Ağustos 2017 tarihinde <http://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-2907852/Turkish-entrepreneur-aims-university-Syrian-refugees.html> sayfasından erişilmiştir.
- Dogan, A. A. (2005). Göçmen Türklere yönelik uzaktan öğretim uygulaması (F. Almanya'daki Türklerin eğitim sorunları ve Anadolu Üniversitesi'nin Batı Avrupa Programları). *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(1).
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Erdoğan ,G. (2014).Avrupa Birliği hukukunda din ve inanç hürriyetinin kapsamı. Doktora tezi.

- Etkeser E. (2015). *Türkiye’de internet gazeteciliği ve etik*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Financial Times. (2005). Turkish student loses legal battle over islamic head scarf. Friday, November 11, 2005; pg.8
- Financial Times. (2015). Youth centre gives home to Syrian teens. 18 Temmuz 2017 tarihinde <https://www.ft.com/content/31632f72-9a58-11e4-9602-00144feabdc0> sayfasından erişilmiştir.
- Financial Times. (2017). A day on the factory floor with a young Syrian refugee. 15 Eylül 2017 tarihinde <https://www.ft.com/content/abd615a4-76d7-11e7-a3e8-60495fe6ca71> sayfasından erişilmiştir.
- Harwood, T.G. Gary, T. (2003). An overview of content analysis, *The Marketing Review*, Vol.3, No.4, pp. 479-498.
- Hürriyet Gazetesi. (2015). Anadil dersleri müfredata girsin. 25 Şubat 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/avrupa/anadil-dersleri-mufredata-girsin-40028119> sayfasından erişilmiştir.
- Hürriyet Gazetesi. (2015). Evrim ODTÜ’ de tartışıldı. 19 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/kampus/evrim-teorisi-odtude-tartisildi-40739002> sayfasından erişilmiştir.
- Hürriyet Gazetesi. (2015). İzmir’ de esnaftan Suriyeli çocuğa dayak. 14 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/izmirde-esnaftan-suriyeli-cocuga-dayak-29602676> sayfasından erişilmiştir.
- Hürriyet Gazetesi. (2016). Suriyeli öğrencilere uyum eğitimi. 2 Nisan 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/suriyeli-ogrencilere-uyum-egitimi-40184296> sayfasından erişilmiştir.
- Hürriyet Gazetesi. (2017). İşte çocuk işçiler. 12 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/iste-cocuk-isciler-40370744> sayfasından erişilmiştir.
- Hürriyet Gazetesi. (2018). Suriyeli çocuklar için 215 okul yapılacak. 10 Nisan 2017 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/suriyeli-cocuklar-icin-215-okul-yapilacak-4079446> sayfasından erişilmiştir.
- Hürriyet Gazetesi. (2018). Türk Gençleri artık görmezden gelinemez. 20 Subat 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/turk-gencleri-artik-gormezen-gelinemez-40724180> sayfasından erişilmiştir.
- Işık, M. (2005). Medya ve demokrasi paradoksu: Medya yoluyla demokrasinin tehdit edilmesi. *Selçuk İletişim Dergisi*, Cilt:3, Sayı:4., 116.

- Kaygısız, İ. (2017). Suriyeli mültecilerin Türkiye işgücü piyasasına etkileri
- Kireçdağ, N. (2017). Antakya’da bir alan araştırmasına dayalı gözlemler: Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi (MSG)*, 16(62-63).
- Korkmaz, A. (2009). İnternet gazeteciliğine kamuoyunun etkisi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1(2): 7-19.
- Koçoğlu, A., Yanpar Yelken, T. (2018). Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerileri kazandırma sürecinde ilkökul Türkçe dersi öğretim programları ile ilgili öğretmen görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi-Journal of Qualitative Research in Education*, 6(2), 131-160. DOI:10.14689/issn.2148 - 2624.1.6c2s7m
- Köse, A., Küçükcan, T. (2006). *AB ülkelerinde din-devlet ilişkisi hukuki yapı din eğitimi din hizmetleri*, İslam Araştırmaları Merkezi.
- Küçük, A. (2010). Fransız eğitim sisteminde dini sembollerin kullanılması. *Ankara Barosu Dergisi*, (1).
- Lordoğlu, K. & Aslan, M. (2018). Görünmeyen göçmen çocukların işçiliği: Türkiye’deki Suriye’li çocuklar
- Manço, A. (2002). Göçmen Türklerin Belçika eğitim sisteminde yeri. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 1-68.
- Milliyet Gazetesi (2017). Suriyeli öğrencilerin Türkçe sevinci. 5 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/suriyeli-ogrencilerin-turkce-sevinci-siirt-yerelhaber-2413002/> sayfasından erişilmiştir.
- Milliyet Gazetesi. (2008). Anayasa Mahkemesinin çizdiği yol haritası 3 Mart 2017 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/fikret-bila/anayasa-mahkemesinin-cizdigi-yol-haritasi-1007952>. sayfasından erişilmiştir.
- Milliyet Gazetesi. (2008). Bu karar hukuka aykırı. 4 Mart 2017 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/-/taha-akyol/siyaset/yazardetayarsiv> sayfasından erişilmiştir.
- Milliyet Gazetesi. (2016). Eğitimli Suriyelileri Almanya kaptı. 17 Mart 2018 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/egitimli-suriyelileri-almanya-kapti/dunya/detay/2203923/default.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Milliyet Gazetesi. (2017). 9 yaşındaki Suriyeli Ragat tercümanlık yapıyor. 18 Mart 2018 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/9-yasindaki-suriyeli-ragat-tercumanlik-kayseri-yerelhaber-2486917/> sayfasından erişilmiştir.

- Milliyet Gazetesi. (2017). Mültecilere Verilecek Eğitim Ücretleri Belli Oldu. 15 Mart 2018 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/multecilere-verilecek-egitim-ucretleri-ankara-yerelhaber-2095270> sayfasından erişilmiştir.
- Özen Y., Gülaçtı F., Çıkılı Y.(2004). Eğitim bilimleri ve internet, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları; 2004 s 53.*
- Öztürk, M. F., & Talas, M. (2015). Sosyal medya ve eğitim etkileşimi. Zeitschrift für die Welt der Türken *Journal of World of Turks*, 7(1), 112-118.
- RTÜK. (2007). İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretmen el kitabı, Ankara. <https://www.google.com.tr/search?q=medya+okuryazarligi+ogretmen+el+kitabi>
- Sözcü Gazetesi (2015). Enver Yücel'in üniversite fikri dünyada yankı buldu!. 6 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.sozcu.com.tr/egitim/enver-yucelin-universite-fikri-dunyada-yanki-buldu.html>, 2015 sayfasından erişilmiştir.
- Şahan, G. (2012). Almanya'da ilkokullara devam eden Türk öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerin nitel bir analizi.
- Tarlan, K. V. (2016). Suriyeli Mülteciler: Büyüyen sorunlar, daralan zaman.
- The Guardian (2016). Hidden child Labour: How Syrian Refugees in Turkey are Supplying Europe with Fast Fashion. 16 Ağustos 2017 tarihinde <https://www.theguardian.com/sustainable-business/2016/jan/29/hidden-child-labour-syrian-refugees-turkey-supplying-europe-fast-fashion> sayfasından erişilmiştir.
- The Guardian. (2005). Turkey pays families to get girls into the classroom. 22 Aralık 2017 tarihinde <https://www.theguardian.com/world/2005/feb/22/turkey.helenasmit> sayfasından erişilmiştir.
- The Guardian. (2006). Second-Class Citizens. 12 Aralık 2017 tarihinde <https://www.theguardian.com/education/.../schoolsworldwid> sayfasından erişilmiştir.
- The Guardian. (2008). Turkish court upholds university headscarf ban. 15 Mayıs 2017 tarihinde <https://www.theguardian.com/world/2008/jun/05/turkey> sayfasından erişilmiştir.
- The Guardian. (2008). Turkish prime minister's attempt to lift ban on headscarves ruled anti-secular. 18 Mayıs 2017 tarihinde <https://www.theguardian.com/world/2008/oct/24/turkey-islam> sayfasından erişilmiştir.

- The Guardian. (2014). Syrian Refugees Trigger Child Labour Boom in Turkey. 6 Temmuz 2017 tarihinde <https://www.theguardian.com/law/2014/sep/02/syria-refugees-child-labour-turkey> sayfasından erişilmiştir.
- The Guardian. (2015). Turkish Parents Complain Of Push Towards Religious Schools. 10 Aralık 2017 tarihinde <https://www.theguardian.com/.../turkish-parents-steered-reli> sayfasından erişilmiştir.
- The Guardian. (2016). From War to Sweatshop for Syria's Child Refugees. 12 Temmuz 2017 tarihinde <https://www.theguardian.com/world/2016/may/06/war-to-sweatshop-for-child-refugees> sayfasından erişilmiştir.
- The Guardian. (2017). They Want Devout Generation: How Education in Turkey is Changing. 1 Aralık 2017 tarihinde <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/20/devout-generation-education-turkey-changing> sayfasından erişilmiştir.
- The Guardian. (2017). Turkish Schools to Stop Teaching Evolution, Official Says. 22 Kasım tarihinde <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/23/turkish-schools-to-stop-teaching-evolution-official-says> sayfasından erişilmiştir.
- The Independent. (2000). Germany's Turkish children Sink Into The Underclass 22 Subat 2018 tarihinde <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/germanys-turkish-children-sink-into-the-underclass-5367110.html> sayfasından erişilmiştir.
- The Independent. (2009). Can Obama turn rhetoric into the reality of peace with the Muslim world? *The Independent* (London, England), Wednesday, April 08, 2009; pg. 22-23
- The Independent. (2011). Turkish students plan anti-government protest. *The Independent* (London, England), Thursday, June 09, 2011; pg. 21
- The Independent. (2015). On an Istanbul street, have I just witnessed a positive step in history? *The Independent* (London, England), Monday, April 27, 2015; pg.28;
- The Independent (2016). Syrian Refugee Children Found Working in Next and H&M Factories. 25 Ağustos 2017 tarihinde <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syrian-children-found-working-for-uk-clothing-suppliers-including-next-and-hm> sayfasından erişilmiştir.
- The Independent. (1999). Guards patrol problem school as term begins. *The Independent* (London, England), Saturday, October 16, 1999; pg. 8
- The Independent. (2001). School will teach in pupils' own Language. *The Independent* (London, England), Monday, December 31, 2001; pg. 5

- The Independent. (2006). Pioneering project to teach in pupils' own languages scrapped. The Independent (London, England), Wednesday, February 22, 2006; pg. 13
- The Independent. (2007). The key to success?" Speak the language" *The Independent Education&careers* (London, England), Thursday, June 21, 2007; pg. 4
- The Independent. (2008). Erdoğan moves to ease ban on wearing of muslim scarf. 27 Mayıs 2017 tarihinde <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/erdogan-moves-to-ease-ban-on-wearing-of-muslim-scarf-775605.html> sayfasından erişilmiştir.
- The Independent. (2009). School with 64 languages but one voice. The Independent (London, England), Monday, March 30, 2009; pg. 15
- The Independent. (2017). Turkey Drops Theory of Evolution From National Curriculum As Children Go Back to School. 15 Kasım tarihinde <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/turkey-evolution-teaching-stop-schools-curriculum-erdogan-a7955596.html> sayfasından erişilmiştir.
- The Independent. (2017). Turkey's New School Curriculum Drops Evolution and Will Teach Concept of Jihad "Turkish School. 22 Ekim 2017 tarihinde <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/turkey-school-curriculum-teach-jihad-concept-drop-evolution-science-muslim-islam-a7848176.html> sayfasından erişilmiştir.
- The Independent. (2018). Turkish Gym Gives 12 Year-Old Syrian Refugee Shoe-Shiner a Free Lifetime Membership After Photo of Him Staring Longingly Through Its Window Went Viral. 12 Ocak 2018 tarihinde <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syria-refugee-mohammed-khaled-gym-membership-turkey-adiyaman-engin-dogan-a8150836.html> sayfasından erişilmiştir.
- The New York Times. (2008). In Turkey, is tension about religion? Class rivalry? Or both? 18 Ocak 2018 tarihinde <https://www.nytimes.com/2008/02/19/news/19iht19turkey.10165600.html> sayfasından erişilmiştir.
- The New York Times. (1981). Parents Are Encouraging Bilingualism From Infancy 16 Subat 2018 tarihinde <https://www.nytimes.com/1981/01/16/style/parents-are-encouraging-bilingualism-from-infancy.html> sayfasından erişilmiştir.
- The New York Times. (2007). A Secular Turkish City Feels Islam's Pulse Beating Stronger, Causing Divisions. 16 Ocak 2018 tarihinde <https://www.nytimes.com/2007/06/01/world/europe/01turkey.html> sayfasından erişilmiştir.

- The New York Times. (2007). Turkish City Counters Fear of Islam's Reach. 8 Ocak 2018 tarihinde <https://www.nytimes.com/2007/05/15/world/europe/15turkey.html> sayfasından erişilmiştir.
- The New York Times. (2008). For many Turks, head scarf's return aids religion and democracy. 19 Mayıs 2017 tarihinde <https://www.nytimes.com/2008/01/30/world/europe/30> sayfasından erişilmiştir.
- The New York Times. (2008). Turkey's parliament votes to lift head scarf ban. 20 Mayıs 2017 tarihinde <https://www.nytimes.com/2008/02/09/world/europe/09cnd-turkey.html> adresinden erişilmiştir.
- The New York Times. (2013). A school for Syrian refugees, "shouting for help". 3 Haziran 2017 tarihinde <https://atwar.blogs.nytimes.com/2013/07/18/a-school-for-syrian-refugees-shouting-for-help/> sayfasından erişilmiştir.
- The New York Times. (2013). For Most Young Refugees From Syria, School Is as Distant as Home. 15 Haziran 2017 tarihinde <https://www.nytimes.com/2013/12/22/world/middleeast/for-most-young-refugees-from-syria-school-is-as-distant-as-home.html> sayfasından erişilmiştir.
- The New York Times. (2014). For children in Turkish refugee camps, school's out. 9 Haziran 2017 tarihinde <https://www.nytimes.com/2014/12/29/world/europe/for-children-in-turkish-refugee-camps-schools-out.html> sayfasından erişilmiştir.
- The New York Times. (2016). In Turkey, A Syrian Child "Has to Work to Survive. 3 Eylül 2017 tarihinde <https://www.nytimes.com/2016/06/05/world/europe/in-turkey-a-syrian-child-has-to-work-to-survive.html> sayfasından erişilmiştir.
- The New York Times. (2017). In Turkey's New Curriculum, Ataturk, Darwin and Jihad Get Face-Lifts. 28 Eylül 2017 tarihinde <https://www.nytimes.com/2017/09/18/world/europe/turkey-curriculum-darwin-jihad.html> sayfasından erişilmiştir.
- The New York Times. (2017). Turkey Drops Evolution From Curriculum, Angering Secularists. 2 Kasım 2017 tarihinde <https://www.nytimes.com/2017/06/23/world/europe/turkey-evolution-high-school-curriculum.html> sayfasından erişilmiştir.
- Turhan, Ş. (2012) Avusturya'da yaşayan Türklerin Avusturya eğitim-öğretim sistemindeki yeri.
- Uzun, E. M. & Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1).

- Vatan Gazetesi (2017). Derste PKK, DEAŞ ve FETÖ’ de anlatılacak. 18 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.gazetevatan.com/derste-pkk-deas-ve-feto-de-anlatilacak-1085886-egitim> sayfasından erişilmiştir.
- Vatan Gazetesi (2018). Türkçe oyun oynuyorlar ‘Türkiye bizim evimiz’ diyorlar. 1 Mayıs 2018 tarihinde <http://www.gazetevatan.com/turkce-oyun-oyunuyorlar-turkiye-bizim-evimiz-diyorlar-1162016-gundem/> sayfasından erişilmiştir.
- Vatan Gazetesi. (2017). Türkiye'deki Suriyeli akademisyen ve öğrenci araştırması. 13 Mart 2018 tarihinde <https://yenivatangazetesi.com/turkiyedeki-suriyeli-akademisyen-ve-ogrenci-arastirmasi> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Seçkin, Ankara.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı.
- Yılmaz, M.Y. (2014). İki dillilik olgusu ve Almanya’daki Türklerin iki dilli eğitim sorunu. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/3 Winter 2014, p. 1641-1651.
- Yılmaz, Y. (2015). *Ana akım medyada yer alan eğitim haberlerinin söylem seçkinleri açısından analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yaylacı, A. F. (2008). Belçikalı ve Türk eğitimcilerle velilerin Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. I. Uluslararası Avrupalı Türkler kongresi “Eğitim ve Kültür, 1, 236-252.
- Yüksel, O. (2014). *İnternet gazeteciliği ve blog yazarlığı*, Ankara, Sinemis yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Arzu ALBAYRAK
Doğum Yeri ve Yılı : Taşköprü - 03/02/1982
Medeni Hali : Evli
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : arzuu5537@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Kastamonu Anadolu Öğretmen Lisesi, 1996
Lisans : Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, İngilizce
Öğretmenliği, 2001